

Diss.

4

3360

5

4^e Diss.

3360/5

<36633634460010

<36633634460010

33

Bayer. Staatsbibliothek

5







Q. D. B. V.

§. I.

DE casibus perplexis commentaturi breviter, videā-
mus: tum *quis casus perplexus sit*, tum posito, quod datus ca-
sus sit perplexus, *quid de eo statuendum*. Illic natura, causa,
subjecta, notio & vis termini; hic accidentia, effectus, præ-
dicata, usus denique in ipsis rerum argumentis consistens ex-
plicatur. Et quemadmodum in plerisque materiis separata
facti & iuris tractatio est, *Contr. Lagus Meth. Iur. p. I. c. I. n. I. Ioh. Althus, Dicaol. lib. I. c. I. n. 4.* ita hîc illud plus *facti*, hoc plus *iuris* habere crediderim.

II.

Porro ipsa *Casus perplexi* notio ex duobus componitur *Casu & Perplexitate*. *Casus* vocem apud Mèchanicos natam vicini Geomatræ primi adhibuerunt in rem suam, quibus *πίπτει* est ipsa figura, (seu linearum, superficierum, corporum ad se invicem positus,) de qua deinde *ζήτημα*, nimirum quantitas, ratio, analogia, uti apud Ictos *ius de facto*) demonstratur. Unde problemata eorum *πολύπλοκα* similia sunt controversiis Ictorum distinctione expediendis, & impossibilia casibus perplexis, in quibus pro solutione est advertere & demonstrare impossibilitatem, quod Algebra præstat. Manavit inde vox ad Medicos, & Theologos Moralistas quoque, qui propterea & *Casuistarum* titulum ascivere *Speidel. Spec. lit. C. n. 27.* A quibus omnibus abstrahendo, *casus* in genere est antecedens propositionis hypothesicæ, applicando verò ad Jurisprudentiam, tale antecedens dicitur *factum*, consequens *ius*; & *casus* definietur *factum in ordine ad ius*.

III.

Hoc sensu *Casus* jam tum veteribus Ictis usurpatur in l. 37. D. de Leg. l. 19. pr. de Iurid. l. 28. f. de noxal. act. l. 12. § 4. ad exhib. & bis in l. 122. de V. S. dicitur & *Species* l. 16. 17. de Iurid. l. 5. § 3. ad L. Aql. l. 5. § pen. l. 15. P. V. l. 4. de Ventr. in sp. l. 5. § 7. l. 39. § 2. de admin. tut. l. 2. de reb. eor. qui sub tut. Et *factum*, quod præter loca infinita probat illa formula: *ex facto quæsitum est*, tot Legibus initialis.

A Casu ad PERPLEXITATEM. *Perplexum*, græcè ἀπορον exitum non habens) l. 88. D. ad L. Falc. Latinis eleganter *cacum*, quasi oculis impervium. *Virgil. lib. 5. Æn. Parietibus textum cacis iter. & lib. 6. clausi tenebris. & carcerere caco.* hinc & Medicis *intestinum cacum*; *Perplexum* inquam, dicitur à *perplectendo* vout durcheinander wickeln / *plecto* verò frequentativum à *plico* (ut à jacio jacto) quod ipsum à græco πλέκω idem significante fluxit. *Perplexitas* autem propriè dicitur de *plicabilibus*, quales sunt res flexiles simul & tenaces, & proprium ejus subiectum: *Nodus*. Inter Nodos Gordius in primis celebris est, & extat elegans Apologus Ioh. Valentini Andrea Mythol. Christ Manlp. 1. Apol. 48. de Nodo ferreis filiis constricto quem construxerit Machiavellus & Principem nominaverit; fuisse eum aculeis plenissimum nec nisi Chirothecis tractabilem. Hunc cum Fr. Vieta, summus in Gallis Mathematicus, (cui hodierna Analyfis, quam vocant *Speciosam*, fundamenta maximè debet) sua Analyticos arte frustra tentasset; ad extremum versa in iram diligentia, malleo aggressum, dissiliens variè scintillis parum à summo periculo afuisse. Cujus fabulæ partem evoluit V. Cl. Dn. Iac. Thomasius in program. Lipsiensi aliquo de Machiavellismo Anno 1662.

V.

A corporalibus ad incorporalia frequenti Metaphora translata voce, *Nodus* pro omni intricato sumitur, Cic. VIII. Fam. II. *incideramus in difficilem nodum, perplexum* pro omni dubio circulari (uti tales quæstiones vocat Accursius in l. Claudius Felix. 16. qui pot. in pign. in quibus res ad nodi similitudinem in se ita redeunt, & gyros faciunt, ut quodlibet quasi filum separatim sumendo exitus appareat, at non nunc, cum sibi invicem implicantur, quas solvere Berlich. part. 1. concl. 49. n. 6. eleganter appellat: *quadrare circulum*) hinc à dubio latè dicto differt ut species à genere. *Dubium* enim à duobus dictum est, quoties quærimus simul & nescimus, quid è duobus sit eligendum, sed in *perplexo* pars invenit utraque causas, easque solidas, in *dubio* strictè dicto, neutra. Est autem ut *dubium* ita & *perplexum* vel *mentale* tantum, seu quoad nos; vel *reale* etiam seu à parte rei, in iis nempe ubi veritas rei à voluntate humana pendet, ut in Legibus positivis, in quibus *perplexitas* realis facilè contingit, quia Legislatores homines utique sunt, & statuunt ea, quæ se invicem in casu concurrentiæ, qui tamen rarò contingit, indirectè impediunt, quæ vera & unica causa est realis in Jure *perplexitatis* de qua etiam nos dicemus, *Casum* igitur (propriè) *PERPLEXVM* definitio (eum, qui realiter in iure dubius est ob) copulationem contingentem plurium in facto eum effectum juris habentium, qui nunc mutuo concurso impeditur. In *Antinomia* autem ipsarum immediatè legum pugna est, quanquam & *perplexitas* *Antinomia* quædam indirecta dici potest. Cæterum exemplis mox omnia erunt clariora.

VI.

Vidimus quid *casus perplexi* sint, circumspiciamus Alexandri gladium quem nimis ex vero dixeris: DECISIONEM, seu quid propositio tali casu sit statuendum. Scilicet: *duro nodo durus cuneus!* Cæterum alii putant (1) nihil statuendum § 7. alii *aliquid*: ALIQUID ex facto vel iure: Ex FACTO, quod suadebit vel (2) *ors* § 8. vel *iudicis arbitrium*. JUDICIS ARBITRIUM vel (3) *liberum* § 9. vel (4) *regulatum* § 10. quanquam regulæ illæ non tam juris sunt, quàm commoditatis, humanitatis, æquitatis, &c. Ex JURE mero (5) nos §. 11. 12. seqq. rem decidendam arbitramur, cribratis opinionibus extremam quasi graviolem & fundo residentem eligentes. Nam sententias de industria sic disposuimus, ut gradibus speratæ certitudinis crescant. Et si ex jure decidi res potest, sequitur quod decidi etiam ex eo debeat, quia ad subsidia remedia non nisi cum necesse est, confugiendum.

VII.

Nihil igitur statuendum, sed judicem pronunciare debere sibi non liquere, in causa certi possessorii censent *Iac. de Aretio in l. un. n. 11. C. uti poss. Specul. in tit. de petit. & possess. §. 1. n. 32. v. & nota.* idem obiter *Bald. in l. 3. C. de sent. & interloc. omn. iud. Imola in c. licet causam n. 24 de Prob.* Et in casu quo judicis conscientia ab actis & probatis dissidet, neque secundum acta judicandum (quod tamen volebat *Iohannes Glossator, & Cuiac. XII. obs. 1. & est communis*) neque secundum conscientiam, ut volebant *Covarruv. 11. Resol. 1. Fr. Balduin. pr. 1. de Off. iud. Hottoman. Ill. quæst. 20.*) sed supersedendum arbitrantur *Alciat. in c. 1. n. 91. de Off. Ordin. Donell. 26. c. 1. Coras. miscell. IV. 20. n. 11.* Ita *Arcopagitæ* causam *Protagoræ & Evathli*, de qua *infra §. 16.* in longissimum diem distulere; & iidem in causa mulieris, quæ virum & filium interemit, quod ab his optimæ indolis juvenem, quem ex priore viro enixa erat, occisum conperisset, à *Dolabella* Proconsule Asiæ ad se rejecta, accusatorem & ream post 100. annos redire jusserunt *Valer. Max. VIII. 1. sect. 3. num. 2. Gell. XII. 7.* Simile *Orestis* facinus, is matrem *Clytemnestram* adulterio, & patris sui *Agamemnonis* cæde pollutam filius trucidavit, & furis conscientia agitatus ad extremum stitit se *Arcopagitarum* Judicio. Ibi agitatâ re, par calculorum nigrorum alborumque numerus evasit; sed *Minerva* præses judicii anim adversâ re album adjecit de suo. Ita *Orestes* absolvitur, & furia quievêre. Unde proverbium: *Minerva Calculus* (cujus rationem hanc in *Chil. 3. cent. 4. n. 53. Erasmus* non penetravit) qua fabula signari volunt, in dubio reum absolvendum. Unde ad §. 12. casus hic potius referendus est, sed similitudine exempli maluimus hic præoccupare. Simillimus quoque casus, quem *Valerius Maxim.* refert *d. l. n. 1.* quædam matrem fusti interfeceret, dolore liberorum commota ab aviâ filia infensa necatorum, parricidiumque ulta parricidio. Qua de re

4
M. Popilius Lænas, Prætor, nihil pronunciavit. L. Fimbria judex electus de sponsione, quam quis cum adversario fecerat, quod esset vir bonus, judicare noluit, ne vel probatum Virum fama spoliaret, vel juraret, virum bonum esse, cum ea res innumerabilibus laudibus contineatur. Valer. Max. VII. 2. fest. 1. u. 4. Cum vir integræ existimationis ageret contra hominem improbum ex mutui capite, sed probationibus deficeretur; Gellius, judex lectus, pronunciare noluit, juravitq; sibi non liquere, Gell. XIV, 2. idque licuisse iudicibus ostendit l. 13. §. 4. de recept. qui arb. l. 36. de rei iud. Sed hodiè fieri debere negat Treutler. 12 17. & de ordinariis magistratibus, quibus necessitas juris reddendi imposita est, consentit Bachov. ad d. l. quò pertinet eorum sententia, qui statuens judicem inferiorem referre dubia ad superiorem debere. Quilibet consultationibus constat totus liber ultimus Epistolarum Plinii, add. l. 6. §. 2. D. de off. Procons. & Leg. l. 14. verb. consules nos. de off. præsid. Et si hodiè que reducatur, minime tantum Juris controversi fore ait solidissimus Nicol. Vigelius Meth. Iur. contro. præm. seu Rat. Legendi fol. 2. Et faciendum quasi jure devolutionis, (uti cum intra trimestre inferior ordinarius non prævidet devolvitur in præbendis jus eligendi ad proximum superiorem c. 41. de Elect.) ut non pronunciante inferiore pronunciet superior. Idque in beneficialibus in specie approbat Geminian. in c. eum qui: de eo qui mitt. in possess. col. pen. v. quid si Fr. de Marchis p. 1. qu. 1149 n. 3. Ioh. Igneus in l. 3. §. si cum omnes 4 n. 37. & 38. D. de S. Ct. Silan. Sed hoc remedium bonum quidem, nihil tamen facit ad hanc rem, quia non quærimus à quò, sed quid in proposito casu vel ab ipso demum Principe sit judicandum.

VIII.

Sorterem dirimendam, dicit Gl. in c. non exemplo 26. q. 5. c. licet causam 9. de Prob. ad v. uti possidetis. Felin. ibid. n. 48. Berojus n. 59. Decius n. 28. per l. 14. D. de Iudic. l. ult. pr. C. com. de Leg. sed ad l. 14. R. eam non ad merita causæ sed ordinationem processus pertinere: ad l. ult. R. ibi non casum controversum sorte decidi, sed modum finiendæ optionis præscribi. Nec obstat, quod ita Deo res commissa intelligatur, cujus iudicium justissimum est. Nam hoc est quasi tentatio Dei, uti in purgationibus vulgaribus c. fin. de purg. vulg. neque enim hîc extraordinarium auxilium Deus ea in re promissit. Cæterum Bartolus in concursu perplexo creditorum, non quidem modum pronunciandi iudici, cautelam tamen partibus hanc tradit: si hypothecarius unus possessionem habens rem vendat, neque rem concurrentes cæteros vindicare posse, quia bona fide & iusto titulo emerit tertius, arg l. 12. §. Papinianus respondit 5. D. qui pot. in pign. neque pecuniam petere, quia venditor suum recepit. Sed hoc Bartoli consilium refutant H Pistor. l. 3 q. 20. num. 20. Berlich. p. 1. concl. 49. n. 24. certè & rem videntur vindicare posse, actione hypothecaria, (quia in d. §. 3. alius casus

casus est, ubi primus possessionem habens, quia indubiè primus est, vendit & residuum ultra suum creditum restituit secundo) & condicere à venditore, quod plus accepit (arg. *Carpz. p. 1. c. 25. d. 180.* quod priores hypothecarii solum posterioribus jure repetere possint) ultra suam ratam, quia pares sunt.

IX.

Liberum Iudicis arbitrium admittunt, qui introducunt *casus pro amico*, seu tam dubios, ut liceat in iis alterutri parti gratificari. Quod putat *Ignes d. l. n. 40. Ioh. Bapt. Asin. in l. ult. D. de religios. & sumt. fun. Tiraquell. tr. de Iur. Primog. q. 17. opin. 2. n. 5. Claud. Marmer. in l. naturaliter §. nihil commune. n. 92. D. de acquir. poss. Fr. de Marchis l. c. q. 1148. n. 1.* qui dicit in talib. optimum esse Judicem habere amicum & favorabilem) *Matth. de Afflict. decis. 385. & 422. num. 15. Bachov. ad Tr. p. 1. disp. 1. th. 1. lit. B.* Amicitiae causa posse judicem mitigare poenam putat *Tiraquell. tr. de poen. tempor. caus. 16. & Ioh. Althus. in Dicaol. lib. 1. c. 99. n. 66. Theophrastus* quoque, & ex *Gellius I, 3.* in amici causa capitis famæ, aut summæ fortunarum, licere declinare de via, utque magna æris lamina parvâ argenti pretiosior sit, ita magnæ necessitatis causa honestatem parumper relinqui posse. Sed *casus pro amico* refutant *Bald. consil. 420. col. 2. v. sed si pari modo. Navarr. in cap si quis autem n. 130. de poenitent. dist. 7. Menoch. remed. ret. in. poss. 3. num. 767. seqq. Tessauro. decis. 89. & 206.* (qui casus pro amico appellat pro diabolo) *Nic. Vigel. Meth. iur. contr. proem. n. 20. Treutler. p. 1. disp. 1. th. 1. lit. b. Besold. in Delibat. iurid. ad l. 10. D. de iust. & Iur. Valent. Arithmet. peric. 1. disp. 1. th. 4.* Et certe liberum arbitrium iudici non competit, nisi concessum expressè probet, ab habente, (ex quibus verbis illud concessum videatur latè explicat *Menoch. arbitr. iud. lib. 1. q. 7. & 8.*) Habet autem liberum arbitrium ne Princeps quidem in foro interno, & si fortasse in externo quad validitatem rei iudicatæ.

X.

Regulatum Iudicis arbitrium, ubi res ex jure decidi non potest, regulas sequitur charitatis, æquitatis, humanitatis, commoditatis, utilitatis, &c. nempe Judicem debere pro indigentiore judicare, putat *Iohannes Leib tr. vom Vorgegang der Gläubiger. pag. 69. pro meliore Gellius XIV, 2. l. c. pro sententia humaniore l. 11. §. fin. D. de reb. dub. l. 56. de R. I. pro favorabiliore c. odia 15 de R. I. in 6. pro libertate l. 24. pr. de manumiss. l. 20. de R. Iur. pro dote l. 85. pr. de R. I. pro matrimonio c. licet ex quadam 47. in fin. de Testib. Pro eo potius qui damnâ vitat, quam lucrum captat l. 33. 41. de R. I. Quidam putant posse partes in casu dubio compelli ad Transactionem, ita *Zasius ad l. 2. §. ex his n. 12. D. de V. O. Treutler. l. c.* quod rectè refutat *Bachov. ib. d.* cum ne validum quidem futurum sit, quod coactum est. *add. Novell. 124 c. 4.* Illud *M. Salvii Othonis* imitentur qui volunt, velle debent, qui per facultates possunt, id est Principes; hic Judex datus, rem con-*

roverfam ab uno ligantium emit, alteri donavit, factoque hoc privato futuro splendori prætulit. vid. *Fulgof. in Memorabil. lib. 8. c. 2. n. 2.*

XI.

Nos speramus ex mero jure decidi omnes casus posse, *Gloss. Landrecht. l. 33. n. 2.* (wenn es ist kein Sache / do thu das Recht zu / als die Erkney zu der Senche / Id est nullam esse causam, cui jure occurri non possit, uti nullus sit morbus qui omnem prorsus medicinam respuat) & *Trentler. d. l.* Dissentit *Bachovius*, quia Legum positivarum interpretatio admodum sit incerta, & ob opinionum, communium sæpe communes, pelagus dubium sæpe sit quæ opinio magis sit usu recepta. Sed quia Leges positivæ civili ratione nituntur jus naturæ & gentium velut in modum exceptionis determinante, ac specialius restringente; hinc jus istud naturæ & gentium in proposito aliquo casu tam diu obtinebit, donec contrarium lege, quasi pacto universali populi (nam etiam quod Princeps leges ferre possit, ex populi in eum consensu descendit) introductum proberetur. Quod si jam interpretatio incerta est, adhibendæ regulæ interpretandi rationis naturalis, & etsi pro utraque parte æquales regulæ & præsumptiones militent, judicandum contra eum, qui se in Lege aliqua positiva, quam tamen introductam satis probare non potest, fundat. Ita patet omnia ex mero jure naturæ & gentium in effectu semper decidi, quibus nihil incertum esse, ipse *Bachovius* fatebitur. Hoc igitur supposito talia decidi jure posse ruunt opiniones præcedentes omnes, quia existente primario cessat subsidiarium *l. 1. §. 3. de dol. mal.*

XII.

Sed distinctione rem expedimus: in CASU PERPLEXO vel est *dispositio*, vel *concurfus*. DISPOSITIO PERPLEXA est, quando intelligi potest, quis actor, quis reus; & quæstio est utrum actori jus competat, isque (vel ii, si plures actores sunt) fundat se in aliquo perplexo actu, qui actus, quia voluntarius est, & disponit aliquid circa rem disponentis vocatur à me *dispositio*: igitur hoc casu ab uno tantum latere, actoris nempe, seu potius allegantis (nam & reus in exceptione perplexa se fundare potest, & tum pro actore habendus est) existit perplexitas. Unde facile colligitur nostra REGULA. I. DISPOSITIO PERPLEXA INVALIDA EST, ET QUI SE SUPER EA FUNDAT, NIL OBTINET. adde *l. 188. de R. l. l. 14. C. de fid. instrum.* quò pertinet regula: in dubio reum absolvendum *l. 41. l. 125. D. de R. l. l. 4. C. de Edend. Rutg. Rulant. de Commissar. p. 1. lib. 2. c. 19. n. 13.* Quod fit in effectu nihil pronunciando v. *supr. §. 7.* Fit autem Dispositio perplexa variis modis in primis ob adjectionem aliquam, v. g. Conditionem, quæ conditionato vel *incompatibilis* §. 13. est, vel *identica* §. 14. item ob plures personas, sibi invicem obstantes, nam qui in dispositione

sitione perplexa se fundat, vel simplex est d. §. 13. & 14. seqq. vel duplex, hinc dispositio circularis §. 17.

XIII.

INCOMPATIBILIS CONDITIO est, cum contrarium contrarii conditio est vel directè, v. g. *si hæres non eris, hæres esto*, ubi quis sibi substituitur l. 9. §. fin. D. de V. P. S. qui erat CASUS I. vel indirectè, v. g. II. Testator, qui jam tum do-
drantem legatis exhausit, Titio ita 100. legat, *si Leg. Falcidia in suo testamento locus non sit*, quæ conditio cum legato tali propter ipsius testatoris factum incompatibilis, & hic brevissimè sensus est obscuræ legi 88. D. ad L. Falc. quam quasi in Syllogismos redegit Dn. Rebhan. in Hodeg. Iur. p. 294.

XIV.

IDENTICA CONDITIO etiam est vel directæ, vel indirectæ. DIRECTAM exprimit illud Germanorum. III. *warre biß du gehest* / id est: *gehe erst / wenn du schon gehest*. INDIRECTÆ exempla sunt: IV. *si socius bonorum meorum manseris* l. 4. de Cond. Inst. V. *Si servum hereditarium manumiseris* d. l. 4. §. 4. l. 20. eod. quæ omnia te hæredem jure stricto jam esse supponunt, hæres esto. Item VI. *si petiero, dare spondes?* cum ante impletam Conditionem petere non possim, & impleatur, ea demum petendo, nisi vocem petendi benignius explices, nunquam poterit impleri l. 48. de V. O.

XV.

VII. Similis farinæ est: *Stichus liber, & postea, vel si liber erit, hæres esto*. Quæ institutio & libertatis datio stricto jure perplexa est, sed favore libertatis illud postea detrahitur l. 9. §. 14. l. 51. D. de H. l. Perplexitatem fortasse non quivis animadvertet, ergo ostendamus. Voluere nempe Jcti veteres servum hæredem institutum prius hæredem esse intelligi, & in personam testatoris transire, deinde videri à seipso accipere libertatem. l. 6. §. 4. D. d. t. l. 2. §. 3. de stat. Lib. quia servus est necessarius hæres, nullus autem liber & extraneus necessarius hæres est, si igitur prius liber fieret, esset in ejus potestate, an velit hæres esse, quare ne hoc sit in ejus potestate expectet prius dum possit hæres esse. Unde cum Jure libertas suspendatur ex hæreditate, si contra voluntate Testatoris hæreditas suspendatur ex libertate, erit manifesta perplexitas. Huc pertinet l. 21. §. 1. iunct. l. 22. D. eod. ubi dicitur: *servo libertus purè, hæreditas sub Conditione dari potest, ut tamen utrumque ex conditione pendeat*. Quomodo igitur & quare inquires utrumque, ex conditione pendet? R. quia in libertatibus legatis, dies demum cedit ab aditâ hæreditate, unde, quia pendente institutione hæredis scripti hæreditas adiri non potest, hinc mirum non est, libertatem etiam purè datam, suspendendam esse, dum conditio extiterit institutionis, per l. un. §. 6. Cod. de Cod. toll. quòd si eadem deficiat, perinde erit ac si libertas sine hæreditate data fuisset, h. e. secundum distinctionem, utrum in hac

hac alius sit scriptus hæres, qui hæreditatem adeat vel non, ac priore pridem casu competat, posteriore vero extinguatur *d.l.un.*

XVI.

Ex hoc capite vulgò VIII. perplexam faciunt controversiam Rhetoris à discipulo certam summam stipulantis, tum dandam, cum discipulus primam causam obtinuisset. Discipulus moram in orandis causis facit, Rhetor igitur agit ipse contra eum hoc modo: Hæc, inquit, causa, seu vinces, ex pacto mihi tenebere; seu vincêris, ex re judicata: Cui discipulus contra, hæc, inquit, causa, seu vincam, nihil tibi ex re judicata debebo; seu vincar, nihil ex pacto. Præceptorem Protagoram, discipulum Evathlum, Judices Areopagitas faciunt *Gellius V. 10. Apulei. III. Florid.* At in *Prolegomenis Rhetoricorum Hermogenis* ille Corax, hic Tisias dicitur, Hieronem verò Judicem acclâmâsse dubium sententiæ: Κοροὶ νόεγες καὶ τὸν δῶν. Certè *Quintilianus* tam Coraca & Tisiam Siculos, quàm Protagoram & Evathlum, de præceptis Rhetoricæ scripsisse refert, *Inst.or. III, 1.* Controversiam illam soli, quod sciam, decidere conati sunt *Laur. Vall. lib. 3. Dialect. & Ioh. Caramuel à Lobkovvitz. IX. Metalog. fol. 444.* uterque pro præceptore ex principiis æquitatis magis quàm juris. Et *Caramuelis* sententiam ex professo expendimus in *Specimine nostro Questionum Philosophicarum ex iure collectarum, q. 12.* Nostra est, hunc casum immerito referri inter perplexos. Nam Respublica in qua agitur hæc quæstio, plus tempore petentem vel amissione litis punit, ut olim Romani §. *si quis agens* 33. I. de Act. Paul. sent. lib. 1. t. 10. de plus petendo, & lib. 2. t. 2. de pignoribus §. *compensatio.* (vel aliis pœnis uti Constitutio Zenonis & Iustiniani in l. 1. 2. C. de plus petit. (vel denique ex Jure gentium amissione instantiæ, uti hodiè moris est; illo casu victus est Protagoras, hoc vicit. Nam Protagoras cum petat à Discipulo salarium antequam dies cesserit ac venerit, conditioque fuerit ad impleta (conditio enim salarii est: victoria primæ causæ,) haud dubiè plus tempore petiisse videbitur. Igitur cadet causa in hac instantia prima vice, eoq; pso implebitur conditio salarii, quia eo ipso Evathlus primam causam obtinuit. Igitur jam verè competit Protagoræ actio contra Evathlum, nulla amplius exceptione infirmabilis, ne rei judicatæ quidem, quia Evathlus ob exceptionem non peremptoriam, sed dilatoriam non à lite sed instantia est absolutus. Ita æquitas & iustitiam conjungentur, cum in dubio causa Magistri favorabilior esse debeat.

XVII.

Videamus nunc quando duo pluresve in perplexa dispositione se fundant, ipsi incerti, quis eorum jus habeat contra tertium; hi se mutuò perimunt, ut ex fratribus Cadmæis unus cominus ense ferit, jaculo cadit eminus ipse; Quo pertinet IX. casus legis 15. & 16. D. de Stat Hom. Arescusa si tres pepererit testamento iussa est libera esse. Parit primò unum (vel duos) qui haud dubiè

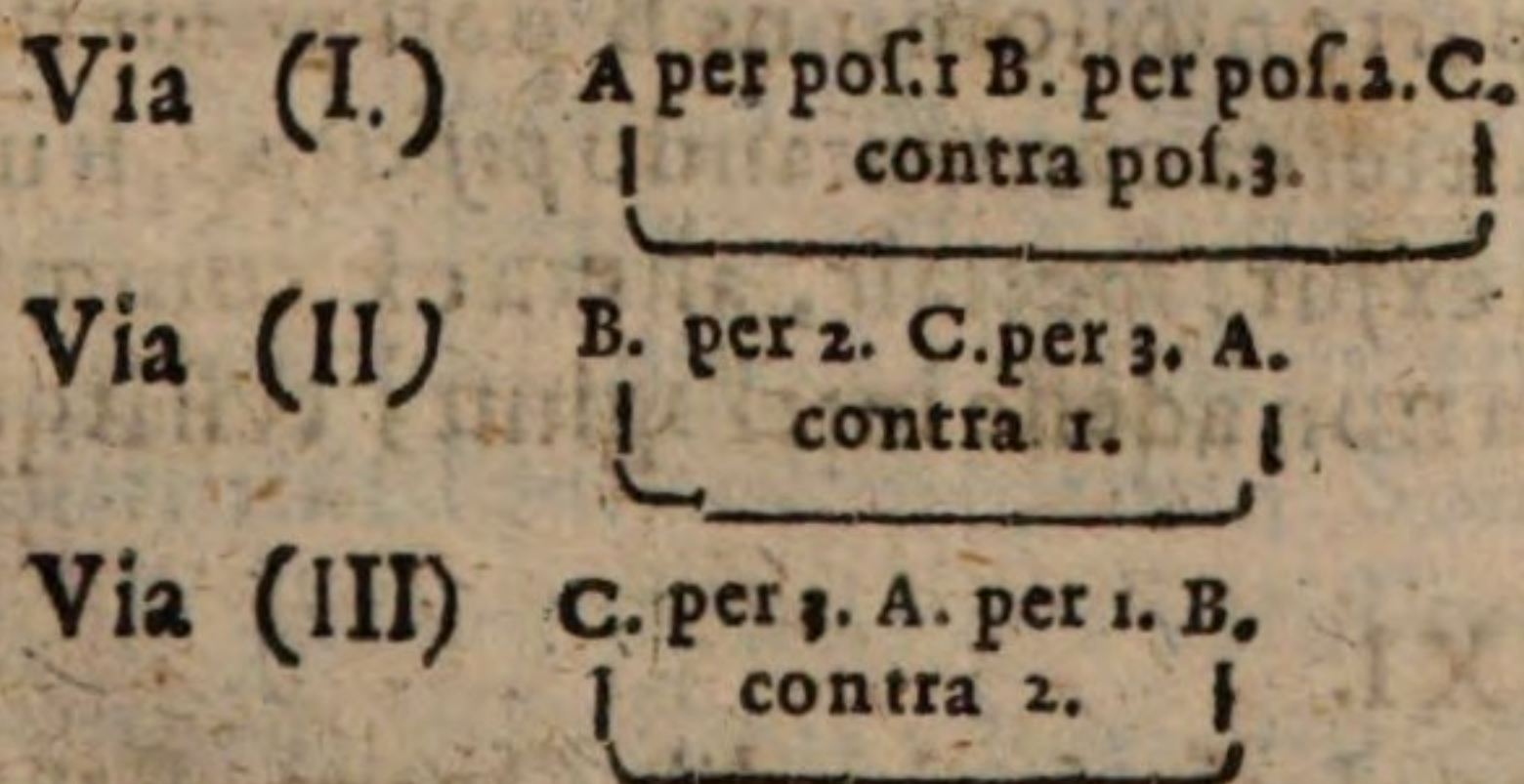
servus nascitur, quippe ex serva, conditione nondum impletâ; *deinde tres* (vel duos) ex quibus ultimus erit liber, quippe tribus (uno se paratim, duobus cum ultimo) natis conditio impleta est. At *quid si non appareat, quis ultimus fuerit?* cum non appareat, quis quem vincat, nec per rationem juris liberi omnes esse possint, *mutuò sibi impediunt libertatem.* Favore tamen libertatis l. 16. C. de fid. lib. in casu non absimili determinat omnes liberos fore.

XVIII.

Pertinent huc quoque DISPOSITIONES CIRCULARES eæque vel Incompatibiles, vel Identicæ. *Incompatibilis species est X. l. 9. D. de V. O. à Caio duo stipulantur: Titius, si Sejo non dederis, mihi dare spondes? Seius: si Titio non dederis, mihi dare spondes? Spondeo.* Quo casu non dubito stricto jure neutrum petere posse. Sed in d. l. 9. contrarium respondetur, quia benignus explicatur eorum sententia, quasi voluerint tantum se duos eos credendi constituere, in quibus alias ipso jure sic comparatum est, ut si uni detur, expiret erga alterum obligatio. XI. *Identicæ species est: si Titius hæres erit, Sejus hæres esto; Si Sejus hæres erit, Titius hæres esto,* qualis institutio invalida est l. 16. de Cond. Inst.

XIX.

Post Dispositiones perplexas sequitur CONCURSUS PERPLEXUS, in quo, contra quam in dispositione, non intelligi potest, quis actor, quis reus; nec quæstio est, utrum alicuius competat, sed posito omnibus competere, quis alteri sit præferendus, in quæstionibus ordinis seu prioritatis. Talis perplexitas est ad minimum inter tria, si nempe A præcedat tò B. B. præcedat tò C. & nihilominus, quod totam rem perplexam & circularem efficit in eadem serie, ex alio principio, C. præcedat tò A. Sunt autem in omni concursu perplexo consideranda 4. (1) *Casus*, id est enumeratio concurrentium, v. g. A. B. C. (2) *Fundamenta Locationis*, seu positiones, quæ ad minimum sunt, tres, sic: Positio 1. A præcedit B. Positio 2. B. præcedit C. Positio 3. C. præcedit A. (3) *Schema perplexitatis* est vel immobile, vel mobile. *Immobile enumerando tres Vias:*



Schema Mobile in frontispicio dissertatiuncula locavimus, in quo uno omnes viæ repræsentantur, quia triangulū circulo inscriptum mobile est, & modo hoc, modo illud loco primo, medio, ultimo applicari, & quid emergat observari potest.

potest. Fundo autem immobili inscripta sunt loca, quia Locus immobilis esse debet; triangulo mobili in cuspide, personæ; quia de iis variæ sententiæ & ordines & viæ sunt. Semper tamen A immediatum manet τω B, B. τω C, C. τω A. Inter locum autem I & II, item II & III semper obtinet τὰ PER, inter locum III & I. τὸ CONTRA, quia cum cætera pulchrè procedunt, semper quod in ultimo loco ponitur expostulat, & dicit hoc fieri contra aliquam positionum, & vult ipsi primo præponi.

XX.

Perplexitas autem horum casum populariter facillimè ostendi potest, quòd ibi rerum concurrentium nullum poni possit loco I. nullum loco III. seu ultimo, quia quolibet assumpto aliquod datur prius & posterius. Id quod inter res finitas evenire non potest, nisi in situ in se redeunte, seu circulari. Sed est contra naturam ordinis, in quò necessariò prius & posterius datur. In Circulo autem principium & finis est *secundum* tantum non natura, cum tamen in jure nihil ex mero arbitrio præponi vel postponi debeat. Aliud est, quando res ipsa certum principium inchoandi vel finiendi suppeditat. Ibi enim ista perplexitas cessat. Quale est v. g. si per ona A, sciens personam B. se posteriorem, esse priorem persona C. nihilominus cum persona C. paciscatur, quod ea posterior esse velit, eo ipse fiet posterior persona B, ex ipso enim pacto personæ A, priori juri derogante, habemus incipiendi fundamentum. Unde Creditor hypothecarius in pignus tertii creditoris consentiens, etiam secundo posterior fit, & transit in tertii locum, ut habet *Dn. Carpzovius* *pia memoria*, *fax illustris Saxonici juris paucis ab hinc mensibus Lipsiæ cum summo omnium dolore extincta*, ad p. I. const. Elect. 28. d. 131. cuius ego *Vir* *authoritate* et tanto libentius utor, quanto & *praxi* *proprior* est, & plus habet in foro Saxonico *Electoralis* *autoritatis*. Similiter si Princeps A rejecerit post C. rejecisse etiam intelligetur post B. per *c. autoritate Martini* 7. de concess. præb. in 6. Nam voluntas subditi in voluntate Principis continetur, *Th. Hobbes Elementis de Cive* c. 5. n. 67. Et Similiter datur in hoc principium numerandi, perinde ac si ipse subditus sit pactus esset. Aliud est, si Princeps alia verborum parte nihilominus B post posuerit τω A, tunc enim manebit perplexitas. Præterea comparando positiones, si una pugnantium altera fortior est, v. g. una ex jure speciali, altera ex communi descendit, una alteram vincit, & victa non adesse intelligitur, cessatque perplexitas.

XXI.

Ut autem in proximis casibus resolutio, ita in aliis ORIGO PERPLEXITATIS est à celeberrima regula *si vinco vincentem te, multo magis vinco te ipsum*, per l. de accessionibus 14. §. e. si mihi pignori. 3. D. de divers. & temp. præscript. seu, ut ego enunciare malo: Prior priore est prior posteriore. Quæ ex intima Philosophia

Auxit,

fluxit, & longè alius abstrahi potest, nam & causa causæ est causa causati, & genus generis est genus speciei, & requisitum requisiti est requisitum requirantis, & conditio conditionis est conditio conditionati, & simile simili est simile simulacro, & subjectum subjecti est subjectum prædicati, & pars partis est pars totius. Quæ omnes regulæ etiam inverti possunt, sic v.g.: Totum totius est totum partis, prædicatum prædicati est prædicatum subjecti. Quæ es regulas omnes cum Everhardo in Locis Legalibus appellare possis: *argumentum à primo ad ultimum*. Putet igitur aliquis generaliter sic dici posse; *Si est A. ad B, ut B. ad C, similiter erit A ad C.* Quod verum est tum in actibus, tum in relationibus. In actibus indeterminatis, & generalibus nec cum speciali qualitate, quam fortè efficiunt sumtis, v.g. in genere physicè loquendo verum est: impellens impellentis, esse impellens impulsus, per longam consequentiam, nec semper sensibilem, tamen modicè cessant, nam v.g. etsi ego lapidem fortiter impulero, non tamen semper lapis rem, evanescente ob spatium impetu. Tales actus speciales sunt: amare, Societatem contrahere, manumittere, locare, mandare. Unde amicus amici meus amicus non statim est *Gl. in d. l. 14. lit. p. ad v. debet.* Socius socii meus socius non est *l. 19. 20. pro soc. l. 47. §. 1. de R. I.* neque libertus liberti mei meus libertus est *l. 105. de V. S.* si ego tibi mandavero, tu alii, non videtur meo jussu factum per *l. 6. D. quod vi aut clam.* Neque coloni mei aut inquilini colonus inquilinusvè, meus colonus aut inquilinus est, quod & velle videtur tamen sub obscure, *l. 20. D. de vi & vi armata, nisi dicas d. l. fin. sc. 20. ff. unde vi. nisi dicas, eam hoc velle,* quod propter dejectionem etiam secundi inquilini vel secundi Coloni domino detur interdictum unde vi, maxime juncta *l. 30. §. fin. ff. de acquir. poss.* Et hæc de actibus. Relationes similiter sunt vel indeterminatæ, vel determinatæ seu quantitatem continent. In his non procedit catena hæc, seu Sorites, v.g. duplum dupli non est duplū simpli, sed quadruplum. Quo pertinet in relatione situs quantitas distantia, seu gradus, v.g. Proximus proximo non est proximus primo, & pater patris non est pater filii, sed avus; & avus avi non est avus nepotis, sed abavus. Quia termini: Proximus, pater, avus, indistantiam vel distantia quantitatem continent. Si verò loco patris, avi, filii sumamus terminum indeterminatum parentis & liberorum (quia & avus est parens, & nepotes sunt liberi) procedit: Parens parentis est parens liberorum: Similiter, si loco proximi & primi dicamus prior & posterior, emerget verissimum hoc: posterior posteriore est. posterior priore, vel contra: *Prior priore est prior posteriore, scilicet in eadem serie.* Sic accepta regula est illimitabilis, & contrarium implicat contradictionem.

XXII.

Doctorem verò ingenium miratus sum, qui axioma hoc: quod sic enunciant: *Si vinco vincentem Te &c.* quoties favet adorant; quoties adver-

sum est, elevant; cum verò dotem cæteris præferri debere argumentantur, hac regula planè abutuntur. Nam incipiunt in ratiocinando ubi volunt, ab eo nempe, quem prælatum mallent, quasi nihil intersit, sed hoc ipsum in his gyris multum refert. Uti in puerorum dinumerationibus circularibus, quibus experiuntur per ambages, quis deniq; super sit; & includo regio, im *Königs, spiel*/ multum interest, quæ manus primum subternatur. Et in talibus eventus etiam calculo prænosci potest *Schvventer. delic. Mathem. p. 1. prop. 47.* Quo pertinet elegans Josephi in specu demersi historia, nam cum socii convenissent, ut sorte ducti semper duo se mutuò confoderent, ipse rem sic ordinavit, ut ad extremum cum imbecilli Judæo superesset, cui facilè quietem persuasit, uti ipse refert *Bell. Jud. VI. 71. 72. & Egesipp. III. 18.* Apud eundem *Schvventerum*, insignem quondam Academiæ Noricæ Mathematicum, p. 1. pr. 46. d. l. refertur simile quid de *R. Aben Esra.* Rectè igitur in illos, qui in his perplexis pro lubitu incipiunt, torqueri potest illud Diogenis, nisi fallor; Nam cum Sophista objiceret: ego sum homo, quod ego sum, tu non es, tu igitur non es homo; Bene habet, inquit, si à me inceperis, & in te desieris.

XXIII.

Quoties igitur ipsis ab alia parte hoc objicitur (v. g. cum ipsi argumentantur: Dos posterior præcedit hypothecam tacitam anteriorem, ista expressam intermediam, E. & dos hanc, & objicitur: imò verò incipite ab hypotheca expressa, hoc modo: Hypotheca expressa intermedia præcedit dotem posteriorem, Dos tacitam anteriorem, E. & illa hanc; vel sic: Hypotheca anterior tacita præcedit intermediam expressam, hæc Dotem posteriorem, E. & illa hanc) statim regerent: istam regulam *si vincu &c.* in posterioribus duabus viis fallere. Cur igitur non similiter (in via prima) cum doti favetis, fallit? Propterea, inquit, quia in dubio pro dote pronunciandum l. 85. pr. de R. J. Sed favores tales tum demum adhiberi debent, cum decisio aliter haberi non potest, quod contingit aliquando in dubiis facti, & de jis intelligenda d. l. 85. non in dubiis juris, qui semper tandem accuratè decidi possunt, *supra. §. 11.* Quare accuratè sic dicendum: in talibus casibus regula: *si vinco vincentem te &c.* non fallit; quia nullus alterum vincit in effectu, mutua victoria propriè non victoria, sed paritas appellatur. Cum igitur vincant singula & vincantur à singulis per latus singulorum, omnia erunt paria. Conceditur igitur regula, consequentia seu major: *Si vinco vincentem te vinco te ipsum*; negatur applicatio, & antecedens, seu Minor: *QUOD vincam vincentem te*, quia ab ipso iterum vincor per latus tuum, qui alias me vincis. Vulgò sic limitant: Cum vinco vincentem te, te ipsum vinco; *dummodo idem sit modus vincendi.* (v. g. Ulysses Ajacem vicit, Ajax aliquando Hectorem, Ergonè & Ulysses Hectorem? quod falsum est. Quia Ajax Hectorem tunc fortitudine, Ulysses Ajacem eloquio.) *Gloss. ad d. l. 14. D. de div.*

de div. & temp. prescript. Gl. Petrus & Cynus ad Auth. Licet. C. de nat. lib. lit. m. Ioh. An. drea Bononiensis in addit. ad Gloss. c. 7. de concess. praeb. in 6. Oldrad. consil. 189. fol. 62. Bart. ad d. l. 14. ad d. l. 16. qui pot. in pign. & ad d. l. 2. D. ad Sct. Tertyll. Abb. & Felin. in c. pastoralis in pr. de Off. Ordinar. Lambert. de Ramponibus in d. l. 16. Salicetus in Auth. quo jure. C. qui pot. in pign. Roman. consil. 436. & consil. 28. lib. 4. Covarruv. var. Resol. 1, 7. n. 3. Everhard. Loc. Legal. à primo ad ultim. Donellus ad l. assiduis. C. qui pot. in pign. n. 9. in mea. v. Sed hoc dictum tunc locum habet. Ioh. Robertus lib. 3. Animadvers. C. 14. fin. v. quod illi regula tunc locus sit. Andr. Rauchbar. p. 1. q. 4. n. 33. Iosias Nolden de Stat. Nobil. c. 10 n. 107. Dissentiunt rectè, licet obiter tantum, Berlich. p. 1. concl. 49. n. 27. Dn. Carpzov p. m. p. 1. const. 28. def. 175. n. 7. Et certè limitatio ista incongrua est, tametsi communis. Ambiguitas est in voce vincendi, Vincere enim est non tam præcedere ordine, quàm excellere dignitate, licet dignitas quandoq; sit fundamentum ordinis. Loquamur magis propriè, & enunciemus regulam, ut supra: prior prior est prior posteriore, sic cadet statim de Ajace & Ulysse cavillatio. Et unica limitatio adjici debet: in eadem seriè v. g. non sequitur Titius Cajo in illo Collegio est prior, & Caius Sejo, E. & in hoc Collegio Titius Sejo est prior. In eodem collegio tamen, si hæc duo certa sunt (1) Titius Sejo est prior. (2) Sejus Cajo, quamcunq; ob causam id fiat, eo ipso, si omnes tres simul in una linea stent, necessariò etiam Titius Cajo erit prior & contrarium dicere, est nugari; Nostra igitur de mutua victoria, & hinc orta paritate commodior, ni fallor, responsio est, quâ non regulam destruimus, sed subsumtionem oppugnamus.

XXIV.

Cum igitur in Concursu de jure concurrentium non dubitetur, sed de ordine jurium, per §. 19. & in casu ejusmodi perplexo sint pares, per §. 23. res ad quam concurrunt, fiet communis, si fieri potest, sin minus, uterq; excidet, quia causa non est, cur unus præ altero sit admittendus. Quare, ut hæc distinctè tractemus, duæ emergent Conclusiones. Conclusio, I, quæ est in toto hoc negotio REGULA II. IN CONCURSU PERPLEXO AD REM INDIVISIBILEM, ET INCOMMUNICABILEM CONCURRENTES OMNES CAREBUNT. Quicquid autem incommunicabile est, seu non recipit partes pro indiviso & intellectu constantes, id multo magis erit indivisibile seu non recipiet partes reales: contra omne divisibile multo magis communicabile est. Solet tamen in jis quæ commodè dividi non possunt partibus non invitis hoc remedium adhiberi, ut alter rem accipiat, alter æstimationem, idq; maximè in judiciis divoris, ut sunt Famil. here. Com. divid. Fin. regund. viget, v. §. 5. J. de Offic. Iud. nec minus in libertate per l. 30. & l. 1. C. com. de serv. & §. ult. J. de Don. de quibus mox, quanquam stricto jure minus accuratè, libertas enim inæstimabilis res est. In beneficiis hoc non procedit, esset enim SIMONIA. Sic incommunicabilis est PRÆBENDA seu beneficium, id est plures unum simul habere non possunt pro

indiviso, c. maioribus 8. c. tua fraternitatis 20. c. delicto 25. de Præbend. (possunt tamen fructus unius, si satis opulenti, consensu impetrato scindi, & sic quilibet accipiet novum titulum seu beneficium, non videbitur divisum vetus c. vacante 26. eod.) quare per reg. 2. carebit uterq; ex perplexo fundamento litigantium, *Geminian. in c. cum qui col. penult. de eo qui mitt. in poss. in 6. Fr. de Marchis p. 1. q. 1149. n. 3. Menoch. remed. retin. poss. 3. n. 857. confer c. penult. de Præbend. in 6. ubi dicitur: & quoniam quis eorum jus habeat dubitatur, nos neutrum habere decernimus.* Idem juris in LIBERTATE per l. 15. & 16. D. de Stat. Hom. v. sup. §. 17. adde l. 43. de Hæred. Instit. l. 31. de manumiss. test l. 19. 27. de reb. dub. quia nemo pro parte liber esse potest argumento decisionis Justinianæ in t. 1. C. de com. serv. & §. ult. J. de Donat. quæ hæc est: si ex duobus communem servum habentibus unus manumittat, alter retineat, olim quidem & stricto jure manumittentis portio Dominica retinenti accrescebat, sed hoc Justiniano durum visum, constituit igitur, ut si servus pro parte manumissus retinenti pretium portionis suæ dominicæ offerret, totus liber esset. Quod ipsum jam dudum in simillimo casu decisum est à Juliano in l. 30. D. de Liberali caus. Ubi elegans ad rem præsentem quæstio ferè ut in l. 16. qui pot. in pign. à nullo, quod sciam, adhibita in hoc negotio. Nimirum duo petunt hominem, pro parte dimidia quisq; alter vincit, alter vincitur. Et sequetur servum pro parte liberum esse, α' τὸ πᾶν. Quid igitur? Sabinus, Cassius, & stricto jure ipse Julianus putant, victoris totum esse, quia pro qua parte liber est, nullius est, & sic alteri accrescit. Idem tamen Julianus ex bono & æquo sic censet: cogendos judices ut in utraq; causa idem pronuncient, si consensus non contingat favore libertatis liberum fore, sed victori dimidium æstimationis suæ præstaturum, confer l. 9. §. 2. D. eod.

XXV.

Sic & in TUTELA. Testator voluit, Titium Tutorem esse, duo sunt Titii, nec apparet, quem voluerit: cum tutela sit indivisibilis, apparet enim testatorem Unum tantum Titium velle, neuter tutor erit, per l. 30. D. de Test. Tutel. Quid de POSSESSIONE? si ad eam plures perplexo jure concurrant? cum possessio sit indivisibilis, seu plures in solidum, eodem possessionis genere possidere non possint l. 3. §. 5. de acquir. possess. sequestrandam putavit possessionem Butrigarius ad l. un. C. uti possid. seu neutri interim tribuendam. Sed si accuratius considero, falsum illud Proculianorum Principium de indivisibilitate possessionis esse arbitror, verioresq; Sabini sententiam in l. 15. §. 4. de Precar. & l. 3. D. uti poss. d. etiam de una eademq; naturali possessione. Nam cum qui in parte rei stat, reliqua animo obiens, totum possidere possit, Paulus in ead. l. 3. §. 1. de acq. poss. quid prohibebit plures simul in ejusdem fundi diversis partibus, ambos animo possidendi totum stare, assentientem habeo ob. Fabrum, de castro aliquo loquentem in §. retinenda, n. 27. v. si verò & de interdict. Neque de mobilibus aliud

aliud dicemus: falsum enim, contranaturam esse, ut quod ego teneam, tu tenere videaris, tametsi *Paulus d. l. 3. §. 5.* pro comperto habet. Ecce enim si urceum utrinque ansatum eodem tempore ego & Titius oppeditis locis apprehendamus, quidni ambo teneamus aut possideamus, cum dici non possit, uter magis aut minus possideat. Ergo *arg. l. 5. verb. nec enim potest reperiri D. de fidejuss.* & longè ineptius dicatur: Neutrum possidere. Quare & in solidum uterque possidebit, cum altero subtrahente manum, alter nihilominus sustentaturus sit. Taceo, si servus communis, imò & amicus possessionem ingrediatur, animo eam pluribus acquirendi; Omnes quibus possidet; in solidum possidere. Dicendum igitur casu perplexo neutrum vinci, id est utrumque in possessione manere, per *l. 3. pr. D. uti possidetis. Sed hæc ex naturalis seu meri iuris principiis disputavi, de cetero Paulo l. Cto controversiam autoritatis (quam ipsi Iustinianus dedit, responsa ejus in Pandectas relata vim legis civilis habere voluit) minimè facturum.*

XXVI.

Cum porrò dixerimus, Præbendas indivisibiles esse, concursus ad eas perplexi exempla videamus. Est CASUS XII. in *c. autoritate Martini 7. de concess. præb. in 6.* In Ecclesia Parmensi Martinus Papa concessit gratiam expectativam Titio A, deinde Bonifacius Cajo B. denique idem Bonifacius Sejo C. cum clausula ut præferatur omnibus gratiam habentibus à suis antecessoribus, non verò à se. Ortâ vacantiâ quæritur, quis prior sit: FUNDAMENTA LOCATIONIS sunt: (1) *Titius præfertur Cajo*, prioritatem temporis, (2) *Cajus Sejo*, ob cessationem clausulæ prioritatem temporis irritantis. (3) *Sejus Titio*, per clausulam expressam. Circulus & PERPLEXITAS manifesta est. SCHEMA non adhuc habuimus singularem, contenti semel tum in frontispicio, tum in §. 20. posuisse. Unde quo facilius exempla possint ad Schema applicari, & addidimus hîc, & addemus alibi literas A. B. C. DECISIO Pontificis est in *d. l. 7. ut Imo loco ponatur Cajus, secundus Illo Sejus Tertius, Illtio Titius primus.* Approbamus nos decisionem, *v. supr. 20. §. fin.* sed non rationem, quia Pontifex argumentatur ex *l. 2. §. 17. D. ad Sct. Tertyll.* sed ea, ut ibi diximus, est contra rationem juris, talia autem non sunt trahenda ad consequentias *l. 14. l. 39. D. de Legibus.* Porrò *Compostellanus in d. c. 7.* alium casum XIII. affert: Primus A accipit gratiam generalem, secundus B. specialem, Tertius C. specialem cum clausulâ, quòd omnibus præferri debeat generalem gratiam habentibus. Fundamenta Locationis sunt, ut in præcedenti casu. Ipse Compostellanus Imo loco ponit Primum, Illo secundum, Illtio Tertium. Sed rectè *Gloss. in d. c. 7. lit. e. ad v. primam secundum* tuetur contrarium. Eadem enim, quæ in priori ratio & decisio est. Igitur ponetur secundus loco Imo, Tertius Illo, Primus Illtio. Patet igitur in his casibus, perplexitatem cessare.

Jam ad rem divisibilem & communicabilem: Quare sequitur *Conclusio* 2, & in hoc negotio REGULA III. principalis, IN CONCURSU PERPLEXO AD REM DIVISIBILEM AUT COMMUNICABILEM LITIGANTES OMNES ADMITTENTUR PRO RATA. Uti enim, si de facto incertum est, quis prior altero hypothecam v. g. aut arrestum nactus sit, concurrunt Creditores pro rata, quod specialiter definitum in Electoratu Saxoniae à Divo Augusto p. i. c. 28. §. nach jeroberührem. v. und da zwei Verpfändungen & ibi Dn Carpzov. p. m. def. 146. & Ordinatio Processus Divi Iohannis Georgi l. mit. 44 §. do auch ihrer Zween. Quid nū igitur, cum de jure incertitudo est? & quid dubitamus? in casu perplexo litigantes pares sunt, per l. 23. fin. supr. pares autem concurrunt pro rata: datur quæ æquilibrium justitiæ, cum libra paria utrinque pondera sustinet. Idem & æquitati (id est æqualitati Geometricæ) congruum. Nam, ut ingeniosè definit *Vultei* in *lurisp. Rom. pr. æquitas* duorum pluriumve proportio est, id est, ut participant de jure pro rata meritorum causæ: Quod pertinet, quòd in dubio tenendum, quod minimum habet iniquitatis l. 200. de R. I. Medium nempe l. 3. D. si pars. har. pet. l. final. 3. §. et si quis i. C. com. de Legat. add. *Cuiac.* X. observ. 4. Quod pertinet, qui statuunt, dividendam rem *Dynus* & *Albericus* in l. Titia textores 36. D. de Leg. i. quorum hic dicit ita Bononiæ observatum. Adde quos fusè citant *Tiraquell.* tr. de iure primogen. q. 17. opin. 4. & *Menoch.* Remed. retin. poss. 3. n. 755. Et argumentantur ab accrescendi, aut potius non decrescendi jure, in quo ab initio quisque habet solidum, concursu fiunt partes l. 89. D. de L. 3. l. 142. D. de V. S.

XXIIX.

Talis concursus ad rem divisibilem est concursus ad possessionem v. supr. §. 25. item ad sessionem §. hic. Hæreditatem §. 29. 30. Bona debitoris §. 31. seqq. SESSIONEM putes fortasse indivisibilem, sed contra est. Sint enim duo in eodem Collegio inter se litigantes, uter locum tertium tenere debeat, uter quartum; & neuter sit in possessione, cum pendente lite excludi à conventibus non possint, multo minus, si negat decidi controversia: consequens est, hos duos litigantes esse in eodem loco indefinito, & quasi disjunctivo, ut aut hîc aut ille sit in tertio vel quarto loco. Nec obstat regula: non esse possibile, ut ubi ego sedeo, tu sedere videaris, l. 3. §. 5. de acq. poss. quam huc applicat *Dominicus Arumæus* tr. de Comitibus c. 7. n. 112. Quoniam hoc casu non unus sedet in loco alterius, sed potius in incerto relinquitur, uter in loco tertio sedeat, uter in quarto. Interim ita collocandi sunt, ut non appareat, uter prior sit, uter posterior. Quam in rem recenset complura remedia Dn. Ioh. Andr. *Crusius* novissimè, tr. de Iure Sessionis l. i. c. 7. v. g. (1) remedium alternationis n. 1. sqq. quod inter lineas diversas Saxonicas, item inter Hassiacas placuit, ut alternis Senior lineæ præcederet, primus autem

autem actus alternationis determinatur iorte. (2) remedium *sedis extraordinaria*, ita in Concilio Tridentino Legato Hispanico Gallis controversiam moventi datus locus extra ordinem è regione Franci, ad latus Secretarii Apostolici. *l. Petr. Suavis Polanus* (id est transpositione literarum : *Paulus Sarpinus Venetus*) *Hist. Concil. Trident. lib. 8. p. 847.* Et si indignabatur Francus, & haud contentus non vinci, etiam vincere volebat. (3) *Sessionis promiscuæ*, *Crus. d. l. n. 16.* id solitum in actibus Extraordinariis in Comitibus *Crus. (ex Arumæo) lib. 1. c. 1. n. 21.* Et nonnunquam in Conviviis, quod, si Novellis fides, nuper Legatus quidam observavit Viennæ. (4) *Sortis*, quod probat *Venturus de Valentia*, improbat *Crus. l. 5. 27.* (5) *Mensa orbicularis*, elegans remedium, quod suadet etiam *Crusius. l. 7. 11.* sed non addidit, quàm multa prærequirat. Scilicet *mensam in medio triclinii positam*, ne dignior videatur, qui à tergo tutus se parieti applicare potest; *quatuor januas sibi oppositas*, alioqui is dignior habetur, qui januam prospicere potest, ad vitandas insidias; *in omnibus lateribus fenestras*, alioqui, qui luci nulli oppositus est, inferior videbitur. Imò servatis his omnibus cautelis digniorem putat *Schvenerus delic. Mathem. p. 7. Prop. 28.* qui orientem prospicit; sic planè rueret remedium mensæ orbicularis, sed ab oriente dignitas longius petita est. (6) *absentia ejusque mutæ* (alioqui, qui solus abest, possessione cessisse videbitur) de quo remedio *Arumæus de Comit. c. 7. n. 115.*

XXIX.

Concursus Perplexi ad HÆREDITATES ab intestato exempla hæc observamus: XIV. ex l. 5. §. 2. D. ad Sc. Tertull. CASUS est: Avus emancipat nepotem, nepos superstitie matre (A,) avo (B,) & patre (C,) moritur, quid juris? FUNDAMENTA LOCATIONIS: (1) *mater excludit avum, l. 2. §. 15. D. eod.* (2) *avus patrem, per l. 1. §. 2. D. si quis à parente manumiss.* (3) & tamen *pater matrem, per d. l. 2. §. 15. D. ad Sc. Tertull.* Quid igitur? DECIDIT *Paulus l. 1. §. 2. avum præferendum.* Causam ipse viderit. Mero certè Juri consonantius, concurrere avum, patrem matrem. Occurrit CASUS non absimilis XV. in l. 2. §. 15. D. eod. Defunctus reliquit superstitem, patrem naturalem (A,) sed minimam capitis deminutionem passum arrogatione fortasse aut emancipatione, & ita non amplius agnatum, sed cognatum; deinde matrem (B); & denique agnatum fratre remotiorem, v. g. patrum, (C,) FUNDAMENTA LOCATIONIS sunt: (1) *Pater naturalis etiam non agnatus præfertur matri, per l. 2. §. 15. D. ad Sc. Tert.* (2) *Mater ex Sc. excludit agnatum, qui non est frater vel soror consanguinea, à fratre excluditur, cum sorore concurrat, §. 4. l. de Sc. Tertull.* (3) & tamen *agnatus talis excludit Patrem non agnatum*, quia agnati vocantur ex LXII. Tab. ut legitimi, cognati demum his deficientibus ex edicto Prætoris, per §. 4. J. de Legit. agn. succ. Quid igitur? *Vlpianus in d. §. 17. decidit, matrem solum successuram* (aut si soror consanguinea defuncti adsit, cum ea concursuram §. 18.) Causam ipse viderit. Mero

certè juri consonantius concurrere matrem, patrem, agnatum. Argumento hujus §. 17. sed minus rectè, utitur Bonifacius ind. c. 7. de concess. prab. in 6. v. supr. §. 26. XXX.

Præcedentes duo casus in Legibus extant, addamus duos elegantes ex interpretibus conf. Everhard, in loc. à prim. ad ult. n. 1. CASUS XVI. Statuto cautum est: agnatos usque tertium gradum inclusivè excludere matrem: Moritur igitur aliquis, relicta Amita A. Fratre uterino B, matre C. FUNDAMENTA LOCATIONIS (1) Amita excludit matrem, per d. statutum (2) mater fratrem uterinum, per jus commune, (3) frater uterinus amitam, itidem per jus commune. Alboricus de Rosate DECIDIT pro Amita in 2. part. statut. q. III. Et rectè, nam quia inter positionem 1. & 3. pugna est, prævalebit haud dubiè prima, quia jus speciale derogat communi. Et ab ista voluntate condentis statutum derogat totia habemus principium ab amita incipiendi. Nec obstat statuta strictissimè interpretanda, aliud enim interpretatio, aliud necessaria consequentia, qualem præbet regula: *si vinco vincentem te, &c.* adde §. 20 fin. Similis CASUS XVII. Statutum est: filiam excludi ab agnatis ad gradum tertium inclusivè, & agnatos ultra secundum gradum à fratre uterino. Moritur aliquis relicto fratre uterino A. Amita B. filia C. FUNDAMENTA LOCATIONIS. (1) Frater uterinus excludit amitam, per d. statut. express. (2) Amita filiam, per d. statut. express. (3) filia consanguinea fratrem uterinum, per jus commune. Socin. vol. I. consil. I. fin. DECIDIT pro Fratre, & rectè, per rationem decidendi casus præcedentis.

XXXI.

Nunc denique ad perplexitatem in CONCURSU CREDITORUM deveniemus. Cujus exempla habent Andr. Rauchbar. p. I. quest. 4. Apud quem est casus noster 10. 20. 21. 24. Matth. Berlich. p. I. concl. 49. per totum. apud quem sunt nostri casus concursus creditorum omnes præter 18. & 22. Ex quo hausit, quæ de talibus casibus habet Johann Eib / supr. cit. §. 10. tr. vom Vorgang der Gläubiger / à pag. 62. usq. ad 68. quemadmodum alias totus tractatus ex Berlichio extractus est. Porro Dn. Carpzov. p. m. in definitionibus p. I. c. 28. d. 175. 176. 177. habet casum nostrum 19. 20. 23. & casum 16. repetit in Responsis lib. IV. Resp. 17. Sunt hi, quos dixi omnes juris Saxonici interpretes, & casus nostri 18. 19. 20. 21. sunt juris communis & Saxonici, reliqui Saxonici tantum. Casus tamen 24. & 25. habebant locum ex Jure Saxonico D. Augusti, sed cessat eorum perplexitas ex Jure Saxonico D. Johannis Georgi primi, postquam constitutiones in Ordinatione Processus hac in parte non parum sunt immutatae. Cæterum, ut hoc quoque addam, in jure Saxonico Joh. Georgius I. Gloriosissimæ Record. Princeps armis & toga inclytus, viam monstravit apertissimam, casus istos sine disputatione solvendi. Ita enim loquitur, Ord. Proc. t. 43. §. final. wenn man aber. fol. 590. Corp. Saxon p. I. wenn man aber keine Nachricht haben kan / welche dinglich

liche Gerechtigkeit unter den Gläubigen älter sey: soll in solchen Zweifel erstlich das Eheweib ihres eingebrachten Ehegelds / folgendes die Mündlein / (sc. si habent jus reale cum privilegio, v. g. jus crediti ad emtionem, refectionem) und zum dritten der Fiscus seiner Schuld bezahlet werden / die folgenden aber &c. werden einander gleich gerechnet. Ut igitur in dubio facti, ita in dubio juris menseadem Serentissimi Legislatoris videtur extitisse, quæ etiam in Praxi observatur.

XXXII.

Jam ad ipsa Exempla. CASUS XVIII. expressè extat in l. *Claudius Felix*. 16. *qui pot. in pign.* Claudius Felix eundem fundum tribus oppignoravit: Primo Eutybianæ A. secundo Turboni B. Tertio Titio C. creditor primus contra tertium de suo jure docens, vincitur, & sententia transit in rem judicatam. Accedit mox & secundus, is docet se Eutybiana quidem posteriorem, sed Titio priorem esse. Sperat igitur Eutybiana hujus adventu se jus suum contra Titium indirectè recuperaturam, Titius sperat se per latus Eutybianæ etiam hanc superaturum. Quid igitur juris? FUNDAMENTA LOCATIONIS (1) *Primus præcedit secundum* prioritate temporis, (2) *Secundus Tertium*, ex eodem fundamento. (3) & nihilominus *Tertius primum*, ob rem judicatam. Nam res judicata pro veritate habetur, l. 207 *de R. I.* & ut eleganter ait *Bachovius ad Tr. I. l. 1. v. verum non nisi unum*. Verum, inquit, vel judiciale vel reale est. DECIDENDUM igitur mero jure Imo loco ponendum secundum, Ildo Tertium, II Itio Primum. Quia pugnant *Posit. 1. & 3.* sed cum verum judiciale vincat verum reale, in præjudicium ejus, qui sententiam sua culpa passus est rem judicatam fieri, vincet *pos. 3.* & *positio I.* habebitur pro nulla. *Decisionem Jcti Pauli*, ut mollissimè dicam, non intelligo. Negat restituendam Eutybianam (quanquam id humanissimum,) negat Tertium etiam secundo præponendum, & hætenus rectè. Sed cum negat etiam Secundum Eutybianæ præponi debere, acumen ejus requiro. Nam quid denique decedit, aut quomodo negatis prioribus aliter possibile est? Nam Secundum vult præponi Tertio, & Tertium primo in eadem serie: quo posito Secundum etiam Primo præponitam est verum, quàm tertria esse novem. Et si aliter dixeris, secundus post Tertium de jicietur (dejicitur enim post Primum à Paulo, & Primus post Tertium à sententia) & Paulus in hoc ipsum incidit, quod vitat, ut res inter alios judicata aliinoceat. Satius autem rem inter alios judicatam alteri prodesse quam nocere, & cum alterutrum necessarium est; qui in culpa est, eum bis plecti, quàm innocentem semel. Nisi pro Paulo sic respondeamus. Creditores in specie l. 16. ff. *qui pot. in pignor.* possunt dupliciter considerari, primo in simultaneo concursu, secundo in hypothecariâ seorsim instituendâ; si posteriori sensu loquitur Paulus, rectè sentit, rem judicatam pro tertio, non profuturam secundo contra primam, quid enim, si prima

esset in possessione fortè de consensu Tertii post rem judicatam, nunquid non optimè dicetur, integro jure contra secundum uti posse, necquicquam obstante rejudicata.

XXXIII.

Sequuntur casus, qui à Doctoribus moventur, & vel communes juri communi & Saxonico simul, vel Saxonico proprii; in Communibus omnibus concurrunt dos & hypotheca, quibus si addas aliam tacitam oritur casus 19. privilegiatam 20. fiscum 21. Igitur in CASU XIX. concurrunt Hypotheca Tacita anterior, A. expressa intermedia B. Dos posterior, C. FUNDAMENTA LOCATIONIS HYPOTHECA TACITA ANTERIOR PRÆCEDIT EXPRESSAM INTERMEDIAM per l. 2. & 8 qui pot. in pign. c. qui prior § 4. de R. l. in 6. id est prioritare. (1) EXPRESSA INTERMEDIA PRÆFERTUR DOTI POSTERIORI, ita Gl. Bart & Dd. communiter ad l. assiduis 12. C. qui pot. in pign. & Socinus lun. Ripa, & Dd. communiter ad l. 1. D. sol. matrim. Hæc sententia est communis, & tenetur in praxi, Ant. Fab. in C. Sabaud. lib. 4. tit. 8. def. un. eamq; sequitur Camera Gail. 2. obs. 25. n. 10. Bern. Graven. lib. 2. concl. pract. 25. n. 1. (et si contrarium testatur Mynsinger locis citatis.) Jus Saxonicum p. 1. Const. Aug. 28. pr. v. die nicht ältere ausdrückliche. Ord. Process. Joh. Georgi t. 43. pr. v. aber gleichwol nicht denjenigen adde Lipsienses, VVitebergenses, Ienenses, quos latè citat Moller. ad Const. Aug. d. l. n. 33. Marchia, v. Schepliz. ad consuet. March. p. 3. t. 2. §. 22. q. 1. n. 3. Hispania D. id. Covarruv. Var. resol. l. 7. n. 1. concl. 3. Gallia Chassaneus Catal. Glor. Mund. p. 2. confid. 99. col. 6. Italia Matth. de Afflict. decis. Neapol. 306. imò totus mundus Dn. Carpz. p. m. p. 1. c. 28. d. 65. n. 10. Sed Theoriæ juris & menti Justiniani in l. assiduis 12. C. qui pot. in pign. convenientius fortasse dotem indistinctè etiam anteriori expressæ præferri. Ita Martinus Gloss. Bologn. ad d. l. 12. n. 174. Jafson in repet. l. qua dotis D. sol. matrim. & ad l. 1. C. rem alien. gerent. col. 2. lect. 2. Ant. Fab. lib. 13. conjic. 11. Joh. Mich. Beuther, tr. de jur. pralat. p. 1. c. 35. Ant. Guibertus tr. de Dot. c. 7. n. 5. Fachin. controv. III. 99. X. 35. Joh. Bapt. Schvarzenhaler de pignor. c. 28. Ioach. Mynsing. ad §. fuerat 29. de Act. & cent. 4. obs. 13. Tamen si quidam mediam sententiam tenere volentes dotem omnibus præferant si ipsa habeat expressam tacitis, si tacitam. Angel. de Perus. in auth. de equal. dot. §. his consequens. Aretin. in l. 1. sol. 5. D. sol. matrim. Paris. ibid. num. 2. Negusant. 4. membr. 2. patris. n. 100. Sed ut dixi, sententia prima tenetur in praxi. (3) Et tamen DOS PRÆFERTUR HYPOTHECÆ TACITÆ ANTERIORI per d. l. 12. C. qui pot. & proximè citatos. Hic casus perplexus DECIDITUR pro Dote à Salic. in auth. quo iure C. qui pot. in pign. Everhard. Loc. à prim. ad ult. n. 3. Rauchbar. l. c. n. 12. Dan. Moller. l. c. n. 34. Dn. Carpz. l. c. d. 175 & ib. 4. Resp. 17. Berlich. hos casus arbitrio judicis relinquit. d. l. n. 30. Illi de Jure Saxonico rectè, per §. 31. fin. sed de communi concurrent pro rata, per §. 20. fin. & §. 27. Quia quantum pro Pos. 3. Justiniani Lex, tantum pro 1. & 2. usus nostrorum temporum valet.

XXXIV.

In CASU XX. concurrunt anterior expressa, A. Dos intermedia B, Hypotheca posterior ex credito, quod salvam pignoris causam fecit, v.g. in refectionem, emtionem, C. FUNDAMENTA LOCATIONIS: (1.) *Anterior expressa praefertur domi*, per §. 33. pos. 2. (2) *Dos hypothecae in refectionem per expressam d.l. 12.* (3) *hypotheca in refectionem anteriori expressae l. 1. D. in quib. c. pign. vel hyp. tac. contr. l. 4. qui pot. in pign. Novell. 97. c. 3.* Hanc perplexitatem olim movit primus Martinus Glossator in gl. d. l. 12. v. licet anteriores sint. (Qui ob eam causam etiam dotem praefert anteriori expressae.) habet & Covarr. d. lib. Var. Resol. 7. n. 3. pro dote decidunt Salic. & Everhard l. c. Carpzov. d. 176. dissent. Rauchb. d. l. n. 16. Ego idem quod in superiori casu sentio.

XXXV.

In CASU XXI. concurrunt: Hypotheca tacita anterior, A. Fiscus intermedius, B. Dos posterior C. FUNDAMENTA LOCATIONIS: (1) *in bonis jam quasi-tis hypotheca tacita anterior praefertur Fisco intermedio l. un. C. rem alien. gerent. v. cum suo onere.* quem textum, quod sciam, ad hoc non citant. Dn. Richter. de privil. Cred. disp. 7. sect. 2. ampl. 2. (2) *Fiscus intermedius praefertur Doti posteriori*, per l. quamvis 2. C. de privil. Fisci Diff. Donell. ad d. l. 12. (qui putat d. l. 2. esse abrogatam, per l. 12. C. qui pot. in pign.) (3) *Dos posterior praefertur tacita anteriori*, per d. l. 12. Donellus evitat, ut dixi, perplexitatem. Dotem etiam sic praepouunt Job. Robert. Animadv. lib. 3. c. 4. Rauchb. d. l. n. 24. Dissent. Berlich. d. l. n. 10. Mihi videtur quod supra.

XXXVI.

Sequuntur Casus juri Saxonico proprii. Et Casus XXII. hic est: in Ord. Proc. Sax. ut dixi §. 31. fin. constitutum est, si non apparet, quis tempore prior sit; Fiscus, pupillus, dos, locandos sic: Dos, pupillus, fiscus. Esto igitur casus; Fiscus A anterior est dote B, Dos, & Pupillus C. incertum anteriores an posteriores tempore; similis incertitudo est inter pupillum & fiscum FUNDAMENTA LOCATIONIS: (1) *Fiscus praecedit dotem tempore.* (2) *Dos pupillum*, constitutione. (3) *Pupillus fiscum* constitutione. Dicendum; Fiscum primo loco poni, Dotem secundo, Pupillum tertio. Quia habemus principium incipiendi à Fisco. Dos verò & pupillus videntur eodem tempore extitisse.

XXXVII.

In casu XXIII. concurrunt ad rem immobilem Hypotheca Notarialis (id est coram Notario & Testibus) anterior A, Arrestum intermedium, B Expressa judicialis posterior, C. FUNDAMENTA LOCATIONIS (1) *Hypotheca Notarialis anterior praefertur Arresto intermedio.* Dn. Carpz. p. 2. c. 23. d. 14. (2) *Arrestum judiciali posteriori.* Ord. Proc. t. 43 pr. v. allen andern/ & tit. 44. §. alle diese Glaubiger. (3) *Et tamen judicialis posterior praefertur Notariali anteriori in immobilibus.* Constit. Elect. Augusti p. 2. c. 33. §. es sollen aber. In hac perplexitate nihil DECIDUNT Dan. Moller. ad d.

const. 23. n. 29. Berlich. p. 1. concl. 40. nu. 12. 13. 14. At Dn. Carpz. p. 1. c. 28. d. 177. ponit sic: Arestum, Judicialis, Notarialis. Ita ut cedat Positio 1. quia non expresse jure Saxonico speciali ut cæteræ, sed communi regula subsistit.

XXXVIII.

Subnectam duos casus, quorum perplexitas orta ex Constitutionibus D. Augusti, sublata per Ord. Proc. D. Johannis Georgii I. In casu XXIV. concurrunt: Arestum antèrius A Hypotheca expressa intermedia B. Depositum consumtum necessarium posterius C. FUNDAMENTA LOCATIONIS: *Arestum antèrius præfertur expressæ intermedia hypothecæ, v. supr. § 37. pos. 2. (2) Hac deposito consumto necessario posteriori prioritatem temporis, (3) & tamen tale Depositum Arestantibus antèrioribus per p. 1. Const. 28. Rauchbar. l. c. n. 10. affert præjudicium, ubi hic ordo: Hypotheca. Depositum. Arestum. Hodie per Ord. Proc. Posito. 3. sublata est, & Arestantes Hypothecariis expressis accensentur, Depositum verò tale habet solum jus tacitæ Hypothecæ. Igitur sic locabuntur: Arestum. Hypotheca. Depositum. Adde Dn. Carpz. d. l. d. 151.*

XXXIX.

In casu XXV. & ultimo concurrunt: Arestum antèrius A, Expressa intermedia B. Dos posterior, C. FUND. LOC. (1) *A præfertur t̃ B. per § 38. fin. & 37. pos. 2. (2) B. præfertur t̃ C. per § 34. pos. 2. (3) & tamen C dos posterior præfertur t̃ A. id est Aresto antèriori, ita omnino per d. const. 28. p. 1. quæ tribuit Arestis tacitam hypothecam, sed hoc ut dixi in Ord. Proc. t. 48. mutatum est & Arestum hypothecam expressam tribuit. Adde Dn. Carpz. d. l. def. 66. Unde cessat perplexitas.*

XL.

Hos casus perplexos strictè dictos hætenus observavimus. Plures reperiri non dubito, præsertim ex variis Locorum Statutis & consuetudinibus. Hos addat aliorum diligentia: nobis satis erit, quantum in hac brevitate licuit, regulas decidendi tradidisse: sicubi erratum est, cogiter, qui legit, nos instar quod omnium excusationum est, de perplexitate diservuisse.



Proœmium.

Rem aggredior, non facilem quidem ac meis viribus
 æqualem; fructuosam tamen fortassis in commune, mihi
 certè accomodatam, qui innutritus Philosophiæ, cum ad
 prudentiam Juris animum appulsem, resiliēbam, quoties
 occasio dabatur, ad priora; & quod vel ex ipsis, vel affine
 ipsis erat, curiosè annotabam. Proderit autem hujus, quod
 nunc molior, consideratio ad demendum apud Juri deditos contemptum Phi-
 losophiæ, si videant & plurima sui juris loca sine hujus ductu inextricabilem
 labyrinthum fote, & veteres suæ scientiæ autores, mystas quoque sapientiæ
 summos extitisse. *Ulpianum* certè credibile est l. 10. §. 2. D. de J. & J. Jurispruden-
 tiam divinarum ac humanarum rerum notitiam appellavisse, quod sine his
 tanquam præcognitis neque *JCtum* absolvi, neque, quod sequitur, justī atq;
 injusti scientiam comparari posse judicaret. Non contentus hac Jurispruden-
 tiæ gloria, Philosophia pulsâ collocare in throno sapientiæ eam solam cona-
 tus est *Lud. Malquytius tr. de Vera JCtorum Philosophia*. prudentius *Ioachimus Hop-*
perus Frisius in Seduardo suo, & qui eum secutus est, ediditque Summus Vir, *Herm.*
Conringius tum in præfatione, tum alibi in *Propolitico & libro de Prudentia Civili* par-
 tem sapientiæ Juris quoque cognitionem fecēte, sed non ut propterea Philo-
 sophiam deprimerent; quod interpretes quidam Juris in l. 1. §. 1. de J. & J. nimio
 studiosius sunt conati. Videatur inter alios *Fortunius Garcia Hispanus prælect. in h.*
sit. Aristotelis professus hostis. Cæterum cum moribus magis quam naturâ rei
 scientia Juris sit duplex; alia legum, alia Canonum; ex hac hauriri diffusa dog-
 mata philosophica innumera sinè dubio possent, quoniam eorum autores in-
 terpretesque in monastica Theologia, quæ tota philosophica erat, efflorue-
 rant, unde & *Abbas Panormitanus* Juris Civilis doctrinam merè practicam, Ca-
 nonici propter insertas speculationes plurimas mixtam esse contendebat, re-
 futatus propterea ab illo ipso *Garcia tr. de fine ultimo juris Canor. & Civ. n. 48*. Sed
 nostro instituto eo ipso, quod parcus ibi hæc disseminata sunt, jus Civile
 commodius visum est. Neque enim Juridica omnia sunt, quæ in juris corpo-
 re sparsa reperiuntur? Non magis, quàm omnia, quæ in Sacra Scriptura legas,
 Theologica Dogmata sunt, in qua omnium disciplinarum semina contineri
 præter innumeros alios, (nam & *Athanasius Kircherus* arcana omnium scientia-

rum ex Scripturis eruta, seu Polypodium Biblicam pollicebatur) Ioh. H. Alistedius in Triumpho Biblico per omnes disciplinas ostendit. Planè igitur uti Sacra Scriptura (teste B. Sperlingio Synops. Phys. Proem. q. 6.) sic etiam Corpus Juris liber est, non disciplina, ubi sibi apta quivis & reperire & seligere potest. Ac præcipuè practica Philosophiæ autores, Liebenhalius, Arnisaus, Grotius, Olingerus (cujus etiam Orthographia Legum extat,) Ethica Legali, Vincentius Turturetus in Parallel. Ethic. & Jurid. ed. Paris: 1629 Bodensteinius in Jurisprudentia politica, Ad: Kellerus de officio Jurid. polite. alique, ut Casistas taceam, in dogmata plenâ manu petivêre. Logica etiam plurima inesse ostendere Fr. Hottomanus instit. Dialect. Job. Th. Fregius Logica Jætorum (qui idem in physica quoque sua ex jure multa inperfit, Martinus Schickardus Logica Juridica, Nicol. Vigelius, Matth. Stephani & Dan. Otto in Dialectica quinq. Juris, tum Nic. Everhardus in Locis Argumentorum Legalibus, ac Synopsi Topicorum à Georg. Adamo Brunero edita, quibus Neldelius noster P. V. Prati Philosophici, seu de applicatione Logicæ ad Jurisprudentiam non incommode adjungetur. Quæ verò ad contemplativam faciant Philosophiam, oppido rara sunt. Collegit Physica Paulus Zachias, Medicus Romanus in Quæstionibus, Medico Legalibus, & quædam observavit jam ante Martinus Del Rio in Disquisitionibus Magicis, & Baptista Codronchius Methodo testificandi in quæstionibus Medico oblatis. Metaphysica (nisi quod Logicis immiscetur) & Mathematica, si demas, quæ à Budeo aliisque de Assè & ejus partibus acutè disputata sunt, quantum sciam, nemo. Eleganter igitur Albericus Gentilis lib. de nupt. c. 8. fin: Nos quoq. in libris Legum Justinianæarum non modò habemus, quæ sunt subjecti & finis juris humani, sed & quæ divini, & aliarum scientiarum omnium. Atque argutè Ant. Faber. l. Jurisp. Pap. 3. conf. 2. ut justitia virtutes, sic Jurisprudentia scientias omnes contineri. Add. Duarenus in Libello, quem Scævolam vocat, & Com. de V. O. inseruit, n. 6. fol. opp. 792. Besoldum templo Justitiæ & Guilielmum Onciacum in Quæst. Jur. Philosoph. Vid. Mart. Del. Rio lib. 1. de princip. jur. cujus operis pleraque non desunt, qui Hopperi laborem dicant, Bened. Vinclerum libello ejusd. argumenti, & pec. tr. Philosopho Juridico Henr. Gibhardi Cancellarium Geranum de principiis juris ex aliis disciplinis petitis ed. Gera, 8. 1613. Quæ omnia me quoque ad hos conatus excitarunt. Quare in hoc genere corrahi nonnulla, non nimis anxie quærenti se primum offerentia, & in medium proposui, datâ tamen opera ne ea tantum afferrem, quæ ex quolibet horum peti possent. DEUM verò obsecro, ut adesse mihi sine sua ope invalido, & leges bonasque artes præterea, quibus utrisque nunc homines Cyclopici insultant & perniciem minitantur, conservare dignetur.

QUÆSTIO. I.

Videtur est Logicas duas Quæstiones in fronte locare, quarum prima secundam, secunda tertiam mentis operationem attingit. Quod igitur primam attinet, quæritur, an propositio indefinita equipolleat universali, ex l. 158. D. de V. S. & l. 23. verb. & huma-

humanius. D. de Serv. prad. urb. Ubi initio voces explicandæ sunt. Indefinita oratio est, quæ signo caret: quoniam autem necesse est Terminum communem in mente vel pro omnibus, quæ continere potest, vel quibusdam supponere, patet in oratione non interna sed externa indefinitam esse, signum verò subintelligi. Paulo aliter voces accepit *Bartolus in l. si ita 7 D. de aur. & arg. leg.* ei oratio Universalis est, cum totum aliquod aggregatum nomine collectivo designatur, v. gr. *Grex aut universitas aliqua; indefinita, quando vel Singulari effertur, quod multos involvit, ut militem colligere, l. 158. D. de V. S. vel plurali, sed sine signo, ut filios meos heredes instituo.* Orationem verò, in qua signum expressum est, appellat Generalem, quam acceptionem esse contra morem Legum d. l. 23. ostendit ubi dicitur: *& humanius est, verbo generali omne lumen significari.* Ubi verbum Generale verbo expresse universali opponitur. *Baldus* verò acutè inter Universale ratione signi, quod propriè tale est, & ratione rei, quod ab *J Ctis* universitas dicitur, & est potius totum distinguit. Quem sequitur & egregiè explicat *Did. Covarruvias Var. Resol. l. 1. c. 13. n. 2. cujus totum c. 13.* in explicanda Indefinitæ vi consumitur. Ad resolvendam autem accuratius propositam quæstionem distinguendum est inter formale & materiale indefinitæ, seu quod in se & præcisè, & quod ex subjecta materia importat. In se igitur indefinita ratione valoris & significationis differt quodammodo ab universali & particulari, quia habet se indeterminatè ad ea & permissivè, quæ admodum aliàs genus à speciebus differre solet, v. gr. animal aliquod est quidem vel brutum vel homo; formaliter tamen ab utroq; præscindit, & vi terminorum in se neutrum importat. Materialiter indefinita vel est universalis vel particularis significationis (uti animal in se neque homo neque brutum est; quicquid tamen animale est, vel brutum vel homo est) materia enim vel necessaria est, & tum certò colligitur, quòd indefinita æquipolleat universali, *Covarr. d. l. n. 6.* vel contingens, & ibi probabiliter, quomodo accipienda sit, subodoramur, quod d. l. 23. vox Humanius declarat. Has conjecturas explicant *Andr. Alciatus in d. l. 158. de V. S. & Brunerus à Sole in Locis Commun. Jur. verb. indefinita*, tum fusè *Covarr. d. l. per tot.* Addendæque aliàs Leges interpretandi generales apud *Grotium de J. B. & P. l. 16.* Specialiorem excussionem *J Ctis* quorum munus est interpretari, relinquemus.

QUÆST. II.

Notus est apud Philosophos canon: *Affirmanti incumbit probatio*, qui non videtur consistere cum altero illo posse, quod opponens teneatur ad probationem. In dubio igitur prævalere posterior debet; ex contractu, ut ita dicam tacito. Nam qui progressus est ad disputandum responsurus, eo ipso se tacitè obligavit tantum ad defendendum theses; opponenti igitur probandum est, & si affirmanti probandum esset, inverso rerum ordine argumentaretur Respondens

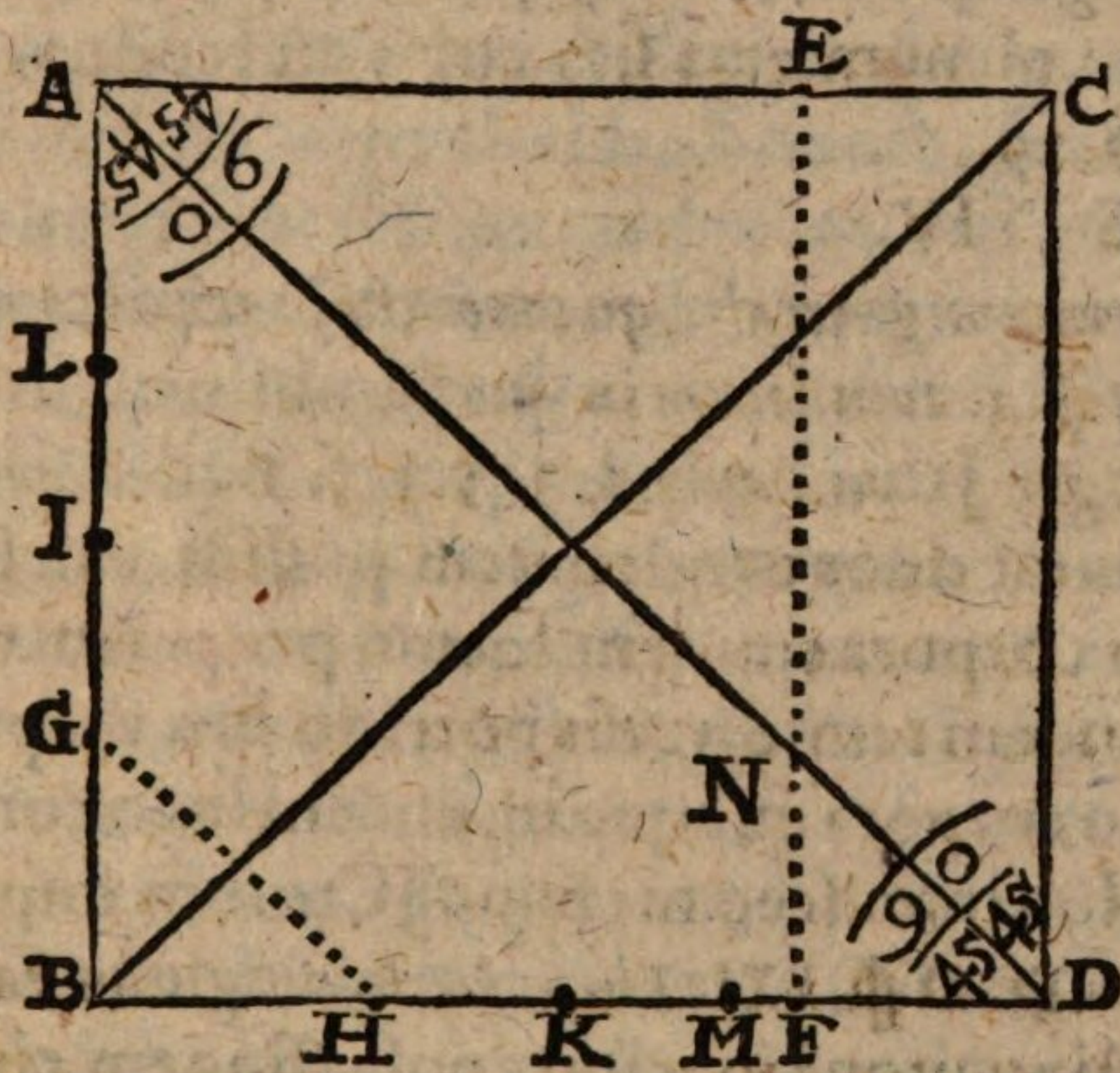
1 spondens, exciperet Opponens, quando quidem Theses plerumque sunt af-
 2 firmativæ, quas deinde opponens negat, absurdasque esse contendit. Adde
 etiam, quod regula illa priorrem planè *ἀντιστάτω* & inexplicabilem redderet.
 Quid enim, quàm facilè mutatis vocibus negativa in affirmativam & contra
 transmutari potest? Hic planè tolleretur omnis pene disputatio, & antequam
 inveniri posset, sitne aliqua propositio ex ipsa rei natura affirmativa, an nega-
 3 tiva, infinitis litibus opus esset. Apud Philosophos igitur pro cathedra dispu-
 tantes certum est, quod Respondens, qua talis, neque probet neque principii-
 um petat. Apud partes verò in foro litigantes non est determinatum univer-
 saliter, Actor, an reus teneatur ad probationem, quoniam neque tacitus inter
 partes de eo contractus intercessit, neque etiam, ut apud Philosophos contem-
 plantes, potest à sententia & decisione supersederi sine alterius partis præjudi-
 4 cio. Sed ita comparatum est, ut si sententia supersedeat iudex, eo ipso tacitè
 causa cadat Actor, id est, quod petit, non consequatur. Quare necesse est, quo-
 modocunque licet, erui ex actis & probatis veritatem, ut decidi res possit. Ex
 hoc sequitur, ut ei imponatur onus probandi, qui commodissimè potest, ne
 5 res sine probatione abeat. Et quia regulariter, qui super alio se fundat, de-
 bet intentionem suam probare, *Fr. id. Schenck. tr. de probat. n. 1. & 2.* Hinc vel
 actori vel reo, primum afferenti vel affirmativam vel negativam incumbit pro-
 batio si potest; sin non potest, ipsa necessitate cogente, ne veritatis inquisitio
 intercadat, onus in alterum transfertur: & est hæc illa vulgata probatio Nega-
 6 tivæ: ego hoc nego, qui affirmat ostendat. *Cravett. consil. 1. n. 10.* Generaliter
 igitur cum negans probare non potest sive sit penitus, sive moraliter impossi-
 bile, onus probandi contrarium transfert in eum, qui si ita esset videtur posse,
 vid. *Mart. de Fano de Negativa probanda n. 2. & 3. qui extat Vol. 1. Tract. & Francis-*
 7 *cum Herculænum, tr. ejusdem argumenti, qui nuper ambo uno volumine prodierunt.* Spe-
 cialiùs negatio alia facti est, alia Juris aut alterius qualitatis & status, ita distin-
 guit *Brun. à Sole voce Negatio n. 2. & Goth. fr. ad l. 23. de Probat.* Et facti rursus vel
 sine circumstantiis loci & temporis &c. vel cum illis. Atque illo quidem casu
 nisi alia superveniant, ad probationem negativæ nemo tenetur *per d. l. 23.* Hoc
 verò casu, (quia non est pura facti, sed & adjunctæ qualitatis, negatio) item in
 probatione juris alteriusque qualitatis neganti quoque imponi onus pro-
 bandi potest.

Quæst. III.

A Ccedamus nunc ad *Mathesin* quoque, ne hujus expertis Jurisprudentiâ vi-
 deatur. *L. ult. D. fin. regund.* recitatur approbaturque à Cajo lex Solo-
 nis, quâ cavetur, ne operibus in nostro vicini fundo damnum inferamus. *Inter*
alia sanxit Solon, si quis scrobem vel sepulchrum effoderit, tanto intervallo discedere à vici-
ni fundo debere, quantum in ipsum profunditate pateat. Cujus rei ratio ex Geometria

simul

simul & Statica haurienda est, Principio igitur omne grave, si caret sustentaculo, perpendiculariter ad terram descendit: si insistit plano ad horizontem parallelo, planè non descendit, imò non nisi extrinseca vi vel paralleliter vel sursum movetur. Inter hæc duo extrema, situm motumque parallelum hori-
zonti, qui planè nullum angulum, & ita nec descendendi impetum habet, & perpendicularem, qui facit angulum rectum, seu 90. gr. intercedunt anguli alii parallelo situi, alii perpendiculari propriiores, illi minores hi majores 45. gr. Angulus verò 45 graduum est inter utrumque medius, & æqualiter à parallelo & recto distat, quod in diagonio quadrati evidens est. Quare grave, quod



non potest rectà descendere, potest tamen obliquè, si facit ad terram angulum 45. gradibus majorem (respectu viæ seu lineæ descensus, quam per id, cui insistit, habere potest) facillimè; si minorem difficillimè tardissimèque descendit. Quia quo obliquior minorque est angulus, eò magis necesse est grave inter descendendum ad latus inclinari, quod tamen est, ipsi præternaturale. Angulus autem 45. graduum facilitatem terminat, difficultatem incipit. Sit i-

gitur Scrobs A. B. depressa ad perpendicularum, vicini fundi initium C. cui sub terra ad perpendicularum responder D. Ponamus scrobem repleti aqua ad summum usque, & per aliquod tempus decrescenti novam succedere, quòd aqua pluvia aliisque inundationibus sæpe contingit. Aqua igitur subsidet, quamdiu poterit, at post, cum non amplius celeritas decrescendi celeritati auctioris par erit, obliquè in latus penetrabit. Non descendet autem obliquiore angulo, quàm 45. graduum per axioma dictum (potiusque, ubi paululum ad latus evagata est, penetrabit deinde in terram rectà, quàm ut tam longè ad latus abeat) & sic aqua, quæ est in G, perveniet ad summum in H, ex H in K, ex L, in M, & denique summa, quæ est in A, non ultra progredietur quàm usque ad D, ubi vicini fundus incipit. Atque ita procursus aquæ (eum enim considerare potissimum volui, licet alia ex hoc principio incommoda manent, sed nullum hòc manifestius) ibi terminabitur, ubi fundus ejus desinit, qui scrobem fecit. Unde patet, distantiam rectè assignatam esse. Si verò intra Sphæram activitatis aquæ, v. g. in E. vicini fundus inciperet, patet, aquam usque ad D in ipsum usq; vicini fundum perventuram, quæ & terram eluvione vastabit, & subruto

fundamento, triangulo rectangulo NFD, efficiet, ut vicini terra inclusa Trapezio NE DC ad replendam lacunam contrario lapsu juxta lineam BC & parallelas recidat in fundum meum, atque ita alteri mea utilitas noceat, & mihi alterius damnum profit, quod est contra jus naturæ l. 38. D. de hered. petit. junct. l. 36. fin. eod. in quo propterea fundatam hanc legem esse patet. Præsertim cum Romani, quod Athenienses Reipublicæ placitum erat, tanquam duce ipsa naturâ conditum, sua quoque autoritate confirmârint. Cæterum de hac lege, præsertim quid circa distantiam scrobium, non tam in patenti campo, de quo nos nunc, quàm ab ædificiis sit observandum, vid. Ant. Clar. Sylvium Advocatum in suprema Curia Parisiensi Libr. singul. in Leg. XII. Tab. c. ult. 25. per tot. p. 383. Quomodo autem spatium infra locum aëre plenum ejus sit, cujus est fundus, v. Sam. Pufendorff. Elem. Jurispr. l. 1. def. 5. §. 29.

QUÆST IV.

- 1 **M**Athesin consequitur Physica, & primum generalis, quæ motum præcipuè considerat, ejusq; tum terminum, de quo quæst. 5. tum locum in quo sit, ubi quæritur, an duo corpora possint esse in eodem loco. Negat J Ctus Paulus l. 3. §. 5. f. D. de acquir. poss. Ubi ex sententia Proculianorum disputat duos eundem rem possidere in solidum non posse. quemadmodum duo corpora eundem locum proprium tenere non possint. Sanè possunt duo eandem rem diversis portionibus vel pro diviso, vel pro indiviso possidere, & duo corpora quoque in eodem loco communi esse, sed de hoc non quæritur. Non immisceo me nunc J Ctorum disputationibus inter quos Bachovius Vol. II. in Tr. D. sp. XXI. Th. 4. lit. k. pinguius Paulum disputare audacter pronunciat, distinguitque ipse inter possessionem civilem & naturalem, posseq; fieri ait, ut duo idem diverso possessionis genere obtineant. Sed cum possessio Civilis incompleta & propemodum imaginaria videatur, quum quis saltem retinet animum Domini, & quod non tenet, tamen non habet pro derelicto, videtur negandum cum Dn. Struvio Ex XLII. th 8. duos eandem rem in solidum propriè possidere. Nam possideo est, sedere potest id est potens sum, ut H. Grotius florib. ad Jus Justiniani sparsis l. 1. pr. D. de acq. poss. observavit. Unde patet elegans inter possessionem & positionem seu situm corporum in loco Analogia. Cur autem neque aut corpora se subire & occupare, egregiè ad d. l. 3. Gothofr. differit. Futurum enim esset, ut tolleretur corporum primùm reactio, dum nulla resistantia esset, deinde separatio, dum esset *πῶς ἐν πᾶσι*. Et colligerentur omnia gravia circa centrum in unum punctum, si enim duo esse in eodem loco possunt, quidnî plura, quidnî omnia? Neque tamen potentiæ DEI absolutæ denegamus, corpora eximerè localitatis & resistantiæ conditionibus posse, quicquid Calviniani contrà disputent. 7 Cum enim localitas sit quiddam naturæ corporis superadditum, quamvis ab ea fluere nobis intrinsecè videatur, quin tamē hunc ut sic dicam fluxum sistere Deus

Deus possit, non dubitarim, v. *Jac. Martini tr. de Loco contr. Keckerm.* sed hæc neque J Cto gentili in mentem venisse neque cum præjudicio Divinæ potentia à Justiniano recepta esse judicandum.

QUÆST. V.

Termini motus differunt secundum sex positionum differentias, de quibus *Aristoteles l. 2. de Cælo c. 2.* differens motam à Pythagoricis quæstionem explicat, an ea, & præcipue *Dextrum & sinistrum in cælo & consequenter Mundo reperiantur.* Primum autem certum est, in omni corpore materiale harum differentiarum posse assignari. Quia omne corpus quantum est, in omni autem quanto ad unum punctum tres tantum perpendiculares invicem lineæ concurrunt, uti demonstrat *Clavius in l. Elem. Euclid.* quarum quamlibet cum punctum concursus in duas partes dividat, oriuntur sex illæ lineæ, quarum quælibet pro re nata aliqua situs differentia denominari potest. Formale verò propriè tantum animalibus adest. Cum igitur cælum sumtum cum Intelligentia *Aristoteli* sit instar animalis, etiam dextrum ipsi & sinistrum attribuit. Sed quoniam hæc hypothesis unà cum soliditate Cœli à Mathematicis explosa est, sententia ista corrui, quam & *Scaliger* oppugnat. *Ex. contra Cardan. 67. per tot.* Analogia autem rebus sensu carentibus dextrum & sinistrum cæteraque genera differentiarum situs tribui possunt. *per l. ii. §. fin. D. Com. præd.* ubi dextrum & sinistrum in flumine ripis assignantur, non fonti & ostio: Unde colligitur, rerum motum intuendum esse, fingendumque vel animalia esse, vel eo loco animal moveri, quod tum latus dextrum, quod sinistrum futurum sit, id nunc quoque tale judicandum. In Mundo igitur Motus terminus ad quem seu Occidens est anterior pars, Oriens, à quo fit motus posterior, dextra in meridie, sinistra in septentrione. Et quamvis sint nullæ sphaeræ reales, satis sit corpora mundana moveri; & quamvis motum diurnum terræ transcribas, satis sit cælo motum opticum vel apparentem denegari non posse, quoniam aliàs analogica est hæc tota speculatio. Merito igitur philosophi quidam qui dextram in oriente sinistram in occidente locant, irridentur à *Joh. Pico Mirandulano apud Conimbric. in Arist. d. l. q. 1. art. 1. quicquid ipsi art. 2. excipiant.* *Bartolum* verò, qui illos secutus est *tr. de Insula §. quod si ex uno*, citat refutatque *Steph. Forcatulus Neryom. dialog. l. n. 1.* qui ipse tamen, dum non tam motum cœli, quàm nos eum spectantes intuetur, omnia invertit, dextrumque in meridie, sinistrum in septentrione collocavit.

QUÆST. VI.

Sequuntur nunc, quæ sunt Physicæ Specialis; ea rursus vel Generali est prior, vel magis ad specialia pertinet; de hac post. Illius est doctrina de Mixto. Docent autem J Cti res inter se conjunctas Dominium & jus non minus quàm naturam confundere, quarum commixtio vel naturâ fiat, ut in *Alluvione*; vel arte, & aut salva specie in *Accessione*, aut mutatâ in *Specificatione*, ut explicat

- Bachov. vol. II. ad Treutl. Diss. XX. thes. 7. lit. A. Conf. Ant. Matth. Coll. Fund. Jur. Diss. 28. Nos nunc de postrema. Speciei vox prisca Latinitatis curiosis pro forma usurpatur, uti formæ vox pro Specie. Cornel. Valer. Dialect. l. I. de Spec. Fr.
- 2 Hottomanus Instit. Dialect. l. 6. Qui idem observat, Speciem pro individuo, ut l. 54. D. de V. O. Genus pro quocunque latiori accipi more Stoicorum, quod idem in suâ Logica a vidè Petr. Gassendus arripuit. Unde JCti res certas & in utendo permanentes, quæ etiam in individuo reddendæ sunt, Species appellitârunt. Hoc autem locò, quando in materiam nova forma introducitur, species magis formam, quando diversæ materiæ conjunguntur, magis compositum significat. Quæritur nunc an verè fiat nova species, quando JCti Specificationem esse dicunt §. 25. J. de rer. divis. l. 7. §. 7. & seqq. D. de acq. rer. dom. Specificatio autem illis est, cum vel in materiam unam forma introducitur, vel diversæ materia componuntur; illic Efformatio est, hîc Compositio, quæ rursus vel Conjunctio est cum cohærent partes, vel commixtio, cum non cohærent. Illa vel Confusio est, cum ex partibus sit una massa, & in ea interdum discernitur partium varietas, ut si aquam atramentumque confundas, interdum non discernitur, ut in vino & aqua commixta; interdum separari invicem confusa possunt, ut in metallis commixtis ope aquæ chrysulæ, interdum non, ut in mulso, denique interdum massa illa liquida est, ut in vino aqua temperato; interdum consistens, ut in Electro, quod ex auri $\frac{4}{5}$. & argenti $\frac{1}{5}$. dicitur constare à Plinio lib. 31. c. 4. H.
- 4 N. Conjunctio igitur vel Confusio est, de qua dictum, vel Adjunctio, cum non est una massa confecta, neque partes dissimiles minutim invicem dispersæ, sed pars quælibet, congeneri, tanquam non conjuncta alteri esset, adhæret indivulsa, estque vel Ferruminatio, cum diversæ partes immediate conjunguntur, & habet locum in metallis ejusdem generis, vel plumbo tanquam vinculo communium cum aliis, vel Adplumbatura, quò refertur & Agglutinatio, cum interventu alterius diversa conjunguntur, ut metalla heterogenea ope plumbi asseres ope glutinis, clavi &c. Commixtio est, cum partes non cohærent continguntque penitus, ut si acervus tritici hordei que confundatur. Adversus hæc omnia obijci potest, speciem unam verumque mixtum hic nullum, sed tantum Cramænsque per accidens constitui, quia nulla sit forma substantialis, quæ diversas partes unit, neque præcedant alternationes, sed opere humano artificialis tantum forma introducatut, de quâ Unione imperfecta vid. Scalig. Ex tot. contr. Card. & Seb. Basson. Phil. Nat. lib. I. Intenr. 3. Respondendum, JCtos loqui populariter, mixtum illis etiam $\kappa\epsilon\alpha\mu\alpha$ esse, speciem unumque quodcunque etiam artificialem tantum formam habet. Hinc apud illos discernitur, separari ne materiæ à se invicem an secus possint, transpareat varietas partium, an unum saltem sensui videatur vid. Dn. Struv. Ex. XLI. 42. seqq. Quod autem H. Grotius, vir summus de J. B. & P. II. 8. 21 negat, uspiam magis, quam hic JCtos impegisse,

in eo nimia consuetudine libertatis videtur raptus in transversum. Metalla enim quædam v.g. æs & aurum, diduci iterum posse, quod nunc artifices aquæ chrysulcæ ope præstant, quid mirum, si Ulpianus ignoravit l. 3. §. 2. & l. 5. §. 1. D. de R. V. ignorantia cum mundo communi: nam quod Dion. Gothofr. ad d. l. 5. objicit l. 12. de acq. rer. dom. id frustra est, quia ibi J Ctus Callistratus non æs & aurum, sed æs & argentum diduci posse concedit; vid. Alciat. Parerg. VI. II. & Forcat. Necyom. XXXVIII. 1. Atque cum Grotius Paulo J Cto exprobrat Ferruminati-
onem Confusioni annumerasse l. 23 §. 5. eod. sanè & ipsum excusabile est, cum enim vicinissima confusioni sit Ferruminatio, ei accenseri quodammodo potest.

QUÆST. VII.

Specialiorem adhuc Physicam attingit lis hæc de Principatu Partium Animalis, Physicorum & Medicorum Zoologica, quæ non intra ipsos stetit, sed ut est¹ connexio scientiarum non minùs quàm virtutum, J Ctos quoque exercuit. Ac notum est, Aristotelem cordi principatum detulisse, Galenum alibi cerebro, alibi utrique, quem secuti multi recentiores pluralitatem principalium viscerum defendere, vid. Dn. Posnerum Prof. Phys. Ienens. diss. de principatu partium. Apud J Ctos communis consensus pro capite pugnat, nec mirum, si caput, quod solum eruditum est, tueretur suam dignitatem, illud potius mirum, tot capita cum corde contra suos conspirasse. Sanè censent J Cti eum demum locum pro sepulcro proque religioso habendum, ubi caput humatum est, quia caput dignissimum arg l. 44. D. de relig. & sumt. fun. Nobilissimus Dn. Strauchius Proto-Syndicus nunc Brunsvicensis Affinis meus & Patronus honoratissimus Diss. ad jus Pand. VI. aph. 7. Eorundem plerique judicant, si homicidium in confinio duorum territoriorum diversæ Jurisdictionis commissum sit, ibi hominem jacere intelligi, ubi caput jacet, Johan. Zanger. de Except. P. II. c. I. n. 237. Quia à cordis loco³ judicium faciendum putant, vix, quos laudent autores, habent. Et quamquam Reinhard. Bachov. ad Tr. I. 19. 4. & Magnif. Dn. Carpzov. Pr. Crim. p. III. q. 110. n. 27. negant dignitatem membri hîc intuendam esse, de capitis tamen prærogativa vix quisquam dubitat. Aliâ occasione dignitati capitis velificatus est Paris de Puteo tr. de re militari, rubr. si quando duob. pugnantis &c. n. 5. Ubi disputat, vulnus in capite qui fecerit majori dignitate afficiendum, quàm qui in pectore, si duo duellantes se utrinque diversimodè læsissent, quod suo loco relinquo. Quin & Job. Montaigne tr. de Autoritate Conciliorum. n. 9. caput faciemque reli-⁴ quis membris honoratiorem esse censet, nam facies ad similitudinem pulchritudinis est cœlestis figurata l. 17. C. de Pœn. & crescit injuria, si quis in facie percutiatur l. 16. §. 6. D. eod. At argutè & quantum ad capitis cordisque comparisonem, eleganter ac benè Anonymus quem quidam Charterium nominant, tr. de potestate seculari & Ecclesiastica, quem Somnium Viridarii inscripsit c. 44. n. 5. ita differuit: Duo esse in
ho-

homine membra principalia caput & cor; ita duos in mundo summos, Pontificem & Principem: & uti à corde motus vitæ sit, alimenta quoque in caput ipsum & cætera membra provehantur; ita felicitatem temporalem à Principibus pendere, ac nutriendam ab his Ecclesiam actuendam esse: uti verò nobilior animalium, præcipueque hominis & excellentior vita, sensus, imaginatio, intellectus denique in capite vase cognitionis resideat; ita meliorem illam humani generis supremamque felicitatem ab Ecclesia, vel qui ejus virtutem in se collectam unus habet, Pontifice, derivari. Ut dicam igitur, quod sentio, nisi vox membri Principalis explicetur, consumetur disputatio in vocabulis. Princeps enim vel id dici potest, quod *principium* est, vel quod *principale* & dignissimum est; prius enim aliud naturâ est vel tempore, aliud dignitate, quorum illud cordi, hoc capiti tribuendum esse non dubitârim. Sanè enim in corde incipit natura, at in capite desinit, quippe perfectiori. Sanguis affectuum quasi materia cordi adest, cerebrum intellectus quasi subiectum capiti: cor maximè ad esse, caput ad bene esse est destinatum. Si cor tanquam separatum quoddam animal est, caput est tanquam separatus quidam homo: sicut enim in illo separatim & in se spectato sensus esse fertur; ita in hoc separatim considerato sine alterius concursu membri intellectio est. Et ut finiam, sit cor in munitissimo loco collocatum, caput est in summo; utque illi securitatem, quia maximè necessarium est; ita huic decorem, quia nobilissimum, natura præstitit. Quare utrumque gloriâ sua contentum esse, neutrum alterius laudes involare par est.

QUÆST. VIII.

A Nimal, de quo in genere *quæst. præced.* vel brutum est, de quo in genere hæc *quæst.* in specie q. 9. vel semibrutum q. 10. vel homo q. 11. De brutis in genere quaritur, sintne juris injuriæ capacia, quod J Ctis plurimum pr. 1. de J. N. G. & C. ac l. 1. §. 3. D. si quadr. paup. fec. dic. philosophis sæpè est ventilatum, ubi disquirendum quoque, rationem aliquam habeant, an nullam. Si enim jus dictamen quoddam rationis est, obligatorium ad agendum vel non agendum, manifestum est, ubi ratio non sit, ibi jus locum non habere. Jus autem vel *naturale* est, vel *positivum*. *Naturale* vel *negativum* quod permittit, vel *determinativum*, quod prohibet vel vetat. *Naturale determinativum* dicunt vel *primæum* esse seu brutis commune, vel *secundarium*, quia natura interdum opponitur rationi, interdum eam includit. *Secundarium* hominis est proprium ac Theologis, Casistis, Philosophis (quanquam hi paulo strictius usurpent, v. *Claræ Thomæ nostrum, Præceptorem meum ac Fautorem optimum Tab. Phil. Pract. XXV. 9.*) & Grotio simpliciter voce *naturalis* venit. *Positivum* aliud est *Gentium* aliud *Civile*. Vox tamen Juris Gentium interdum ratione objecti sumitur, & ita dicitur quibusdam *primarium*, neque huc spectat, sed juri naturæ *secundario* coincidit interdum ratione originis, & sic dicitur

Ictus quibusdam *secundarium*, Philosophis simpliciter *Jus Gentium*. *Fundamenta*
 autem decidendi quaestionem duo sunt 1. *an cadat in bruta ratio*; 2. *an in ea quae an-*
quam non ratio tamen justitia cadat. Posterius quia majoris propositionis instar
 est praecedet: Statuunt igitur doctissimi quidam Viri, sufficere ad rationem Ju-
 ris, ut ratio sit in regulante seu conditore juris, non itidem opus esse, ut sit in
 regulato, ita *Hugo de Roytr. de eo, quod justum est, & Dn. Vngebauerus Exerc. II. q. 1. &*
ibi citati. Cum igitur jus sit ratio quaedam summa in Deo existens, ejus quadam
 participatione jus brutis accenseri. Quod certe ex Stoica fluxit philosophia;
 illi enim Deum per omnia diffusum instar formae internae putant, verbo ani-
 mam mundi, unde definiunt, ignem via progredientem ad generationem, *Lip-*
sius physiol. Stoic. lib. 1. diss. 6. Quare volunt partem esse internam Entium, o-
 mnesque in iis actiones producere, nec abhorruere ipsum Mundum Deum ap-
 pellare, v. *Cic. de natur. Deor. lib. 2*. quos *Plinius* etiam haud veritus est sequi *H.*
N. lib. 2. c. 71. Sed cum hoc recentiores justitiae brutorum defensores impro-
 bent, *Stoici* certe suis hypothesebus congruentius sensere, quia etiam sic ratio-
 nem regulato intrinsece inesse consequitur. Idque omnino necessarium esse v.
Dom. Soto de iust. & Jur. prelim. q. 1. art. 3. alioqui jus respectu brutorum tan-
 tum erit extrinseca denominatio, tanquam si navem rationalem a rectore ap-
 pellarem. Et profecto, cum Jus hic denotet non potentiam seu facultatem, sed
 Legem naturalem, lex autem sit dictamen, dictamen propositio animi, ubi a-
 nimus non est, jus nullum est, *συνεχαι* certe, parentum v. g. ergo liberos non jus
 sunt, sed ad summum juri conformes. Quae actiones, quae in brutis ju-
 stae dicuntur, tum demum justae essent, si ab homine & praecedente electione
 fierent, imò fortassis & in homine licitae tantum aut ad summum decorae. Jus
 igitur in brutis non est, nisi *αναλογία*. *Govean. lib. 1. v. r. lect. c. 19*. Idem
 Fundamentum, quod ratio non sit in brutis, plerisque confessum est. Sed JC-
 tus quidam *Cimus* suam sententiam adeo mutavit, ut cum prius omne jus bru-
 tis negasset, nunc & hoc, & rationem quoque concesserit. Ita *Hier. Rorarius*
 quoque *lib. 2. quod bruta ratione utantur melius homine, & Mart. Schookus Diatribe de*
Jure Natura. Ex Philosophis verò *P. Gassendus* videtur hic minus circumspectè *Epi-*
curo suo obsecundasse, is enim brutis rationem dedit, quod animam rationalem ex
 Atomis contexeret, quas etiam in brutis collocabat. Christianis verò si rationem
 suam brutis communicant, quid reliquum sit ad tuendam animae immortali-
 tatem, non video. Certe acutissimus aliàs Vir, *Th. Hobbius*, dum nimis Physi-
 cus esse studet, religionem ferè perdidit, nec dubitavit libro de Homine profiteri,
 animam nostram corpoream esse ac suam naturam mortalem: utrum verò ab Om-
 nipotentia Dei immortalitatem habitura, an verò interitura penitus sit, pe-
 nes Majestatem in Republica decidendi jus esse. Quare summo opere aver-
 sanda illa sententia, quod rationis vestigia tantum in homine clarius appareant,
 non

non enim sic substantialiter, sed intensiōe solū à brutis differemus. Nihilominus magnus quidam Vir pro suā sententiā citat verba *Aristotelis* l. 8. d. *Hist. anim. c. 1.* Sunt in plurimis ceterorum animalium vestigia morum animi humani, quam hęc apertius in homine discernantur. Quid enim? potuit hoc fortasse ex dogmate illo *Aristotelis* impio profluxisse, quod mens & immortalitas nostra non tam nostra sit, quā intellectus agentis in nobis, at cognitio nobis propria cognitionem brutorum non multum supergrediatur.

QUÆST. IX.

A Pes, columba ac pavones & an sint animalia fera, quæ situm est, quæ res nos quæque ad hęc cognoscenda excitavit. Ac de apibus confirmatur ab Imperatore §. 14. J. de Divis. Rer. ac præterea l. 5. §. 2. D. de acq. rer. dom. & jure Saxonico, *Weichbild art. 119.* die Biene ist ein wilder Barm/apud *Job. Schneide. §. apium J. d. l. Magn. f. Dn. Carpzov. p. IV. const. 36. def. 1.* Et *Dn. Struv. Exe. c. XLI. th. 6.* *Plinius* verò lib. XI. c. 5. H. N. neque feri, neque mansueti generis esse tradit. Par de columbis controversia, quæ etiam feræ censentur ab *J. C.* is, ideò de iis statuitur, quamdiu quidem retinent animum revertendi, si quis apprehendat, competere contra eum actionem, l. 8. §. 1. D. famil. erisc. sin verò revertendi animum consuetudinemque habere definant, occupantis fore; quod ipsum de feris animalibus affirmatur §. 14. J. eod. dissentiente tamen *Grotio* de J. B. & P. II. 8. 3. Jus verò Saxonicum idem quidem tradit, fera verò hęc animalia esse negat. *Weichbild art. 108.* Tauben/Pfauen und ander jeder Spiel/das nicht grimmet ist (id est ferum) flengts zu Felde/so ist gemein. At feritatem tribuere columbis absurdum videri possit, quòd Christo à simplicitate commendantur, & comparantur iis prædicatores inter alias 7. proprietates columbæ apud *Barth. Capollam de serv. urb. præd. c. 27. n. 3.* Jam pavones quoque ferie esse dicuntur d. §. J. eod. Nec contradicit *Pomponius* l. 37. D. de Furt. cum pavonem mansuetum vocat, quod ibi *Gothofredus* velle videtur. Mansuetum enim eo loco idem, quod mansuefactum est, quod & ipse pavonibus Imperator tribuit, ad nativam feritatem rediisse judicans, cum revolare definant. Cæterum *Gothofredus* d. §. J. eod. & ad *Theophilum* p. 125. negat ἀγρία seu feram pavonum, quos alimus, naturam esse ac mansuefactionis egentem. Quia *Varro* III. de re rust. 5. tanquam rem miram referat pavonum greges esse in *Samo* & *Planasia* insulâ: quin & à *Q. Curtio* referri juxta *Hydratem* flumen nemus agrestium pavonum, unde si dentur agrestes ferique, dari & domesticos mansuetosque, cum eodem modo de Gallinis *Tribonianus* §. 16. J. eod. colligat. Denique narrat *Sigebertum Gemblacensem* circa annum 1086. pavones & anseres aliasque domesticas de mibus evolantes in feritatem abiisse. Quorum tamen non difficilis solutio est. Nam si res miraraque est, & tantum paucis quibusdam angulis terrarum peculiaris, pavones agrestes esse, longè alia gallinarum anserumque ratio, qui & agrestes & mansueti

mansueti copiose inveniuntur, unde argumentum *Tribonini* hic processerit, *Gothofredus* illic non processerit. Quamquam fateor, etiam argumentum *Triboniani* satis infirmum videri. Ecce enim de columbis quid dicet, quas & feras & agrestes copiosas reperias? Dicitur igitur commodius, animalia quædam determinatæ ad feritatem mansuetudinemve naturæ esse quædam indeterminatæ, quæ interdum eicâ & ille cobris molitur, interdum sibi relicta quasi sylvescit. Et protectò maxima controversiæ pars in definiendo & explicando feritatis nomine posita est. Interdum enim ferum opponitur placido, estque quod sævum & terribile est, eoque sensu dicitur *bestia*, id est animal, quod naturali feritate damnum infert l. 1. §. 10. si quadr. paup. sec. dic. l. 2. §. 2. D. ad L. Aquil. & sic negat *Weichbild* / Pavones & Columbas feras seu grimmet / id est, grimmig esse. Interdum opponitur cicuri & mansueti, seu ei quod manui assuevit, id est, cujus motus dirigi ab homine potest etiam sine corporali apprehensione. Tale mansuetum animal venit interdum *Jctus pecudis* nomine, §. 1. J. de L. Aquil. l. 2. D. cod. ac dicitur propriè pauci seu véneas, ac gregatim haberi l. 65. §. pecorib. de Leg. 3. In hac oppositione Ferum definit *Glossa juris Saxonici* apud *Schneidevv.* §. 14. J. de divis. rer. *Wilder Natur ist alles / das man nicht mit Hirten hüten kan.* Germanicè dicitur *Scheu*. Ita columbæ & pavones, denique omne altivolum ferum censetur, Gallinæ verò & anseres, quæ altivolæ non sunt, mansuetis accensentur. Canes quoque feros esse censet *VVesemb. add. ad Schneidevv. d. l.* Certè mansuescunt & plerumque tantum determinatè ad aliquas personas, non omnimodè. Denique Ferum opponitur Domestico, seu ei, quod inter homines agit, diciturque propriè *ἀγριον*, & hâc ratione etiam hirundo fera non est, ne canes quidem arg. §. 1. pr. J. de L. Aquil. & huc illa regula pertinet, animalia, quibus libertas abeundi relinquatur, censeri mansueta, dum retinent animum, seu ut *Theophilus d. l.* vertit, λογισμὸν, revertendi.

QUÆST. X.

Semi-homo quidam dici *Hippocentaurus* non incommodè potest, de quo duplex questio est, alia ut sic dicam *historica*, an fuerit *Hippocentaurus*; alia *philosophica*, an dari possit: quamquam illa affirmatâ affirmetur posterior, hac negatâ negetur prior. Et dari poss. negat *Imperator* §. 1. J. de inutilib. Stipul. & *Celsus* l. 97. de V. O. tum *Alciatus Parerg.* IX. 13. & *Lucretius* notis illis versibus lib. 5:

Sed neq. Centaur fuerant, neq. tempore in ullo

Esse queunt duplici natura & corpore bino.

Verum *Jcti* quidem ita intelligendi sunt, ut negent de eo potentiam, ut sic dicam, existendi Hypotheticam, id est, nec fuisse, nec esse, nec fore. Uti, cum negatur, potuisse mundum à Deo aliter quàm factus est, creari, non quòd impossibile sit, sed quia ob sapientiam Conditoris, qui optimum eligit, non erat futurum. *Lucretius* videtur tantum negare, totam aliquam gentem talem, ut fabulantur,

bulantur, extitisse; alioqui versum posteriorem innumera monstra refutarent. Centaurum porro extitisse negat Cic. *Tusc. l. 1. nat. deor. 1. & 2. Galen. l. 3. de usu part.* Contra affirmat Plinius *H. N. 7. 3.* Hippocentaurum Claudio Cæsare in Theffalia natum eodem die interiisse, quin & idem addit, principatu ejus alatum illi ex Ægypto alium in melle se vidisse. Cui assentiuntur *Corasius Miscell. V, 2. & Hottoman. Dialect. III. 8.* Et profectò tanto viro tamque diligenti fidem suam interponenti detrahare durum dixerim. Monstrum verò illud, quod Hippocentauri specie Paulo eremita apparuisse, D. Hieronymus in ejus vita refert, pñ *Covarruvia* illusioni Satanicæ proximum videtur *l. 4. Var. Resol. c. 2.* qui eo apite toto hoc argumentum fusè tractavit. Qui verò fuisse negant, non de monstro videntur locuri, sed de gente illa fabulosa Poëtarum, qualem certum est, nullam extitisse.

QUÆST. XI.

Recentium hominum proterva audacia eò delapsa est, ut negare etiam audeant, essentiam omnibus hominibus communem eandem esse; quod si ra est, debilitatur profectò & eluditur ingens fiducia & humani generis solarium: quomodo enim tum Christus aliter sit noster, quàm communi nomine humanitatis, non video. Inveni ex Singularistis, præcipuè *Hier. Cardanum, Fr. Sanchez. & Seb. Bassonens*; illum Italum, istum Hispanum, hunc Gallum, omnes Medicos, specificæ hominum unitati infestos. Quorum duo priores nescio an non Athei fuerint, Sceptici certè extiterunt, posteriori fortasse hic aliquid spiritus Calvinianus suggessit. Medici autem cum essent, temperamentorumque infinitas diversitates perspicerent, omnibus hominibus commune quod esset, sibi non videbantur reperire. Ac *Cardanum* quidem *Scaliger* castigavit, quem, cum hominem pictum vivo similiorem contenderet, quàm doctum indocto, vehi equo picto jussit per hybernos pulveres *Mediolanenses. Basso lib. 3. de Forma Int. 1. art. 2.* Cum de studiorum hominis infinita varietate declamasset, essentia quoque diversitatem intulisse credidit. Eidem semitæ *Fr. Sanchez* institit jam antè, *tr. quòd nihil scitur p. 60.* Quæ refutare nec opus, nec locus est: His verò *JCti* videantur favere posse. Neque enim ausus dicere *Imperator. l. 13. C. de contra stip.* Hominum omnium similem naturam, penè similem dixit. Et *Ulpianus l. 31. D. de solut. & lib.* longam inter artifices differentiam esse ingenii, naturæ, doctrinæ & institutionis. Huc & *l. 26. §. 12. de Cond. indeb. & l. 12. D. de Leg. 3.* pertinent. Hinc naturalis ad dissentiendum facilitas *l. 16. §. 6. D. de recept. qui arbit. v. Henr. Gebhard. de Princip. Jur. Concl. 14. p. 117.* Sed eadem responsio adhiberi potest, respectum esse ad sola accidentia, & quamvis interdum naturæ mentio fiat, illa tamen etiam conditionibus, & ut sic dicam, inclinationibus individuorum tribui apud Latinos solet.

QUÆST. XII.

Nunc demum ad Metaphysica pedem proferre tempus est, ubi illud primum erit, quod ipsam attingit Entis rationem, possintne duo contradictoria simul esse falsa, seu an esse & non esse recipiant medium, non quidem participationis, quod est, quando simul sunt vera, sed negationis. Nec verò Logicum esse tantum, quispiam putet à Metaphysica verò alienum, notandum, quod ait Henr. Gebhard. princ. jur. Conc. 12. n. 8. p. 146. communissima illa Entis attributa non ratò Metaphysicæ & Logicæ communia esse, sed illi juxta modum prædicandi, huic juxta modum essendi. Quod proderit fortasse & in sequentibus observare. Duo contradictoria autem simul falsa esse posse, videtur inferri ex l. 88. D. ad L. Falcid. Ibi eum dicit Africanus Jctus: si qui 400. habent 300 legavit, deinde fundum tibi dignum 100. aureis sub hac conditione legavit: si legi Falcidiæ in suo testamento locus non erit. Hic quicquid constituerimus, verum esse, falsum reperietur. Nam si Legatum valebit locus erit Falcidiæ ex lege, & sic Legatum non valebit ex conditione legati: Sin Legatum non valebit, locus non erit Falcidiæ ex lege, & sic Legatum valebit ex conditione Legati. Erant autem Stoicorum, sophismata quidem multa, præcipuè tamen insolubilia, (Africano d. l. ameg.) Sorites & pseudomenos seu Mentiens. De utroque v. Gothofred. ad d. l. 88. & P. Gassend. T. I. opp. lib. de Logic. Origine & Variet. c. 2. f. 39. de Sorite l. 65. D. de Reg. Jur. Fr. Hottom. Dial. IV. 7. & θαυμασ. & Thomasius noster differt. de minimo numero partium familia tb. 17. Ejus species est φάλαγγος, cum quaeritur, à quo to pilo amisso quis calvus fiat. De Mentiente Gell. V. 10 IX. 15. & 16. Senec. de Benef. V. 19. Fr. Hottom. d. l. IV. 16. ut si dicam: nunc ego mentior Contr. Hornej. Logic. Inst. III. 18. Huc l. 16. D. de cond. instit. l. 9. D. de V. O. Et illa Evathli & Protagora, vel, ut alii volunt Coralcis & Tisia concertatio apud Gell. V. 10. & Quintil. III. 1. Quam Joh. Caramuel à Lobkovitz. IX. Metalog. p. 444. solvere ita conatus est; Protagoram vicisse, quia præsumatur excepisse hunc casum, si discipulus agat contra se. Sed cum ipse, accusator, hoc dilemma primum, etiam in isto casu, proposuerit; patet, hunc casum non excepisse. Deinde vel non venit in mentem is casus contrahenti Protagoræ, vel venit in mentem. Si venit in mentem, certè exceptio mentalis non sufficit, alioqui tolletur omne generis humani commercium; si non venit in mentem, præteritio seu exceptio mentalis purè negativa multò minùs sufficit, alioqui infinitis modis poterunt contractus eludi. An dicendum, eum causâ cadere, qui fraude egerit? Et, si Evathlus initio non huc tendebat, sed postea pervenit ad fallaciam tamen superabitur, quia explicatio contractus admittenda non est, qua initio posita contractus non extitisset, arg. l. 80. D. de V. O. Quis enim Protagoram si novisset discipuli artes, ita stultum credat, ut scienti sibi imponi pateretur? Solidissimè tamen sic respondemus, quòd fortasse æquissimè judices ita pronuntiassent: tu Evathle viccis,

viceris, id est: in hoc quidem iudicio, quod contra te Magister conditione contractus nondum completa instituit, viceris, nosque te ab instantia solvimus, ut nihil ei nunc quidem solvere debeas, quippe per exceptionem plus petitionis summo. Illi tamen non deerit in posterum alia contra te actio, ut quia nunc viciisti, conditione contractus vestri adimplerâ solvas: ita iudices & æquitatem naturalem & jus strictum simul observassent, cum remotis subtilitatibus pacti magistro certè gratitudo debeatur. Nam si verum fateri volumus, nondum potuit satis iustè petere *Protagoras*, quippe conditione nondum impleta. Callidè tamen ita instituit actionem, ut primâ vice condemnandus esse videretur, quo posset deinde resumptis viribus violentius aggredi. Nam si petisset primùm, quod videbatur rei natura postulare, ut *Evathlus* compelleretur ad causas orandas, vel negassent *Arcopagita* eum ad hoc cogi posse, vel ille consultò fuisset negligens, exissetque causam, quam fortasse, ne si vellet quidem, obtinuisset. Callidè igitur iniquum petit, ut æquum ferret; quanquam Judicum negligentia & obstupefescens ad perplexitatem animus prudentiam ejus elusit. Atque hæc quidem mihi videtur expeditissima solutio, cum prior propemodum in Caramuelis mentem resolvatur. Ad illud: Nunc ego mentior, ex quo sic infertur: Aut vera est aut falsa hæc Propositio. Si vera est, certè falsa erit. Quod enim dicit, verè dicit, dicit autem se mentiri, quod autem mentitur, falsum est: Si falsa est, certè vera erit. Si enim falsa est, contradictoria ejus vera est; Ego nunc non mentior. Quod autem non mentitur, verum est; Hæc propositio igitur vera est. Ad illud igitur: Nunc ego mentior, *Conimbricenses de Interpr. c. IV. q. 3* & ex iis *Hornejus d. l.* respondent, Enunciationes reflexivas non esse revera significativas. Verùm ambiguus est terminus Enuntiationis reflexivæ, nam dicitur reflexiva vel ratione subjecti, vel ratione sui ipsius. Enunciationes reflexivæ, quibus intellectus reflectitur in se & suas operationes, sunt haud dubiè significativæ: at Enuntiatio reflexiva in seipsam non est significativa, nam cum alius sit necessario actus intellectus, quò directè cognoscit illam Enuntiationem, alius, quo deinde super eam reflectitur, patet, quòd non reflectatur super seipsam, sed super præcedentem directam. E. Enuntiatio super seipsam reflexiva in mente nulla esse potest, sed nuda verborum dispositione fallit, verbis enim ita proponitur, ac si eadem simul directa & reflexiva sit, quod certè fieri non potest. Si autem hæc propositio: Ego nunc mentior, habenda est pro significativa, prægnans quasi erit, & duplicata aliâque involvens: nos verò ita resolvemus, ut loco istius Nunc, quo later alia propositio, illa ipsa expressè ponatur hoc modo: Ego mentior, dum dico: ego mentior. Et sic aliqua apparet via solvendi. Nam istud posterius: Ego mentior, aut ad aliquid refertur, aut ad nihil. Si ad nihil, non potest mentiri, qui nihil mentitur; Si ad aliquid, tum vel ad aliam propositionem, ibi responsio facilis erit,

erit, & determinari poterit, mentiatur. an non: Sin iterum ad repetitum illud: Ego mentior, tum simili modo ego quæram, & vel dabitur processus in infinitum, quod cum absurdum sit, priores omnes corruunt, quippe super nullo fundatæ; vel ultima referetur ad nihil, ut similiter priores omnes corruunt; vel ad aliquam aliam propositionem, tum verò mentiatur, an non poterit determinari. Ad difficultatem ex Legibus nostris respondeo, præsumendum de animo legantis, volueritne legatum nullum esse, & ludere tantum, (quæ quorundam natura est, ut nec in morte jocos deponant) dum impossibilia sciens copulavit, atque ita jure stricto est, nullum & subtilitate juris, æquitate tamen, & ut *Jctus d. l.* ait, exceptione doli mali est res temperanda: an voluerit Legatum valere, atque iis verbis rogare quasi judicem, ut *legem Falcidiam* sibi remitterat. Idque eo magis valabit jure novissimo, quo licet Testatori expressè prohibere (*Falcidiam Novell. l. c. 2. Aulh. sed cum Testator. C. ad L. Falcid.*) Si verò non posset impetrare in eo casu, hanc esse voluntatem suam, ut non totum Legatum sit nullum, sed quantum ex eo detrahet Falcidia. Denique hujus loci est quærere sintne futura contingentiæ determinatæ veritatis vel falsitatis in se & respectu DEI (quod idem est, quia is res, ut sunt, cognoscit) Christianis hoc totum indubium est, at *Arist. Metaph. c. 5. & Stoici* eorumque discipuli *Jcti* contrarium docuerunt, *l. 75 & 100. de V. O. & ib. Cujac. & Gothofr. & l. 16. de injust. test.* Contradicit tamen reliquis, verioremq; tuetur sententiam *Jctus Paulus*, eleganter explicans, res naturæ certas, nostra inscientia incertas esse, *l. 28. §. 5. de Judic. add. §. 6. f. J. de V. O.*

QUÆST. XIII.

PRiori Quæstione quodammodo *Entis cum non Ente conjunctionem* examinavimus, nunc *unio Entis cum Ente spectanda* est, quæ vel perfecta Identitas vel imperfecta, & concipitur vel præcisè, ut habent se invicem hæc duo, & est presentia, q. 14. vel, ut resultat inde tertium, nempe Totum, q. 15. Identitas nunc spectanda est, & quæritur, an à forma duratione, an partium materialium quoq; permanentiâ sumenda sit. Opponunt se nobis Novatores idem, quasi ex compacto *Aristoteli* adversi *Fr. Sanchez tr. quod nihil scitur p. 68. & Seb. Basso l. 3. de forma intent. 2. per tot.* Qui idem *l. 9. artic. 2. Patonis T. meum* prætendit, qui ait p. m. 10, 9 propter continuum rerum fluxum nihil hoc, nihil illud, sed omnia tale vel tale esse appellanda. Sed illum videtur Idearum suarum constantia, quasi ex contrario ad perpetuum sensibilem fluxum permovisse. Inter *Peripateticos* verò ipsos de accretione viventium magnæ sunt lites, de quibus copiosè *Zabar. lib. de Accret.* *Scotus* æquivalentiæ gladio secare hunc nodum voluit, quæ etiam responsione aliâs difficultates de immobilitate loci tollere conatus est. Censuit igitur, in vivente & formam & materiam mutari, quod est contra *Aristot. lib. 1. de Gen. & Corr. c. 5. l. 37.* At *Averroës, Zimara, Zarabella*, aliique Itali mentem *Aristotelis*

4^o intuiti sunt propius, & quomodo vivens unum maneret, eleganter declarant. Et negandum etiam est fieri unquam, ut homo omnes partes amittat, certè probabile est, certis partibus animam quasi firmitus implantatam esse, ut alibi vitæ fons sit, alibi rivuli discurrant, eas verò semper permanere. *Judaorum* verò *Rabbini* lepidè habitaculum animæ struxerunt in certa parte corporis, (appellant *Luz*,) quod nullâ vi, nullo malleo dijici possit, atque illa in aulâ mortuo etiam homine regnare jusserunt. Cæterum illustris est ex *Alpheno l. 76 D. de Judic.* ubi quæritur: an mutatione singulorum judicum mutetur judicium? responsum est, etiamsi omnes mutantur, idem judicium fore: ita de *Legione*, de *populo*, de *navigio* (*l. 83. §. 5. de V. O.*) judicandum, & nisi id concedatur, nos ipsos eosdem non fore. Ad *l. 22. & 65. D. de Leg. 1.* De *navigio* quod dicit, nave *Thesei* & *Jasonis*, quæ *Poëtis Argo* dicitur, illustratur, quam *Athenienses* nova materia semper suffecta ad *Demetrii* usque *Phalerei* ætatem sustentasse, testes sunt *Plurarch. in Thæseo* & *de sera numinis vindicta*, *Alex. ab Alex. G. D. III. 10. Tib. Decianus T. III. Consil. 19.* Distinguendum autem est inter gradus *Identitatis*. *Identitas* enim quædam *omnimoda* est, quæ consistit quasi in indivisibili, *Fr. Sanchez d. l. & omni mutationi repugnat*; quædam *Identitas essentialis* *omnimoda*, quæ accidentalem quidem mutationem recipit, v. g. ut res in ali-um locum, aliud tempus quasi perveniat, requirit verò, ut omnes partes essen- tiales, & materiales & formales permaneant; denique quædam est *identitas formalis*, ubi species remanet, licet & materia & accidentibus mutatis. Et hoc quoque *Alpheni d. l.* axioma est, cujus rei species seu forma existat, rem quoque eandem existimari. Ita *ep. 58. Seneca contr. Heraclitum*, qui negat, idem flumen bis transiri, manet, inquit, idem fluminis nomen, aqua transmissa est. Eodem ex principio *Arist. III Polit. 2. & ibi M. ch. Picartus p. 350. & Grot. II. J. B. & P. 9. notusq. ad hunc Clm. Bæclerus diss. de eo, quod civitas egit, civitatem remanere ean- dem dicunt, dum regiminis forma maneat, unde & obligatio antecessorum secutores tenet, & immortalia imperia sunt, nisi ingenti confusione disji- ciantur.*

QUÆST. XV.

1 **P**resens vox applicari etiam intellectu carentibus potest, ut corporibus vel
2 contiguis, vel penè contiguis: de intelligentibus tamen potissimum usur-
patur. Quæritur igitur in jure nostro, an dormiens sit presens, & negat *J. Crus Flo-
rentinus l. 209. de V. S.* ubi idem etiam de infante & furioso dicitur. Quin & *l. 2. §. 3. D. de acq. poss.* isti, quos diximus, negantur acquirere possessionem posse, etiamsi corpore contingant, quia affectionem tenendi non habeant. Hujus
3 rei *Andr. Alciat. ad d. l. 209. de V. S. & Ioh. Crispin. ib.* hanc rationem reddunt: mentem sentire, non corpus, quare, qui hâc absit, non videri adesse omnino.
4 Imò nos propriè animum esse, ex doctrina *Platonis in Alcib. Maj. p. m. 446.* quæ
apud

apud JCros magno in honore fuit, nam quòd *Alphenu* nos ait ex *particulis minimis consistere* d. l. 76. D. de *Iudiciis*, in eo videtur *Epicurum* sequi. Porro si homo anima est, Spiritus verò non sunt præsentes in loco propriè nisi per operationem ex sententia *Fr. Vallesii lib. de Sacr. Philos. c. 4.* mens sine intellectione non erit præsens. Quare dormientem non esse præsentem colligetur. Et hæc quidem ex illorum hypothese, at commodius dicetur præsentiæ materiale esse ad essentiam seu corporalem contingentiam, formale verò intellectiōnem ejus quod agitur. Dormientis igitur præsentia tantum est inchoata, isque corporaliter quidem, non tamen moraliter & vi juris præsens est censendus.

QUÆST. XIV.

Totum & Pars à JCtis variè distinguitur. Et pars quidem alia dicitur *pro diviso*, alia *pro indiviso*, uti vulgò loquuntur, quarum illas *Fr. Hottom. Dial. l. 7.* corporeas sensibilesq; has animo intellectuq; solo constantes appellat: Pars *pro diviso* est, quæ pluralitatem in re infert, ut cum fundus inter plures dividendus pro rata sui parte cuiq; assignatur. Pars *pro indiviso* est, quæ non in rei multitudine, sed rei unius diverso respectu consistit, ut si servus unus legatus sit duobus, erit utriusq;, sed quia dominium, quod indivisibile est, pluribus in prorsus idem esse non potest, servus dum ad duos Dominos diversos respectus habet, quasi in duas partes *potestativas* dividi intelligitur, ut scilicet operas suas æqualiter cuiq; accommodet, juxta *Vlpian. l. 5. D. de Stip. serv. H. Giphanius prælect. in Tit. de acquir. poss. n. 29. seqq.* partem pro diviso certam, pro indiviso incertam appellat *arg. l. 25. D. quib. m. ususfr. amitt. l. 1. D. uti possidetis, l. 3. §. 2. & 76. §. 1. D. de R. V.* Affinis est huic divisioni illa *Grotii de J. B. & P. l. 3. 17.* partes alias esse *subjectivas*, alias *potentiales*, ubi terminos potius, quàm interpretationem mutuò sumsit à Scholasticis, in doctrina enim de divisione Majestatis d. l. exemplis sic applicat, *subjectivas* partes esse, cum plures provinciam dividunt; *potentiales*, cum potestates seu jura & regalia partiuntur. Totum porro partes corporeas, evidenterq; & à parte rei distinctas habens dividunt in *conjunctum* seu continuum, & *Dejunctum*, ita *Fr. Hottom. arg. l. 30. D. de Vsurp.* Ubi totum aliud dicitur contineri uno spiritu, græcè *ἑνωμένον* seu *unitum*, v. g. homo, lapis, lignum; aliud constare pluribus coherentibus quidem, sed non ita unitis, græcè *συνυμένον*, seu *connexum*, aliud ex *distantibus*, quæ dicuntur *ἡσώτα*, ut *Grex*. Primum possis *Continuum*, alterum *Contiguum*, tertium *Discretum* appellare. *Vnitum* verò & *connexum* sub uno *Hottomanni conjuncto* comprehenduntur. *Add. Theophil. § 18. & 19. J. de Legat p. m. 266.* Quid sit autem uno spiritu contineri, intricatum est, speciem certè illis seu formam videtur spiritus significare l. 23. § 5. D. de R. V. iudicio etiam *Grotii II 93.* qui annotat à *Plutarcho* ἐξ ἑνὸς πλάγι dici, à *Conone Mathematico* apud *Ach. Tatium* in *A-*

ratum ἐξ ἑωυμάτ' & συνεχῆς à Philone πνευματικὸν συνέχον, v. Cuiac. XV. obs. 33. & Goihofr. d. l. 30. Cum igitur spiritus formam significet, dicendum est porro, esse eam hîc non artificialem, sed naturalem, quod & distinctio uniti à connexo, & subjecta exempla innuunt, sive id simile sit, (quod rursus vel in naturali statu relictum est, ut lapis, vel ex eo detractum ut tignum) sive dissimulare ut homo, dummodo spiritu & forma substantiali contineatur. *Grotius* verò abusivè etiam Rempublicam ait uno spiritu contineri d. l. Totum porro *Conjunctum* quemadmodum ratione conjungentis, quod vel natura vel ars est, in unitum & connexum secatur; ita ratione partium conjungendarum in simile & dissimulare dividitur. *Similaris* exemplum est l. 34. §. ult. D. de Leg. i. Fundum *Varro* vocat, quem possim mittere fundâ, Dissimilariis l. 56. D. de Evict. Hominis pars homo non est. Cum hâc divisione aliam confundit *Hottom.* qua partes in extraneas cognatasq; dividuntur, quod exempla subjecta declarant, arborem, ædes, segetem &c. (quæ omnia cum super fundum extent, JCrîs superficiiei nomine veniunt) fundi partem esse, picturam tabulæ, scripturam chartæ, l. 7. & l. 9. D. de acq. rer. dom. At hæc distinctio longè aliâ ratione concipienda est, partes enim omnes vel habent se invicem ut principale & æquè principale in ratione partis, v.g. membra hominis, quorum quodlibet est æquè corpori essentielle, vel ut principale & accessorium v.g. pili sunt quodammodo pars corporis, ut arbor fundi. Breviter partem principalem hîc dico in heterogeneis (nam in homogeneis res clara est) cujus ablatio totum mutilum reddit; accessoriam, cujus ablatio mutilum non reddit. Alias divisiones totius & partis, paulò confusiores apud JCrîos nunc non perpendo, ut illam *Alciati* ad l. 72. de V. S. n. 5. partem dividi in *numeralem*, ut tria respectu novem, *integrale*, ut usufructum respectu Domini, & *quotam*, ut trientem respectu assis: & *Everhardi* Loc. VIII. 8. Totum vel esse *integrale*, sub quo *essentiale* comprehendit; vel *universale*, ut animal, hæreditas, quò refert res universales JCrîorum sensu, id est *aggregatas*; vel *generale*, sub quo completitur totum pro indiviso; vel *quantitativum*, quo refert res fungibiles, quæ à JCrîis quantitates dicuntur.

QUÆST. XV.

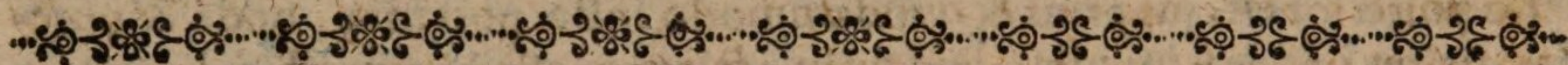
PRiora ex *Metaphysica* generali hausta sunt, at quæ de *Relationibus* nunc subjungemus, ad *specialem* pertinent. Intuebimur autem earum primò *essentiam* hîc, deinde *fundamentum* q. 16. Circa *essentiam* controvertitur, an *Entia Moralia* v.g. jus, Dominium Servitus &c. sint *Relationes*, an aliud quiddam, deinde an *Relationes præciso* subjecto & fundamento sint *Entia realia* an rationis. JCrîi certè, cum res in corporales & incorporales more *Stoicorum*, dispartiantur, quin *Relationes reales* faciant, dubium non est. Quam illi divisionem non tam super ipsa re, quàm modo cognoscendi nostro videntur

dentur extruxisse: quia enim vel sensu, vel intellectu, vel utroque cognoscimus, quæ sensu etiam percipimus corporalia; quæ intellectu solo, incorporalia appellâunt. Sub in corpora libus tum jura, tum res fungibiles, quæ non materia sua, sed æstimatione censentur, Juri comprehendunt. Jura ista H. Grot. I. B. & P. I. 1. 4. appellat *Qualitates morales* tanquam si *naturalibus* contradistingueret. Et Clmus V Veigelius, Prof. Mathematicum Ienensis, tria summa genera Entium constituit: *Naturale*, *Morale*, & *Notionale*, atque in singulis iterum *Quantitatem* seu *æstimationem*, *Qualitatem*, & *Actionem* quærit. Jura igitur ad qualitates morales reducit, & uti actioni naturali seu motui, *Spatium* substratum sit, spatium quoddam morale esse *Statum*, in quo quasi motus moralis exerceatur. Quæ confirmat Dn. Sam. Pufendorfferus, Prof. Heidelbergensis *Elem. Jurispr. l. I. defin. 1. seqq.* Hub. verò Giphanius Juri insignis *præf. in 5. Eth. Arist.* jus refert ad *Categoriam Actionis* & contendit, nihil aliud esse quàm justam actionem ex habitu promanantem. Quod profectò absolum videtur, nam actio posterior est, jus prius & quodammodo instar potentia, unde & potestas dicitur: adde si jus nihil aliud quàm actionem esse verum est, qui non ager non habebit Jus agendi, contractus quoque ultra actum contrahendi non durabunt, quod est *ἀτόμω*. Ad Relationis igitur prædicamentum omnia jura seu res incorporales refert Phil. Melanct. in *Dialect. prædic. Relat.* qui prædicamentum hoc propterea Politicum vocat, v. ibi Victorin. Strigel. & Jac. Schegkium *Com. ad Categ. Aristot. ib. & l. 6. Topic. Arist. l. 57.* qui tamen minus accuratè relationes rationis appellat. Qui qualitates vocant, eâ voce laxiùs utuntur, quando ad quæstionem quale quid respondendi potest, v. g. qualis hic? liber, servus &c. Dn. Pufendorffer. certè *l. defin. 5. §. 1.* jura respectus pertinentia vocat. Porriò jura Relationes esse concedit, realia verò Entia esse negat H. Donell. *V. comm. 1.* Sed relatio debile quidem Ens est in se, non tamen omnino nullum: & quamvis jus in re rei contradistinguat, vox rei tamen ita strictè ibi sumitur, ut personæ & modo contradistinguat.

QUÆST. XVI.

Fundamentum Relationis est, per quod inest subjecto, *Ratio fundandi* per quod inducitur. Illa tamen Relatio, cujus fundamentum est substantia, immediatè inest, *Ratione fundandi* vix indiget Relatio, nisi cujus fundamentum est qualitas. Quæritur autem: *An possit aliqua Relatio in Relatione fundari?* Et certè Analogia seu proportio est ratio seu similitudo rationum, v. g. ut 2. ad 4. ita 8. ad 16. Quin etiam, cum Species inferat convenientiam Individuorum, si duæ species, & in his duæ convenientia conferantur, genus ab his, & in hoc convenientia convenientiarum abstrahetur, Similis inter Juri digladiatio est, de turne dominium & possessio rerum incorporalium. Affirmat Treutler. II. 20. I. negat Gaphan. *ad l. 6. D. de Donat. n. 12.* disputat in utramque partem

Bacchov. ad Treutl. d.l. ut innumerabiles alios præteream Fundamenta utriusque partis posita sunt in locutionibus Legum, quæ tamen interdum improprie sunt, minusque exactæ. Notandum igitur aliam esse *Relationem Convenientiam*, aliam *Conjunctionis*. Daturque Relatio convenientiæ ipsius convenientiæ, v. g. genus generis, at non conjunctio conjunctionis. Si enim semel conjunctioni ipsi v. g. relationi pertinentiæ rei ad suum Dominum conjunctione opus est, cur non etiam secundæ & tertiæ in infinitum? Convenientia enim convenientiæ non comparat hanc cum iis, quorum est convenientia, sed cum aliis convenientiis; at conjunctio conjunctionis ipsi vinculo cum iis quæ inter se conjunxit vinculum præstaret, illic igitur cum ad summum genus deventum est deessent aliquando convenientiæ uniendæ, hinc nunquam vincula denuò devincienda. Quare commodius dici videtur, possessionem & dominium, non esse id quod, sed id quo habemus, neque ea aliâ possessione aut dominio, quàm se ipsis possideri aut obtineri.



Q. D. B. V. Proœmium.



Uam libenter à præfatione abstinerem in reliquis brevitatis mea fides faciet, constantius quàm multa de suo afferentem decebat, servata. Nunc cogit me aliquid dicere metus judiciorum, quæ vel ex affectu vel festinatione insipientium mihi imminere, sentio. Alii enim verborum parsimoniam vitio vertent, alii allegationum ex Doctoribus, quibus vulgò paginæ turgent; alii curiositatem, ut ipsi vocant, ut ego interpretor, variarum facti specierum copiam: & his quidem hoc ipso responsum esto, at primi reprehensores illud sibi persuadeant, facilius fuisse, dilatatis relictisque verbis ac casibus Legum, Volumen, quàm compressis tractatum dare. Quibus autem principem sine satellitibus, id est rem sine autoritatibus intueri fastidiosum est, cogitent, quàm frequens hoc argumentum sit, quàm nulli juris vel compendio Conditiones sileantur. Ita aut omnes citandi erunt, quod infinitum est; aut alii præ aliis, quod invidiosum, aut nullus, nisi cum aliquid, rarissimâ gloriâ, veteribus intactum habet, quod expeditum. Neque verò vereor confiteri, quàm vulgare argumentum elegerim, plerumque enim quod communissimum, idem utilissimum est; illorum verò gloriæ non invideo, qui dum nescio quas inauditas materias jactant, habent in solo titulo raritatem, cætera inania sunt aut pervulgata. Mihi verò potius ad commendandum laborem

borem meum videtur facere, quod Cلمي viri in eo argumento illustrando studium posuerunt. Extat, ut ab incomparabili viro, quem honoris causa nōmino, Johanne Strauchio, didici, tractatus de Conditionibus Philiberti Brusselii Caroli V. & Philippi II. Hispaniarum Regis Consiliarii, editus Lovanii anno 1560. comperi etiam prodiisse Leandrum Galganettum de Cond. Demonstr. Modo, Causa & Pœna Venetiis fol. 1609. & quendam Paulum Durande Conditionibus & Modis impossibilibus & prohibitis contractibus & Testamentis adscriptis, ed. Venet. fol. 1616. Jenæ quoque de Conditionibus Dissertationem habuit Oswaldus Hilliger. anno 1618. Versantur præterea in manibus tr. de Conditionibus Lochmanni, de Cond. Sponsalium Dn. Bechstad. & novissimè egregii Viri Dn. Ziegleri habita inauguralis Disputatio. Tales antecessores superare velle insanum esset, stultum vel æmulari. Licebit tamen opinor diversam viam ineunti, alia parte quoque aditum hujus rupis tentare. Atque ita ad Methodum meam venio, quàm à reprehensione vindicare peculiaris operæ esset. Hic illud saltem præterire non possum, tanto ingenio tantâque profunditate in reddendo jure versatos esse Jctos veteres, ut in certissimas ac penè mathematicas demonstrationes eorum responsa redigendi laboris potius sit in digerendo, quàm in supplendo ingenii. Quam rem præter summum Virum Hermannum Conringium præfatione ad Hopperum de vera Jurisprudencia olim Matthæus Gribaldus, Gilkenius in pec. tr. quod Jurisprudencia sit propriè dicta scientia & Ant. Faber in Papiniana Jurisprudencia, nuperri- mè Cلمي Feldenus in Elementis Jurisprudencia (ea methodo quam olim in MSti usus Topicæ Aristotelicæ appendice de ratione demonstrandi, monstraverat) delineârunt ac tentaverunt. Verùm ita excusationis satis abundeq; est. Nam qui tantorum Virorum nihil tribuunt rationibus, multò minus verbis meis permovebuntur.

Præliminaria.

DOctrina de Conditionibus pars quædam est Logica Juridica, agens de Propositionibus Hypotheticis in jure, quarum sedes in juris corpore tot. tit. de Condit. Instit. (C. I.) de Cond. & Demonstr. (C. D) ut imposterum citabimus) de statu Liberis (St. L.) item C. de Instit. & Subst. sub. Cond. & C. de Cond. Insert. Legat. &c. & Extra d. Cond. appof. (C. A.) Porro cum immensus rerum campus sit, nominalibus parum distinebimur. Derivatio Conditionis si per t. scribas est à Condendo, id est simul dando, adjiciendo uti redditio à reddendo. Senec. consol. ad Helv. n. 5. bona conditione conditi sumus. Sin cum Pand. etis Florentinis per c scribas, erit Condicio à condicendo, voce Jctis usitata, tanquam simul dicta & cæteris adjecta. Unde rectè Duaren. ad tit. de C. I. c. i. conditionem adjectionem definit. Nec abludit Germanicum Bedingung quasi Bey-Dingung

gung/ id quod tractationi & conventioni accessit. Huic formula: *Conditio-*
nem pro non adjuncta habendam v. inf. th. 17. & infra demonstrabimus: *Conditio-*
nem esse accessorium, Conditionatum principale. Quare ut ad *definitionem*
seu explicationem termini veniamus (nam nec *Synonymias* venari operis pre-
 tium est, & *homonymiarum* abunde collegit Dn. *Rebhan. in Hodeg. Iur.* cujus scri-
 nia compilare nolumus, neque enim desunt nobis, quæ de nostro afferamus,
 ut taceam unam *accuratam definitionem* omnium distinctionum, & *op. v. p. ac*
explicationum instar esse, quod observavit Th. *Hobbes Element. de Corpore parte*
prima Logicâ, c. 6. art. 15 propriet. 1.) *Cujac. Paratit. de C. I.* definit modum, *Vultej.*
I. R. l. 7. causam, Ant. Fab. & post eum Franzk. ad L. Gallus. l. 4. ii. Privationem
 puritatis (quali non potius *puritas* per privationem seu absentiam extranei de-
 finienda sit) *Ludvvell ad §. 9. l. de H. I.* Qualitatem vocat. Cum tamen quali-
 tas sit potius *Conditionalitas* seu Connexio Propositionum, *Conditio* ve-
 ò sit ipsa *Propositio* antecedens, v. g. si navis ex Asia venerit; tibi 100. dabo. Hic
 illa ipsa propositum: *Navis ex Asia veniet*, non verò qualitas ejus, *conditio* est;
 & impleri aut deficere debet. Nos procedemus, ut arbitror, paulo solidi-
 us, & rem sua natura incompletam (qualis est *Conditio*, quæ extra *Proposi-*
tionem Conditionalem esse non potest) in ordine ad *Complementum*, seu *con-*
ditionatum, aut potius totum, quod h. l. est *Propositio Conditionalis*, defi-
 niemus.

CAP. I.

DEFINITIONES:

PROPOSITIO autem *CONDITIONALIS*, (Cui opponitur *PURA*) v. g.
 Si homo est animal, Petrus sentit; si navis venerit, Titius 100. habeto, est quæ
 constat ex duabus 2. *PROPOSITIONIBUS PARTIALIBUS* tanquam *materia* &
 junctura earum tanquam *forma* quæ junctura seu 3. *CONDITIONALITAS*
 ad minimum hoc dicit: Si propositio partialis prior, seu 4. *CONDITIO*
 (quam imposterum scribemus *Co*, & *Conditionatum Ctum*, & *Condi-*
tionale Cle, & *Conditionatorem Ctorem*, & *Conditionarium Crium*) vera est
 (v. g. si homo est animal, si navis venerit) quæ ipsa offertur in modo non indicativo,
 sed conjunctivo; vera etiam est posterior seu 5. *CONDITIONATUM*, quæ jam
 offertur in modo directo, seu indicativo (*Petrus sentit, Titius 100. habebit*) & hanc
 juncturam dicimus affirmativam, uno verbo 6. *ILLATIONEM*. Junctura autem
 negativa dicitur 7. *SUSPENSIO*, seu hoc dicit: si illud verum non est, etiam hoc
 verum non est; v. l. 8. l. 37. de R. C. l. 79. pr. C. D. l. 44. de man test. v. infr. d. 52. Hic statim
 præoccupando explicabimus divisionem Propositionis *Clis* in *Logicam* &
Moralem, seu ut *Bachovius* ad Tr. II. 27. 6. lit. d. vocare mavult, secundum dici &
 esse. Quæ etsi ab effectu pendeat, tamen nobis de effectu maxime sollicitis per-
 petuam

petuam in causis varietatem efficit, ut alia tanquam apta sint retinenda, alia tanquam inepta rejicienda. Propositio igitur *Chis* vel spectatur in se, & ita ratione formae & materiae, vel in effectu, quod ad Scopum nostrum juridicum attinet, & ita vel non habet effectum, juris *Clem*, seu medium inter purum & nullum, & dicitur à nobis *Logica*, vel habet, & dicitur *Moralis*: non nego tamen & *Logicarum Cnum* interdum usum esse in jure, v.g. Si quis sub *Cnemine* (id est promittat non bonum sed malum) non est moralis *Co*, neque enim alter unquam actione instituta urgabit malum promissum exhiberi: Et tamen in jure circa has *Cnes* notandum est, quod qui sub *Cnemine* minatur, concurrentibus reliquis ad diffidationem necessariis punitur ut verus *diffidator*, perinde ac si purè minatus fuisset *Dan. Moller. ad Constit. Elector. P. IV. c. 15.* ut alia exempla praeteream. Servabimus autem semper hunc morem, ut *Definitionibus* seu explicationi Terminorum. *Theoremata* seu regulas ex definitionibus demonstrabile adjiciamus Quare nunc sunt

T H E O R E M A T A.

(1.) *Co* infert *Ctum*.

Nam si vera est *Co* verum est *Ctum* per d. 3. Ergo infert per d. 6. Hoc est quod vulgò dicunt: existente Conditione dispositionem purificari l. 41. 44. §. 10. C. D. l. 63. §. 1. ad Trebell. l. 14. de fideic. lib. l. 58. Sol. matrim. l. 10. de V. O. l. ult. §. 1. H. I. l. 2. pr. §. 1. l. 8. §. 7. l. ult. C. I. & sufficit eam semel extitisse l. 1. C. de Inst. & subst. l. 11. §. 1. C. D.

(2) *Ctum* suspendit *Cnem*.

Nam si vera *Co*, verum est *Ctum* per d. 3. & th. 1. quare si verum non est *Ctum*, vera non est *Conditio*, (nam si vera esset, esset & *Ctum* verum, contra hypothesein) Ergo *Ctum* suspendit *Cnem* per d. 7. v.g. si 100. tibi nondum debentur, signum est nondum navem ex Asia venisse.

(3) *Co* *Cnis* est *Co* *Cti*.

Esto enim *Co* prima *A*, secunda *B*. *Ctum* *C*. Cum *A* sit *Co* tñ *B*. per. hypothesein; inferet tñ *B*. per th. 1. & ob eandem rationem *B*. tñ *C*. quare & *A*. tñ *C*. inferet, id est si *A* erit, *C* erit, per d. 6. (similiter si etiam suspendant) Ergo *A* erit *Co* & *C*. per d. 4. Hoc th. usum habet in dispositionibus circularibus de quibus infra, ubi *Cnem* & *Ctum* comparabimus, item th. 4. Ex eo fluit, quod *Co* adjecta libertati, adjecta & videtur institutioni & Legato ejus-servi cui libertas data est l. 52. C. D. ipsa enim libertas quasi *Co* quaedam est Legati & institutionis in servis testatoris, Secus in alienis, quia eorum loco Dominus capit, unde si servus ille Testatoris esse desinat, vel fiat alteri communis (is enim pro extraneo habetur, l. 7. H. I.) purum est relictum, nec attenditur *Conditio* libertatis l. 3. §. 1. l. 38. §. 2. 3. 4. H. I. l. 47. C. D. obst. l. 86. C. D. R. id ibi fit ob favorem dotis. Similiter *Co* institutionis in servo cui libertas simul atque

atque hereditas soli data est, etiam ad libertatem trahitur, *l. un. §. 6. C. de Caduc toll.* quia libertatum dies domum adita hæreditate cedit. ad *d. l. 21. §. 1. & 22. H. I.* Secus si habet cohæredem libertas seivo cymperit purè, conditionem verò hæreditatis seorsim expectet *v. l. 9 § 17. 18. H. I. l. 2. 14. 26. man. fest. l. 4 pr. de reb. aus. iud possid.* (quin etiam constitutione Justiniani in *l. 6. C. de necess. serv.* Si servo libertas sub Cne non potestativa, hæreditas purè data sit, inverso modo libertatem purè hæreditatem sub Cne datam intelligi debere introductum est.) Priori igitur Casu servus à seipso conditione hæreditatis existente accepit libertatem *l. 6. §. 4. H. I. l. 2. §. 2. St. L.* unde propriè non est Orcinus, sed suus Libertus quæ causa etiam est, quod stricto jure non subsistat hæc institutio: *Stichus liber, & postea, vel si liberr erit, (ex asse) heres esto* favore tamen libertatis illud: *postea* detrahatur *l. 9. §. 14. l. 51. H. I.* add. *Diff. nostr. de Casibus perplexis §. 15.* Porro fuit etiam ex th. hoc nostro, quòd Legato præcipuo (id est quando hæredi præcipuum aliquid præ aliis *l. 18. C. I. cohæredibus legatum est*) insit Co institutionis, *l. 70. 77 pr. C. D. l. 26. man. test.* ubi se invicem explicant, *l. 18. & 26. item l. 70. & 77.* Quia prælegato caret, qui hæreditate (sc. propria culpa) excidit, (puta quòd eam repudiavit, aut conditionem potestativam non implevit. Si tamen hæres esse non possit, aut deficiat casualis Co, benignius cum no agendum & deberi legatum putem) quia legatum ei contemplatione hæreditatis, & tanquam hæredi relictum intelligitur, Pari ratione Co institutionis ejus à quo Legatum relictum est, ipsum Legatum Cle efficit etsi ejusmodi v. non est morales sed extrinseca *l. 107. C. D.* Huic etiam, si mihi aut alteri sum stipulatus, Co mihi adjecta alteri quoque adjecta intelligitur. *l. 141. §. 7. 8. de V. O.* quia alter meo jure accipit, ego enim petere possum, ipsi tantum solvi potest. Breviter: omnia Cta tacitam conditionem habentia, (qualia vide toto cap. 2.) suspenduntur & inferuntur, per id quod tacitam conditionem infert & suspendit, seu Co subintellectæ Cui est Co Cui.

(4) Co nihil ponit.

Nam propositio Conditionalis abstracta est, nihil aliud dicens quàm terminorum, seu propositionum partialium connexionem per d. r. abstractæ autem propositiones veræ esse possunt, imò sunt, non existentibus terminis, (v. g. omnis homo est animal, etsi nullus homo, imò ne mundus quidem existat) Tametsi disputationes *summularum de constantia subjecti* non ignorem. Unde cum dico si asinus volat, habet alas, neque affirmo directè, neque nego asinum volare. Quare partim indocti partim docti decipiuntur. Indocti, si quis cum ipsis disputans supponat aliquid possibile, quod tamen non existat, & quærat, quid deinde futurum sit, illi reclamant: ineptam esse quæstionem, quia id quod suppositum est non existat; quasi prudens in deliberando etiam eorum quæ incidere possunt, rationem habere non debeat. Sed homines

sensibus

sensibus assueti altollere animum, à materia non possunt. Docti verò decipiuntur sæpe collectione negativa, suntque nimis subtiles. Non nego sæpissimè in communi sermone ita rectè colligi, v.g. Owenum ferunt juvenem neglecto habitu ad prætervehentis Elisabethæ Anglicæ currum audacter accucurrisse, sic ut Regina mendici speciem præberet. Tùm illa, ut erat festiva simul ac docta:

————— Pauper ubique jacer

Quod Owenus promptissima cavillatione sic refutat:

In thalamis Regina tuis hanc nocte cubarem,

Si foret hoc verum: pauper ubique jacer.

Qua ille tam ingeniosa libertate & summam Reginae gratiam, & liberrimum aulae aditum meruit. Sed, ut ad rem veniamus, hîc Co aliquid ponit nempe negativum: quod pauper non ubique jaceat, idque ostendit ducendo ad absurdum. Sed aliàs hoc dici non debet, nisi cum apparet Loquentem velle ex absurditate Cui Cnem refutare. Hinc illustris quaestio deciditur: utrum liberi positi in Conditione positi intelligantur in dispositione. Quæ etsi affirmativè esset decidenda Jure Gentium, (ob dictam rationem argumenti à contrario sensu,) neganda tamen Jure Civili quo liberi expressè & clarè vel instituti vel ex hæredati esse debent, melioris inter directè & indirectè datum discriminis causa, adde *l. 19. H. l. 1. 8. si quis om. i. caus. l. 2. §. 5. V. P. C. S.* ex quibus præsertim *l. 8.* patet discrimen inter Honoratum & Legatarium, similiter, si quid adimitur sub Cne, non statim datum intelligitur sub contraria *l. 59 §. 2. man. test.* Si Pamphilum non dederis, tantum dare spondes? peti is non potest *l. 115. §. 2. V. O.* dispositio quoque circularis si Titius hæres erit (vel non erit) sejus hæres esto; si Sejus hæres erit (vel non erit) Titius hæres esto *l. 16. C. l.*: non esset perplexa, si hoc casu uterque purè institutus intelligi posset; quanquam id esset æquissimum; quia manifesta est mens testatoris eum non mutuae suspensionis, sed mutuae illationis causa eos conjunxisse, certè in simili casu *l. 9. D. de V. O.* pluribus separatim stipulantibus: si illi non dederis mihi dare spondes? dicitur eos intelligi quasi duos reos credendi, & præoccupantis puram esse stipulationem. Quare sæpe miratus sum, cur interdum Juri à jure stricto abeant in causis stricti juris, qualis est, h. l. stipulatio; interdum illud sequantur in causis bonæ fidei, qualis est hæreditatum in institutionibus circularibus. Paabest quin dicam eos quoque responsa sua ad gratiam sæpe, non veritatem, composuisse add *inf. d. 32.*

(5.) Propositio Clis Logica ratione effectus communibus Conditionum Regulis subsistit, Moralis & has, & suas quasdam proprias ac singulares habet.

Seu à Logicis ad morales valet argumentum affirmativè, non contra:

à Moralibus ad Logicas negativè, non contra: Sed hoc ad effectum restrin-
gendum est, non ad terminos seu naturam, v.g. Co Logica infert Ctum, sup.
th. 1. E. & moralis. Sed non contra, nam moralis suspendit Ctum *v. th. 6.* quod
Logica non facit. Sed si ab effectu abeas nō procedit, v.g. Logica Co *poteſt* esse
incerta, non tamē moralis; & contra moralis *debet* esse incerta, nō tamen Logica.
v. th. 17. demonstratio autē nostri Theorematis hinc patet: omnes regulæ Cnum
sunt vel Logicæ vel morales. Illæ ex natura terminorum, hæ ex effectu juris
fluente, cumq; effectus juris superaddat aliquid, non demat nec tollat na-
turam Cnum, Logicæ quæ effectu juris carent, *per d. 8.* subsistent intra naturam
Cnum, morales quæ effectum illum habent *d. 9.* regulas præterea juris re-
quirent.

(6) Co moralis suspendit Ctum.

(Et per consequens argumento demonstrationis *th. 2. ab eo infertur ex quo*
juncto th. 1. 2. & 7. patet propositionem Clem moralem esse conventibilem)
l. 23. de recept. qui arb. l. 8 37. 39. l. de Reb. Cred. l. 16 18. 56. Cond. ind. l. 19. constit. pec. 22.
mand. l. 43. de edil. edict. l. 13 de pignor. l. 8. §. 6. C. l. l. 14. de L. 3. l. 26 l. 40. §. 2 l. 41. C. D.
l. 4. §. 13. 21. 25. qu. d. l. c. l. 61. §. 1 2. fid. lib. l. 7 §. 14. quib. ex c. in poss. l. 42. O. A. l. 116. V. O.
§. 4. l. de V. O. l. 16. §. 5. de fideiuss. l. 213 V. S. l. 169. R. l. l. 3. C. de Cond. ins. l. 1. C. de Inst. &
subst. l. un. §. 2. C. de Caduc. toll. Seu valet in Cnibus argumentum à contrario
sensu, *Everh. Loc. Legat. arg. à contr. sens. n. 36.* Et cessante in iis causa, nempe ne;
cessat effectus, nempe Ctum vide *Andr. Tiraq. tr. peculiari quādo cessante causa cesset*
effectus. v.g. Si navis ex Asia venerit, Sejus hæres esto: antequam veniat hæres
non est. Nam propositio Clis moralis habet effectū Juris Clis, seu ut existens
Co, jus aliquod, quod est Ctum, in alio producat *per d. 9.* hinc existente Cne
existit jus in alio *per th. 1.* Jus autem existere in alio non potest nisi voluntate
personæ ejus cujus initio est jus, (quia nemini invito jus suū tolli potest) v. *in-*
fra def. 77. persona autem aliter voluntatem suam non declaravit, ut jus existere
in alio debeat, nisi existat Co, *per hypothesein*, non igitur existet jus Ctum nisi ex-
istat Co, seu Co moralis suspendit Ctum, *per d. 7.* Quod erat demonstrandum.

C A P. II.

Porro Tractatio Specialis de Propositionibus Conditionibus di-
viditur in *Naturam & Effectum*. Natura est facti, ut sciamus quando aliquid Co
&c. sit; Effectus Juris, ut sciamus posito quod sit Co, quid hoc in jure impor-
tet. Natura igitur Cnum partim necessariis consequentiis, partim præsumta
Voluntate ejus cujus voluntas pro regula esse debet, seu Interpretatione ab-
solvitur. Interpretationis scopus est mentem alicujus ex signis probabi-
liter colligere. Signa autem sunt verba, vel aliud quiddam, ut facta, circum-
stantiæ, &c. concurrentibus autem pluribus signis unum alterum explicat.
Hæc omnia constant Regulis interpretandi, quas præscribit vel Ratio, vel
Lex.

Lex. & si regulæ Legis non sunt fundatæ in ratione, (v.g. cum Leges volunt, ut Cnem impossibilem in U. V. præsumamus à Testatore quasi obdormiscente & non advertente præter mentem suam adjectam) tum habetur interpretatio non vera, sed ficta. Seu non realis, sed Legalis. Quemadmodum & verum in Legale & Reale dividit Bachovius. Porro Natura dividitur in *Formam* & *Materiam* seu *Propositiones partiales*. Forma è vel *Interna* vel *Externa* hæc dicitur Figura illa vis, in l. 69. H. l. aut potestas in l. 39. de Reb. Cred. Interna seu Conditionalitas meritò præmittitur, de qua in genere egimus *th. 1. 2. 3. 4.* in specie nunc dicemus. Conditionalitas est vel affirmativa seu *IO. ILLATIO tantum*; v.g. si ille est homo, sequitur quod sit animal; non si non homo, E. nec animal vel etiam negativa, seu *II. ILLATIO ET SUSPENSIO*. v.g. si ille est homo, Christus est pro eo mortuus, sin non est homo, Christus pro eo mortuus non est.

THEOREMA.

(7.) Si Co infert & suspendit Ctum, etiam vicissim Ctum ipsam suspendet & inferet.

Seu si Conditionalitas est affirmativa & negativa, propositiones partiales sunt convertibiles. Nam Ctum suspendit Cnem, *per th. 2.* & suspenditur ab ea *per hypothesin h. l.* omne autem suspensum suspendens infert, (quia suspensum non potest esse sine suspendente *per d. 7.* quare existente suspensio existit suspendens, quod est inferre *per d. 6.* I. Quare & Ctum inferet Cnem. v.g. in proximo exemplo etiam dicere possum: Si Christus pro illo mortuus est, erit homo; & si Christus pro eo mortuus non est, non erit homo.

DEFINITIONES.

DEinde Conditionalitas (quemadm. signum) est vel à natura rei, quam *JCti* dicunt *12. EXTRINSECAM*, v. l. 99. C. D. l. 6. §. 1. l. 25. §. 1. *fin. qu. d. leg. ced. & juris l. 21. C. D.* non facti l. 60. C. D. ipsa vi inesse l. 1. *pr. C. D.* & exemplum est in l. 107. C. D. l. 74. V. O. (tanquam extra hominis voluntatem advenientem *Dd.* tamen inversè, & ut videtur aptius intrinsecam vocant, cujus coñexio est à natura rei, extrinsecam, cujus à voluntate, v. *Negusant. de Pignorib. V. 3. 2. 11.*) vel à voluntate personæ, quæ rem habet in potestate, seu *13. DISPONENTIS*, quæ propositio *Clis* dicitur *14. DISPOSITIO*. (aliter in l. 21. C. D. ubi extrinseca dicitur *Juris*, dispositio *facti*.) Tametsi inferius dispositionis vocem pro propositione conditionali morali adhibebimus. In *EXTRINSECA Clitate*, cujus exempla v. *th. 10. th. 14. fin. th. 17* à parte rei, vel *Co est necessaria Cto*, seu id suspendit, tum dispositio in effectu est pura, vel *Ctum est necessarium Cni*, sed ab ea infertur aut eam suspendit, quo casu dispositio in effectu *Juris* est nulla; v. *infr. th. 17.* *FOR-*

MA EXTERNA est vel *Tacita* vel *expressa*. TACITIS Conditionibus abutuntur sæpe homines, v. *Grot. de I. B. P. XI. 6.* nolo hic in æquivocationes expatiari, quibus Societas Iesu infamatur vulgò, saltem quid illo Maximi Galliæ Regis Henrici IVti dictorio magis Machiavellicum, & ad evertendam generis humani tranquillitatem accomodatius? qui referente *Forstnero ad Tacit. lib. omiff. p. 10.* omnes Principum promissiones aiebat continere tacitam Cnem: *Sicut est.* Quod ipsum Mariæ Scoticæ tribuit, *Job. de Laet. Hist. Univ. p. 405.* Nos breviter more nostro regulis rem comprehendemus præmissa casuum distinctione. Nam vel quæritur quando inter loquendum liceat in animo reservare aliquam Cnem; vel quando in interpretatione liceat aliquam subintelligere: illud est magis caluisticum & justitiæ internæ, hoc magis Juridicum & externæ. Et prius quidem subdistinguendum, nam vel in simplici conventionem, vel juramento aliqua Co reservatur. Hinc regulæ duæ.

THEOREMATA.

- (8) In simplici sermone tum demum reservare aliquam in animo Cnem licet, cum decipere licet.

NAm hoc ipsum est *decipere*, scienter aliud, quàm cogitamus, significare. Licere autem aliquando decipere, etsi Augustino negatum, plerisque tamen moralistarum receptum est, v. *fusè Dn. Hanckium in aliquot Dissertt. de Simulat. & Dissimulat. Deinde*

- (9) Inter jurandum autem tum demum reservare aliquam in animo Cnem licet, cum decipere necesse est.

QVia juramento decipere tum demum licet, cum necesse est, ad conservandam scilicet Gloriam DEI. Unde promissio rei illicitæ, v. g. assassinatus seu homicidii, ne juramento quidem confirmatur. Et his casibus tantum Cnem subintelligere licet. Quæritur nunc porro quando de facto subintellecta videatur, seu de interpretatione.

- (10) In interpretando tacita conditio subintelligenda est, si Leges volunt eam subintelligi.

V. g. Legatum continet tacitam Cnem, si hæres erit, (vel sibi assignatum capiet) is à quo (sc. solvi debet id quod) relictum est, l. 126. §. 1. de L. 1. Quæ Co tamen non tam ortum habet, ex præsumta mente Testatoris, quàm ipsa legati natura (quippe quæ est Juris civilis) per Leges formata, unde non est moralis, sed tantum extrinseca Co, quod innuunt l. 3. Leg. 1. l. 19. §. 1. C. D. l. 21. §. 1. 2. l. 22. quando dies leg. ced. Eadem ratione ex annuis legatis primi annilegatum dicitur purum, cætera Clia, respectu hæredum Legatarii, quibus legatum intelligitur sub tacita hac legali conditione: Si vivo primo legatario diem ejus cedit, v. l. 4. §. de annuis Legat. alioqui enim non transmittitur ad hæredes. adde alia exempla *supr. lib. 3.*

(11) Item

(11) Item si probabile est disponentem & acceptantem simul (v. g. spondentem & stipulantem) vel si nullus acceptans adest solum disponentem (v. g. Testatorem, conditionem subintellexisse.

Quia Testamentum v. g. & similes actus, in quibus nulla est acceptatio, sed acquiritur jus revocabile tantum pure pendent à mente unius; at ubi acceptatio accedit, concurrat consensus duorum. Idque obtinet quando stultissimus esset disponent, nisi subintellexisset, stultus autem nemo præsумitur. Hujus rei exempla tota die occurrunt, quare unius tantum mentionem faciemus: Dos (& donatio propter nuptias §. 3 l. de Donat.) tacita hac Cne constituitur, si nuptiæ fuerint secutæ, l. 21. 41. de Jur. Dot.

(12) Item si suadet contextus.

(Quo casu partim tacita Co est, nempe h. l. partim expressa, nempe vicino.) Quod infinitis modis fieri potest, afferemus tantum duos maxime illustres: *Præfationis Conditio repetitur in tractatu* (idem enim actus est verbis divisus) l. 134. §. 1. V. O. *E quodcunque & quomodocunque pactum contractum inest, ejus Co eodem modo inest*, l. 4. §. fin. de Pact. deinde: *Co rei alicujus repetitur ad aliam diversam in eadem oratione vicino loco positam, si intercedit particula connexiva*, v. g. *hoc amplius*, (alioqui ejus nulla vis esset) l. 18. §. 1. C. l. l. 54. 63. L. 3. l. 77. pr. 108. C. D. *si legatum ab uno ad alium transfertur, Co priori adjecta penes posteriorem, ubi intelligitur, nisi sit personalis*, id est personæ solum prioris accomodata, merè physica, facti, faciendi aut patiendi, individualis v. def. 72.; non moralis, juris, dandi, generalis, v. l. 24. adim. leg. l. 95. C. D. Similiter Co stipulationis adjectioni videtur inesse, l. 141. §. 7. 8. V. O. v. g. *mihi si navis ex Asia venerit, aut Titio dari spondes. Titio antequam venerit, invalidè datur.* Et regulariter locum habet illa Conditionum Repetitio, (exceptis casibus quos nunc sigillatim proponemus,) *nisi fiat ex actu nullo*, v. g. ex testamento priore in posterius non est repetitio, Garganetus Tr. de Condit. p. 2. c. 1. q. 14 aut ex institutione in substitutionem l. 73. H. I. quia substitutioni non est locus, nisi corridente institutione, *item nisi cesset causa ponendi hic, ob quam posita est illic* v. l. 81. pr. f. C. D. *Item si ineptè subintelligeretur* l. 113 §. 4. L. 1. l. 24. pr. adim. leg. vide infra quæ de personalibus Cnibus & facti nudi dicemus, v. l. un. §. 9. C. de Caduc. toll. *item si Co inter duas dispositiones ponitur, & pertinet ad priorem, in posteriori non repetitur.* l. 89. §. 2. de L. 2. deniq; si plures verbis conjuncti sunt, non statim Cne conjuncti intelliguntur l. 89. §. 2. L. 2. l. 81. C. D. l. un. §. 11. C. de Cad. toll.

CAPUT III.

DEFINITIONES.

Expressa Co habet verba formalia, quæ sunt: *Signa & Copula*, *SIGNA* sunt *Conjunctiones*, v. g. Si, Nisi, Cum, Quoad &c. *Pronomina*; *Quis*, *quisquis*, &c. quorum plenam tractationem à

*Dn. Strauchio in particulis juris expectamus; duo ablativi. COPULA est vel vox: sequitur, aut similis, v. g. si omnis homo est animal, sequitur quod Petrus sentiat; vel vox Est aut Esto (maximè in Ultimis Voluntatibus, in quibus Testator pro imperio loquitur) v. g. si Titius Capitolium non ascenderit. Sejus hæres esto. Quæ sæpe absorbetur Verbo, v. g. si Titius consul factus fuerit, tantum dare spondeo, vel 100. do lego, vel 100. habeto. CONDITIO EXPRESSA vel in terminis expressa est, & dicitur 15. EXPLICITA; vel per necessariam consequentiam, & dicitur 16. IMPLICITA. EXPLICITÆ signum est: si v. l. 22. *quand. d. leg. ced. l. 45 §. 3., 46. §. 2. 3. V. O.* IMPLICITA est vel in 17. DEMONSTRATIONE, (cujus signa Qui, & Quisquis, quæ directè demonstrationis, indirectè illud per l. 10. C. l. hoc per l. 3. 6. L. 1. Cnis signa sunt. Si quis, simul Cnem & Demonstrationem directè continet v. l. 17. §. 1. de L. 1. l. 5. pr. l. 11. de reb. dub.) quam definitio: Subjectum propositionis Categoricæ universalis necessariae. v. g. Qui filiam meam duxerit, is fundum Cornelianum sibi habeto. Hæc propositio est universalis, & necessaria non quidem ex natura rei, voluntate tamen testatoris. Quare demonstratio est subjectum ejus: qui filiam meam duxerit, per quam persona fundum illum habitura determinatur, & certificari aliquando potest. Vel etiam implicita Co est in 16. DIE id est in aliquo Quando, seu momento Temporis, (sic enim in hac materia sumitur dies, non pro parte aliqua temporis quam vulgò diem vel naturalem vel artificialem appellamus.) 19. TEM-
pus autem est quamdiu, seu Tractus durationis. Estque vel definitum vel indefinitum, l. 91. C. D. Signum autem diei & Cnis simul, est Cum l. 22. *qu. d. l. ced. l. 48. Cond. in deb.* Tum l. 4. C. D. & ibi Gothofred. Postea l. 9. §. 14. H. I. duo ablativi consequentiam designantes l. 109. C. D. Porro 20. dies tam CERTUS, quàm INCERTUS, est vel AN (futurus sit) vel QUANDO (futurus sit) VEL AN ET QUANDO (futurus sit) v. *Dn. Hahn. ad Vvesembec. tit. de C. D. n. 3.* Est denique Co implicita in Modo. 21. MODUS (de quo v. *tot. tit. de D. in diem Addict. Leg. Commiss. Cond. caus. dat. C. de his quæ sub mod. de Donat. quæ sub mod. si mancip. ita ven. a-*liter sumitur vox Modi in l. 44 §. 3. de O. & A.) est aliquid adjectum dispositioni, cum cavet disponens, ut, nisi id fiat, jus à dispositario seu accipiente, revertatur ad disponentem seu dantem, v. g. Titio 1000. do lego, ut mihi monumentum ædificet. Ibi ille 1000. quidem accipit purè, l. 80. C. D. l. 2. pr. de in diem addict. l. 1. 2. de Leg. Commiss. non ob st. l. 3 §. 3. fin. C. com. de Leg. Servus verò si cui datus est ad Cnem, servus sub Cne liber est, *tot. tit. D. de his qui sine manumiss. ad libert. perven. add. de servo infra th. 38.* ubi de Jurandi Cne ipsi non remissa. Sed si monumentum non ædificet, restituere cogitur. Hic monumenti ædificatio est modus, signum modi: *Vt d. l. 80.* Contrarium verò modi est Co, nempe ipsa non ædificatio. Co autem talis vulgò dicitur Resolutiva, quatenus jus accipientis iterum finit l. 3. *quib. in pign. vel resolvit l. 2. pr. de in diem addict. &**

contradistinguitur suspensiva, sed si accuratè consideremus, Co Resolutiva & Suspensiva solo respectu differunt. Nam quatenus Disponens adjicit in translatione juris, quod habuit ad alterum; ut existente aliquo, (h. l. non ædificatione) revertatur ad se, & quatenus jus accipientis iterum finit, & rem in priorem statum restituit, dicitur 22 RESOLUTIVA: cujus signum, Quoad, l. 3. §. 9. de Suspect. Tut. quatenus verò videtur facta esse repromissio tacita accipientis, qua promittit danti se, si aliquid (quod Conditionem resolutivam dicebamus) contingat, datum sibi iterum daturum, (nisi quòd si ancilla alicui vendita sit sub modo ne prostituatur, & nihilominus prostituta sit, competet ancillæ libertas, non revertetur ad Venditorem l. 6. §. 1. l. 7. Qui sine manumiss. ad libert. perven.) Dicitur 23 SUSPENSIVA; neque nisi relatione differt. Unde in repromissione accipiens est Conditionator, Resolutiva dans Conditionarius. add. th. 47. Cum autem de Suspensiva Cne loquimur, adhibebimus phrasin: 24 SUB CNE, sin Resolutiva, dicimus 25 AD CNEM jus datum esse. v. l. 4. D. de Servit. aliter vox sumitur in l. 8. de V. O. Est verò singulare genus Adjectionis ex Modo & Cne mixtæ, quæ hoc continet: quamdiu hoc erit, illud esto; & cum non erit, non esto; & cum iterum erit, iterum esto. l. 45. §. 1. de Excuss. Tut. Porro hæc oriuntur theoremata:

THEOREMATA.

(13.) Omnis determinatio diei per rem in illa existentem est demonstratio,

V. g. Quando navis ex Asia venerit Titius 100. accipiet. Quia resolvi potest in propositionem universalem categoricam necessariam: (v. g. omne Tempus adventus navis, est tempus 100. à Titio acceptorum) id est in demonstrationem per d. 17.

(14.) Omnis demonstratio est Co.

Quia demonstratio est subjectum propositionis categoricæ universalis necessariæ, per d. 17. talis autem resolvi potest in hypotheticam, v. g. omnis homo est animal, seu: si quis est homo, ille est animal, quod eleganter observavit Th. Hobbes lib. de corpore, in tali autem resolutione subjectum sit antecedens, antecedens est Co per d. 4. Quare omnis demonstratio per resolutionem Co est. Sed ut supra admonuimus def. 8. nostro instituto non sufficit aliquid importare Cnem, si non importet moralem. Ad moralem autem Cnem requiritur, ut sit incerta si incertum an futura sit v. infr. Th. 17. quare consequens est tum demum demonstrationem morali effectui pro Cne haberi, cum & ipsa est incerta an, (v. g. non est incerta an hæc: Quisquis filiorum meorum primus morietur, 100. habeto. Sed hæc v. g. quisquis filiorum meorum primus me vivo morietur, potest enim contingere, ut me vivo moriatur nemo) l. 2. pr. l. 9. §. 11. H. l. l. 10. pr. C. l. l. 6. l. 17. §. 1. de L. l. l. 85. de L. 3. l. 5. pr. l. 11. de reb.

dub. tametsi demonstratio alicubi opponitur Cn. l. 6. l. 1. l. 19. §. 1. l. 34. §. 1. C. D. Quia autem dies continet demonstrationem *per th.* II. consequens etiam est diem incertum an, continere Cnem l. 56. *cond. ind.* l. 30. §. 4. l. 1. l. 1. §. 2. l. 75. C. D. l. 46. *ad Trebell.* l. 8. C. *test. man.* tametsi alias dies incertus & Co sibi opponuntur, l. 16. §. 1. *Cond. ind.* l. 1. *pr.* C. D. l. *un.* §. 7. C. *de Caduc. toll.* Diem certum an & quando non facere Cnem est in confesso l. 1 §. 1. C. D. l. 21. *qu. d. l.* ced. vide tamen l. 40. §. 2. C. D. sed de die certo an, incerto tamen quando, controversia est, quem in contractibus quidem minimè, & rectè *per l.* 48. *Cond. Ind.* l. 45 §. 3. l. 46. *V. O. l.* 70. *solut.* in ultimis tamen voluntatibus omnino *per l.* 30. §. 4. l. 1. l. 4. *qu. d. l. c.* l. 1. §. 2. l. 75. C. D. Cnem facere arbitrantur. Sed minus rectè, *v. l.* 16. *manum. test.* l. 18. §. 2. l. 23. §. 3. *fideic. lib.* l. 19. §. 3. *St. L. l.* 5. C. *qu. d. l. c.* v. g. Quando Titius morietur, hæres meus Sejo 100. dare damnas esto. A junctum hoc legatum Cle esse & Cnem continere hanc: si Titius ante Sejum moriatur. Quia si postea moritur Sejus, non transmittit ad hæredes. Sed hæc Co est extrinseca, & si esset proprie dicta & moralis, omnia Legata essent Clia, omnia enim hanc Cnem continent, si dies legati cedat ante mortem Legatorii; alioqui enim non transmittet ad hæredes. Causa impulsiva quoque vim Cnisi habet, sc. quando Cliter concepta est, l. 12. l. 17. §. 3. l. 104. l. 1. *vid. & l.* 30. §. *ule.* l. 6. *qu. d. l. c.* l. 106. 107. C. D. l. 43. §. 1. *fid. lib.*

(15.) Co moralis in Crium collata merè negativa, item Objectum Cnisi jurejurandi in Ult. Volunt. habetur pro modo.

V. g. si Titius in Capitolium non ascenderit, hæres esto. Hoc proinde habetur ac si sic dixisset: Titius hæres esto, sed non ascendat in Capitolium. Unde statim fit hæres, si caveat se contra adjunctionem istam non facturum, .4. §. 1. l. 7. 18. 67. 73. 79 §. 2. l. 107. C. J. l. 37. C. D. l. 4. C. *de Don. Mort. caus.* Hæc Cautio in omnibus ferè modis adhibenda est, & dicitur in negativis Cnibus in modum transeuntibus specialitet *Muciana*, à Mucio Scævola l. 77. C. D. *Novell.* 22. c. 43. cavetur iis ad quos venturum esset relictum deficiente Cne, l. 18. C. D. l. 65. *ad Trebell.* (non tamen venientibus ab intestato *Bach. ad Tr.* II. 13 60. *lit. f.* *per.* l. 4. §. 1. l. 7. C. J.) *per satisfactionem* l. 67. 106. C. D. id est fidejussores l. 97. C. D. *auth. cui relictum.* C. *de ind. vid.* ad rem, si peccatum fuerit, restituendam cum usuris & fructibus & quanti ea res erit, l. 67. §. 2. l. 2. l. 67. 79. §. 2. C. D. si committatur stipulatio, seu si peccatur non solum actio ex stipulatu datur, sed & accommodata est rei vindicatio *Novell.* 22. c. 44. §. 6. si verò cavere nolit is cui relictum est, repellitur ab ejus petitione exceptione doli l. 3. §. 4. *adim. Leg.* l. 5. *de dol. mal. except.* Nisi à testatore remittatur, quod facere potest l. 72. §. 23. l. 77. §. ult. C. D. l. 12. *ut legat. serv. caus.* l. 2. 4. 7. C. *ut in possess.* l. 2. C. *de Cond. inf.* *Novell.* 15. *Novell.* 22. c. 44. *fin.* Sed hoc theorema tantum obinet in ultimis voluntatibus, non verò in Conventionibus §. 4. J. *de V.*

de V. O. l. 39. de Pañ. l. 99. 109. 115. V. O. l. 44. fidej. Extenditur verò propter identitatem rationis à negativis ad alias continuatas indefinitas l. 73. C. D. vide tamen l. 42. eod. Nunc demonstrationem Theorematis hujus 15. subijcimus, Co mere negativa non potest impleri, nisi interitu subjecti per th. 43. id est h. 1. Cui per hypothesein (unde perinde erit ac si ita relictum esset; cum morieris §. 15. J. de V. O. in aliis verò ubi hoc non subest, cessat nostrum theorema l. 72. 77. §. 2. l. 101. §. pen. l. 106. C. D. vide tamen l. 4 §. 1. C. J. l. 7. 67. C. D.) & ita Cuius non fruatur ipse beneficio Testatoris, sed ejus hæredes tantum, quod est admodum durum, & contra mentem Testatoris esse intelligitur, quia ultimæ voluntates benignius interpretandæ sunt, v. th. 20. Igitur ut fruatur ipse beneficio testatoris accipit purè, ut verò ne violetur mens testatoris quam adjunctione declaravit, tenetur eam servare, & de eo cavet; quod ipsum est Cnem modum factam esse per d. 21. seqq. Q. E. D. Unum addo Theorema hoc à nullo hætenus observatum esse, quòd nempe Cautio Mutiana in negativis oriatur, quia transierunt in modum, etsi multum aliàs de ista Cautione disputent, eandem ob causam Objectum Cuius jurandi transit in modum.

CAP. IV.

Et tantum de Clitate nunc ad PROPOSITIONES PARTIALES, seu ipsam Cnem & ipsum Ctum, de quibus vel absolute vel comparate. ABSOLUTE & in se vel in genere de Interpretatione, vel in specie, ratione FORMÆ & MATERIÆ. INTERPRETATIONIS spectemus tum Objectum tum effectus. OBJECTUM sunt vel termini propositionum partialium aut ipsæmet propositiones partiales simpliciter vel multiplicatio. Ratione EFFECTUS interpretatio est vel diminutiva extensiva, per quam fit ut pluribus modis possit impleri Co aut Ctum, vel intensiva augmentativa, per quam fit ut plura ad ipsum implendum requirantur, arg. l. 2. §. 4. Quib. ex c. in possess. illa efficit disjunctionem, hæc conjunctionem. Hinc surgunt Theoremata,

(16) Quicquid in Cne aut Cto positum est, & impeditur ab eo, cuius interest in ea positum esse, id in morali Dispositione habetur quoad ipsum pro non adjecto.

Cujus ratio manifesta est, quia quilibet juri suo renunciare potest, & indignus est beneficio quod spremit, Dummodo culpa (non casu) impediverit. Ex hoc fluit, quod ab onere dandi liberetur Debiturus, si honoratus non vult accipere, quod verum est tam de honorato minus principali, quem in specie dico Honoratum v. infr. d. 67. v. g. Stichus si hæredi meo 10. dederit, liber esto. Si Honoratus non vult accipere, nihilominus est liber, per l. 30. de Vs. & V. infr. l. 3. II. 20. 23. pr. C. l. l. 81. §. 5. de L. l. l. 6. 45. 84. C. D. l. 5. §. 5. qu. d. l. c. l. 34. §. 1. Si L. tum etiam (v. tamen l. 101. §. 4. C. D.) de Honorato principali, quem suo proprio nomine appello Conditionarium, v. infra d. l. 6. sic si rem

Cum repudiat, impeditque quo minus ad se perveniat, nihil accipit l. 9. §. 6. H. I. confertamen l. 45. §. 1. L. 2. l. 13. 70. §. 3. *acq. har.* Hinc etiam oriur, quod Co habetur pro non adjecta, si debiturus (cujus interest ipsam adjectam esse per th. 46.) eam impleri impedit l. 24. C. D. quæ repetitur in l. 161 de R. I. ubi Honorian. 4. obs. 2. legit. *non fit.* sed malè arg. v. *promissorem*, inf. add. l. 81. §. 1. C. D. l. 3. §. 7. l. 34. §. 1. l. 38. St. L. l. 85. §. 7. V. O. l. 39. R. I. v. g. si Testator ita dixerit: S. Sejus intra decendium à morte mea in Capitolium ascenderit, Titius hæres esto. Si quidem Sejus decumbat illo tempore, Titius minimè fiet hæres, (aliud est in libertate v. th. 60.) hæc enim Co, etsi potestativa, minimè tamen in Crium collata est, v. th. 60. sed si Sejus paratus sit ascendere in Capitolium, & is qui deficiente Titii institutione hæres esset, v. g. proximus agnatus aut substitutus, aut cohæres, quem dicamus Cajum, egredientem domo Sejum adoriretur, & plagis ita mulctaret, ut eo toto decendio ipsi esset decumbendum, nemo dubitat Titium perinde ac si impleffet Cnem, hæredem fore, ne sit in potestate improborum sui commodi causa variis machinationibus vi dolove voluntatibus defunctorum exitum intercludere. Sed si in potestatem debitori collata sit Co v. g. Titius hæres esto, si Titius Mæviæ duxerit, Sejus hæres esto. Utique licebit ei impedire existentiam Cnis, & Mæviæ non ducere. Nisi quod favore libertatis aliud introductum est; Nam si ita libertas Sricho data sit, si hæres intra annum à morte Testatoris ascenderit in Capitolium, hæres videtur ascendere jussus, & si intermittat, cum commodè posset, servus nihilominus sit liber l. 41. §. 1. *fid. lib. l. 20. §. 1. St. L.* Solent Jcti in hac materia uti ista phrasis, *si per aliquem stet, vel non stet*: stare autem videtur non solum per cum qui impedit, sed & qui non facit, quantum se facere posse intelligit, l. 13. *ann. leg. l. 34. §. 1. St. L. l. 50. 83. V. O. v. inf. def. 75.*

(17.) Quicquid ipsa natura & necessariò inest, id est pro non adjecto in propositione Cii morali.

Quod enim inest frustra separatim exprimitur l. 4. L. I. l. 19. §. 1. l. 52. C. D. l. 21. §. 1. l. 22. §. 1. *qv. d. l. c.* (non obstat alia regula: expressa nocent non expressa non nocent. l. 47. 56. *Mandat. l. 51. §. 1. l. 68. H. I. l. 65. §. 1. L. I. l. 77. 3 95. R. I.* nam distinguendum, si quæ insunt *superflua* sunt, id est nihil aliud continent, quàm quod inest, etiam expressa non nocent, l. 65. V. O. l. 94. R. I. l. 17. C. de Test.) frustraneum autem in effectu est pro non adjecto. Hinc fluit quod Co sit pro non adjecta, si ipsa per se & absolutè necessaria est, v. g. si Titius dum vivet, cibum capiet, hæres esto, quod tantundem valet, quantum: Titius hæres esto, §. 16. l. de H. I. §. 11. l. de inut. stip. l. 50. H. I. l. 56. C. D. l. 7. V. O. Fluit etiam hinc quod Co sit pro non adjecta, si ipsa necessaria est ad Crium ex ipsa rei natura, (qualis extrinseca dicitur sup. d. 12.) v. g. si Leges per-

mittent, Titius hæres esto. v. l. 3. L. I. l. 6. l. 25. §. I. qu. d. l. 6. l. 99. 107. C. D. similiter & Cum pro non adjecto, & per consequens per th. 69. dispositio nulla est, cum est necessarium, v. g. cum alicui rem suam lego l. 29. L. I. item cum est necessarium Cui, v. th. 69.

(18.) Item quicquid præter intentionem adjectum est.

Εὐδηλον. v. l. 9. §. 5. H. L.

(19.) Si apparet expressum ob certum finem ascriptum esse, recipit interpretationem extensivam, seu in subsidium substitui potest, quicquid efficacia ad illum finem æquipollet.

Εὐδηλον l. 26. C. D. l. 17. §. 7. l. 57. §. I. ad Trebell. l. 31. solut. l. f. C. de posth. hereditibus. Hinc si quis impleat non interest, Co collata est in expressum, aut quemcunque ejus nomine, potest enim per alios transmittere pecuniam aut alios operi injuncto faciendo conducere. l. 15. fin. de St. Hom. l. ult. C. l. l. II. §. fin. L. 3. l. 39. §. f. St. L. l. un. §. 9. Caduc. toll. l. 31. de solut. Porro in implenda Cne, pupillus parere potest sine Tutoris auctoritate l. 26. C. l. l. 5. C. D. potest enim meliorem suam Cnem facere pr. l. de aut. Tutor. Jam hic non apparet, quomodo pupillus deteriore suam Cnem faciat, nam etsi impleta Cne potestativa suus se faciat necessarium hæredem, tamen & sic abstinendi potestas ei relicta est, l. 1. 2. C. si min. ab hered. se abst. similiter qui in potestate est, uti filius, servus, sine cons. habentis Cnem libertatis implere potest l. 5. §. I. C. D. Obst. l. 25. C. l. Cujac. II. obs. 14. tollit vocem; Non. At Alberic. Gentil. I. Lect. 5. distinguit non malè inter Legatum & Institutionem, in Legato enim impleta Cne nullum periculum est. At in Institutione etsi impleta Cne nondum fit hæres, currit tamen à die Cnis impletæ tempus deliberandi. Denique quando implendæ Cnis potestas transeat ad hæredes v. Fr. Duarenum in Scavola, inserto Com. de V. O. fol. opp. 794. 795. add. & infra def. 72. (idem de Honorato, seu eo, cui dandum est aliquid, ut impleatur Co, hinc dari potest Tutori vel Curatori, l. 13. C. D. l. 68. l. 95. de Solut. non tamen dari potest Dno loco servi, l. 44. C. D. l. 38. §. 6. V. O. excipe statuliberum d. l. 44. §. 2. non servo injusto loco Domini d. l. 44. §. 3. l. 94. C. D.) sed hæc substitutio locum habet, dum principalis vivit, morte deficit. Quia dum alius ejus nomine implet vel accipit, ipse videtur facere, fictio autem terminos habiles requirit, v. de implente l. 104. §. I. L. I. l. 31. l. 69. C. D. l. 109. C. D. l. 48. V. O. de Honorato l. 31. 51. §. I. l. 94. 104. 109. C. D. l. 23. §. 2. ad L. Aquil. non obst. l. 54. §. 2. L. I. ibi enim Testatore vivomortuus est, per §. I. præcedentem. Statuliber tamen, perpetua prærogativa, liber esse jussus si hæredi 10. dederit, etiam hæredi hæredis, imò Domino

suo cui hæres vendidit, dando pervenit in libertatem, quia ipsa in abstracto Dominica potestas in se, Honorata intelligitur, quæ transit ad successores, v. l. 31. §. 4. C. D. l. 15. fin. de legat. præstand. l. 3. §. 6. fideic. lib. l. 22. St. L. uti dignitati ipsi velut personæ alicui in abstracto legatum dicimus, si legatum aliquod v. g. annuum transit ad successores ejus dignitatis v. Menoch. 4. præsumt. 121. extraneus si mortuus sit, nullidando fit, lib. r. l. 94. C. D. Persona igitur objectiva Cnis dandi, quæ Honoratus dicitur, extensivam interpretationem recipit, sed non persona objectiva Cnis faciendi, v. g. si Titium Musicam docueris, 100. habeto, ne volente quidem Titio in alium transferri id potest. v. l. 31. de Solut. l. 44. pr. C. D. Denique observandum, Cnem cujus persona Clis vicariam recipit, etiam in moriente existere posse, l. 28. C. l. quia dum vivit in alio existere potest, ut proximè diximus; dum moritur autem in ipso momento moriendi adhuc vivit, Gell. VI. 13. l. 42. §. 2. Mort. c. don. l. 18. §. 1. man. testam. l. ult. eod. (20) Co in ultimis Voluntatibus interpretationem extensivam recipit, Ctum intensivam, contra in Contractibus Co recipit interpretationem intensivam, seu augmentativam; Cum extensivam seu deminutivam.

(Utrumque enim debitor utile, Crio damnosum est, per th. 46.) Qui in ultimis Voluntatibus interpretandis favendum Honoratis, id enim nihil nocet loquenti, quin potius ipsi gratum videtur se voluntates ejus plenissimè interpretemur, contra in contractibus favendum debenti, quia bi debens & loquens coincidunt, unusquisque autem suis verbis quàm minimum sibi nocere voluisse intelligitur. In iis dispositio pura magis quàm Clis in dubio præsumitur Menoch. 6. præsumt. 4. Hujus theorematismis per totam nostram dissertationem usus est maximus v. th. 29.

(21.) Co actui necessaria recipit interpretationem deminutivam.

Quod enim necessariò facimus invit ut plurimum facimus. Si igitur Ctortotam Cnem libenter omisisset, quanto magis partem? arg. l. 29. de lib. & pub. l. 22. ad Trebell. l. 15. qu. d. l. C. l. 62. R. l. 3. C. de inst. & subst. l. f. C. de don. quæ sub mod. Co autem actui necessaria est, quando Actus non potest esse vel in specie sine hac data Cne, uti Exhæredatio posthumorum non potest fieri sine illa Cne, quam præscripsit Gallus Aquilius in l. Gallus 29. D. de Lib. & posth. vel etsi in specie Actus possit esse sine hac Cne, non potest tamen esse sine omni in genere. Tales sunt Actus natura Cles, qualis est substitutio l. 23. V. P. S. (non oblit. l. 8. pr. eod.) Crupin. ad pr. n. 6. l. eod. Alciatus de V. S. lib. 3. n. 19. Dissentit Fr. Duarenus in tit. de C. l. c. 1. hoc enim continet: si ille non habebit, hic habeto: item fidejussio, jure novo quoties non renunciatum est beneficio ordinis, seu excussionis hoc enim continet: si principalis non solvet, ego solvam, anth.

præsentis

presente C. de fidejuss. Novell. 4. *Stipulatio pœnalis*, puta: si hoc facies, vel non facies tantum dare spondes? vide Jul. Beym. tr. de stipulatione pœnali. In diem addictio imperfecta, nam hoc continet: si statuta die pretium solves ea res tibi emta esto, l. 2. pr. l. 4. pr. de in diem addict. Pactum successorium, quod semper confertur in Cnem mortis, v. infr. th. 38. Sponsio seu Pactum certatorium, eine Wette/v. Paridem à Puteo tr. de Ludis n. 36. & Petrum Santernam tr. peculiari de Affecurationibus & Sponsionibus mercatorum, v. g. si Rex Parthorum vivit l. 37. R. C. si illa fœmina prœgnans marem pariet tantum dare spondes? tum alter, & tu, si fœminam eriam tantum? & responderi uterque utrique, spondeo. Qualis locus apud Opium der Poetischen Wälder/ lib. 1. p. 46.

CAP. V.

Et hæc de interpretatione in genere, simpliciter sine ordine ad unum & multa, totum & partem spectata. Veniamus ad multiplicationem Terminorum, & Interpretationem Quantitatis, quam, quia generalibus regulis, ut plurimum Metaphysicis, tantum ad jus applicatis constat, speciali propositionum partialium, & Terminorum in iis tractationi merito præmisimus. Principio autem terminos quibus utemur, explicemus: Dispositio quæque in ea ponuntur aut sunt 26. UNUM, id est indivisum, aut 27. PLURA, facta divisione resultantia, Cuiusque modo vel formaliter, vel effectivè, quando unum repræsentat plura, vel contra, v. th. 23.) Unum omne in rerum natura potest fieri, multa seu habet partes, quæ aut homogeneæ inter se & cum toto, quæ alias dicuntur similes, & totum dicitur 28. DIVIDUUM (quia alioqui, etsi realiter, non tamen juridicè, ob partium incommensurabilitatem dividuum est.) Sin vero eæ sunt heterogeneæ inter se & toti, seu dissimiles, dicitur 29. INDIVIDUUM add. infr. d. 40. confer l. 11. §. 24. de L. 3. l. 112. pr. §. 1. C. D. l. 81. §. 1. ad L. Falc. In Dividua autem pars reliquis partibus & per consequens toti est commensurabilis, & ratio earum aliquo numero sive effabili ut 2. sive surdo, ut v. g. R. q. 2. exprimi potest. Quemadmodum in Geometria (sumta commensurabilis vocelatus ut & ineffabilem rationem comprehendat,) omnis linea omni lineæ, superficies superficiei, solidum solido, angulus rectilineus alii rectilineo, & ad horum imitationem tempus temporis, motus motui est commensurabilis. Heterogenea verò ut ex his; angulo seu puncto, linea, superficie, solido, quodlibet reliquis est incommensurabile, & inter angulos nulla est ratio anguli contingentis & rectilinei, multo minus spatii ad motum aut tempus ulla comparatio est. Similiter igitur in physicis, & jure Quantitas seu res fungibilis est dividua, species individua, hinc partis auri quantulæcunque ad massam auri quantamcunque ratio est, quia omnis pars auri est aurum, ita pars fundi est fundus, l. 34. §. 15. L. 1. Sed hominis pars homo non est, dici igitur non

potest quæ sit ratio hominis ad manum, & quanto pluri sit homo quàm manus, add. specimen Quæst. Philos. quæst. 14. Quare etiam Cnem dividuam in plures collatam possunt singuli sed pro parte implere v.g. Titius & Cajus hæredes sunt si sempronio 100. thaleros dederint. Hic singuli thaleros dabunt, sed 50. singuli tamen etiam 100. sed semithaleros. Nam & pecunia in se dividua est l. 23. C. D. etsi per accidens fiat individua, cum ad sumtus operis individui deputata est l. 112. §. 2. C. D. Sed ipsam 30. DISPOSITIONEM DIVIDUAM VEL INDIVIDUAM VOCO, quando scissa Cne scinditur Cum vel non, d. l. 23. Deinde Pars est aut 31. *relevans* aut *irrelevans* illa impleta non secuta totius impletione non frustra impleta est, nec repeti debet, sed ad aliquid proficit l. 74. §. 1. *acqu. her.* & residua non est impedimento l. 23. §. 4. *fideic. libert.* illic l. 74. solvit aliquis §. cum 10. deberet, nihil nocet ei ignorantia, dummodo suppleat; hic l. 23. per Crium non stetit quo minus continuo totum impleret, add. l. 40. pr. C. D. PLURA sunt vel *disjuncta* vel *conjuncta*, vel *connexa*. 32. DISJUNCTA sunt aut A. aut B. v.g. Titius si 10. dederit, aut in capitolium ascenderit 100. habeto. Omnis autem disjunctiva in effectu resolvitur in duplicem Conditionalem negativæ Conditionis, affirmativi Cui, v.g. aut A. aut B. esto, perinde est ac si dicas: Si A. non erit B. esto, si B. non erit A. esto. Unde fit ut stipulatio Clis, Pamphilum dari spondes, si non dederis, tantum dari spondes, æquipolent huic puræ: Pamphilum aut tantum dari spondes l. 115. V. O. contra verò, in genere aut optiōe legata, videntur singuli sub hac Cne legati: si reliquos non optaverit l. 3. qui & à quib. *manumiss.* l. 9. de Opt. Legat. Alciat. tr. de Stipul. Divid. n. 16. Et pluribus separatim stipulantibus, si illi non dederis, mihi dari spondes, præoccupantis fore actionem, (quasi in duobus reis credendi) dicitur l. 9. V. O. de quo dubito, v. supra th. 4. 33. CONIUNCTA sunt, v.g. A. & B. esto, & propositio conjunctiva resolvitur in duas puras affirmativas: A. esto, B. esto, quæ ob compendium loquendi, in unum coaluere. Conditionem conjunctivam comitivam vocat, Corsetus tr. de Verb. Geminat. n. 8. ORDINATIM CONIUNCTA sunt: primum A. deinde & B. esto, ORDINATIM DISJUNCTA: A. esto, si A. non poterit, B. esto. Ubi B. in subsidium tantum adjunctum est, v. infr. th. 30. talis ordinata disjunctio est in omni substitutione, v. l. 1. §. 1. V. P. S. 34. CONNEXA sunt quæ sibi mutuò consequentia vel requisita sunt. (35. REQUISITUM autem est sine quo REQUIRENS esse non potest, hoc modo: Si A. non est, B. non esto, CONSEQUENS est quod posito inferente ponitur hoc modo: si B. est, A. esto,) designatio erit talis: si B. est, A. esto, si A. est, B. esto: vel talis: si A. non est, B. non esto: si B. non est, A. non esto. Una enim designatio ex alia sequitur & omne Requisitum est consequens requirentis & contra, v. supra th. 2. Ut plurimum autem Conjunctio connexioni mixta est, sed non

sed non contra, Connexio enim non præsumitur, nam neque ex verbis conjungentibus duos v. g. Titius & Cajus (vel cum Cajo) hæredes sunt, hoc sequitur, ut alter sine altero hæres esse non possit, & esset valde durum, vid. §. 17. l. de Legat. l. 29. H. l. l. 2. §. 1. C. l. l. 52. pr. l. 62. l. 121. L. l. l. 89 §. 2 L. 2. l. 10. §. 28. §. fin. L. 3. l. 3. 4. de pecul. Leg. l. 33. §. 4. l. 81. pr. l. 112. §. 1. l. 13. §. 3. man. test. l. 13. §. 2. l. 31. §. 1. St. Porro CONIUNCTIO quælibet est vel 37. VERBALIS, cum plura in eadem oratione, seu enunciatione scribuntur, vel realis, cum plura in eadem dispositione scribuntur, seu pluribus res eadem assignata est, quæ dicitur 38. CONCURSUS l. 85 §. 12. L. 1. Sed si plura non in eadem Enunciatione, in eodem tamen sermone, v. g. testamento, formula, scribuntur non sunt quidem verbis conjuncta, sunt tamen & ipsa considerata, atque eo casu vel sine vel cum intervallo posita sunt, cujus usus infra apparebit. Ex his patet CONIUNCTOS, (id est personas jure conjunctas) vel esse *verbis conjunctos tantum*, vel *re conjunctos tantum*, vel mixtim conjunctos, l. 142. V. S. etsi verbalis conjunctio sola dicitur esse conjunctio l. 1. §. 3. d. usufr. accr. 39. VERBIS CONIUNCTOS TANTUM cum una est Enunciatio, sed plures res, quæ PLURES res vel sunt *separata*, v. g. Titio & Cajo, illi Stichum, huic Damam do lego, vel sunt 40 *coherentes*, seu unius totius partes, & COHÆRENTES vel *heterogenea*, v. g. Titio & Cajo domum meam illi superius, huic inferius tabulam do lego; vel sunt *homogenea*, quo casu & totum dividuum dicitur, v. *supr. d. 28.* HOMOGENEÆ iterum vel inæquales vel æquales sunt. INÆQUALES v. g. Titio & Cajo fundum Cornelianum, duplo plus illi, quam huic, do lego. AEQUALES v. g. Titio & Cajo fundum Cornelianum æquis partibus do lego. Unde apparet, quàm parum vulgò affecti sint naturam verbis conjunctorum, qui eos restringunt ad unicam illam formulam: *æquis partibus*. quia aliud exemplum in Legibus illis paucis, quas de immensa veteri Jurisprudencia habemus, non inveniunt. Perinde ac si leges ad Titium & Sempronium, & ejusmodi fictos homines restringere vellem, quia ij soli memorantur. Et cur ad Conjunctionem hanc æqualitas partium necessaria sit, quidni liceat duplam earum aut triplam aut similem inscriptionem? Nempe non animadverterunt Exemplum hoc: *æquis partibus*, propterea adhibitum, quia brevissima locutione efferri potest. Nam si Testator velit uni duplo plus quàm alteri assignare; non potest ita loqui: Titio & Cajo fundum Cornelianum, iniquis partibus, vel duplis partibus, vel in dupla partium ratione do lego, quia sic intelligi non potest, uter plus uter minus habere debeat. Quin etiam arbitror eos verbis conjunctos esse, quibus in una Enunciatione res indivisim assignatur, sed in alia prioris declarativa fit partium assignatio, v. g. h. m. Titio & Cajo fundum Cornelianum do lego. Et paulo post, volo ut Titius tertia fundi Cornelianii parte contentus sit. Alios planè conceptus

conceptus verbis conjunctorum sibi formavit *Albericus Gentilis in Epistola quadam ad Hugonem Donellum missa*, qua opusculum hujus posthumis à Fratre illius *Scipione Gentili inserta est*, is Verbis conjunctos tunc demum esse ait cum omisso alterutro oratio fit inepta, quod tamen exemplis *Idiorum* non quadrat. 41. RE CONJUNCTI TANTUM, sunt, quum est una res pluribus assignata, sed diversa oratione seu Enunciatione, v.g. Titio Stichum lego. Cajo Stichum lego. Denique 42. MIXTUM CONJUNCTI sunt: Titio & Cajo Stichum lego. Ex his jam fluunt theoremata in quibus sic verlabimur, ut ipsa quidem generaliter concipiamus, applicemus verò ad Cnes. Esto igitur

(22) Plura disjuncta sunt unum incertum.

V.g. aut A. aut B. esto. Ajo satis esse unum horum esse, siue enim dicās: si A. non erit B. esto, siue contra: si B. non erit A. esto, per d. 32. unum horum poscitur, l. 27. L. 2. l. 26. C. D. ex quo colligit *Oswaldus Hilliger* concursum Actionum Electivum parum rectè dici, quia ubi unica tantum, etsi incerta actio competit, concursus non est, & in specie disjunctivarum conditionum sufficit unam existere §. II. l. de H. l. l. 5. C. l. l. 78. §. 1. C. D. l. 6. C. de inst. & subst. Cumque etiam tum impleta videatur interdum Co, cum non stat per Crium, v. infr. th. 60. igitur si plures disjuncti sunt re & Cne simul, v. g. hoc modo: Uter consobrinorum meorum Tulliam duxerit, hæres esto; Sufficit ab uno summum conatum ejus potiundæ adhiberi, & etsi illa nolit, nihilominus hæres erit l. 23. 24. C. l. Cumque etiam impletæ æquipolleat Co quæ pro non adjecta est, sequitur si ex duabus Cnibus disjunctivè ascriptis una pro non adjecta sit, totam dispositionem puram esse, l. 26. C. D. l. 8. §. 5. C. l. aliud si sint conjunctim ascriptæ d. l. 8. §. 4. Et contra si dispositionis disjunctivæ unum disjunctum sit Cle, totam esse Clem, v. g. Stichum aut gemmam dare spondes: Et gemmam, si navis ex Asia venerit. Ajo totam dispositionem ex hac Cne suspensam esse. Quia neque Stichus separatim neque gemma peti potest, sed utrumque ita tamen ut Electio sit debitori, quodolvere velit. Sed gemma peti non potest, antequam navis ex Asia venerit, E. nec Stichus. Ex eodem fonte fluit, ut disjunctivæ affirmativæ contraria sit negativa conjunctiva, v. g. si hominem aut fundum non dederis 100. dari spondes, utrumque faciendum est, ne committatur stipulatio l. 85. H. l. l. 13. §. 2. de reb. dub. l. 6. C. de inst. & subst. Sufficit enim unum non factum l. 129. V. O. Unum igitur sufficit, sed determinatum non est, per accidens tamen determinatur, & ex Conditionibus duabus actus inter vivos disjunctivis fit una simplex, quando una est impossibilis, v. g. Hippocentaurum dari aut hominem sisti spondes, perinde est ac si quis tantum hominem sisti stipulatus esset, l. 16. 97, 126. §. 3. 128. V. O.

(23.) Si plura unum repræsentant unum esse intelliguntur, & contra: si unum plura repræsentat plura esse intelligitur.

Repræsentare enim dicitur, quod jus non per se, sed illorum quæ repræsentat ratione habet. Igitur sunt plures b. Titius, c. Caius, quæ repræsentant unum A. Sejum v. g. patrem: ponatur istos b. c. loco A. concurrere cum D. Sempronio ad E. fundum Cornelianum. Ajo b. c. haberi pro uno, (& fundum dividi in duas partes, quarum una competat, b. c. altera D.) Nam si habeantur pro duobus, fundus scindetur in tres partes, ex quibus b. c. duas D. tertiam accipiat. A. verò si cum D. concurreret, acciperet dimidiam tantum, omnia *per th. 26.* independenter ab hoc demonstratum. Cumque plus sit $\frac{2}{3}$ quam $\frac{1}{2}$ plus accipient b. c. quam acciperet A, repræsentans quam repræsentatum, quod est absurdum. Eadem demonstratione constat si A. repræsentet B. C. haberi non pro uno sed duobus, alioqui minus acciperet repræsentans quam repræsentatum, q. è. abs. Hæc duo theoremata in primis nobilia exactius mathematico more, præmissa constructione meritò demonstravimus pendet enim ex iis totum jus quod vocant Repræsentationis in materia successionum. Interim & hic eorum usus est, vide de priori l. 56. C. D. posterioris exemplum est, in servo plurium Dominorum, qui pro pluribus servis habetur, v. l. 81. §. 1. l. 3. l. 20. l. 2. l. 44. §. 8. C. D. l. 1. §. 4. *Stip. Serv.*

(24.) Continuatum discretum est plura.

Nam quia discretum est, intervallis divisum est, divisum autem per d. 27. est plura. Hinc si annua 10. legentur, aut in Cnem deducantur, non est unum Legatum, sed tot, quot anni, l. 27. *quib. m. ususfr. amitt. l. 4. l. 11. de ann. leg. l. 201. §. 4. C. D. l. 1. §. 16. ad L. Falc. l. 10. l. 20. qu. d. leg. ced.*

(25.) Quot sunt res in dispositionem deductæ, tot sunt dispositiones.

(Unde non Cnum, sed Ctorum multitudo multiplicat Dispositionem)
l. 21. *de recept. l. 2. l. 2. l. 34. §. 3. de Donat. l. 29. 75. §. 9. V. O.* Quia res sunt subiectum, cætera prædicata, Subjectum autem principale, prædicata accessoria, & unum idemque numero accidens non potest esse in pluribus subiectis, sed idem potest subiectum esse plurium accidentium. Mensura verò numeri, seu Unitas à principali potius & certo, quam accessorio & vario sumenda est.

(26.) Si unum pluribus applicandum est, in singula ducitur, seu est omnium ab initio.

Hoc infinitis locis dicitur, præsertim in materia Juris accrescendi, v. l. 3. §. 1. *ususfr. accresc.* alias leges, quippe ubique obvias cumulare in proclivi est, idè quæ uno conjunctorum non concurrente, siue quod non possit, siue quod

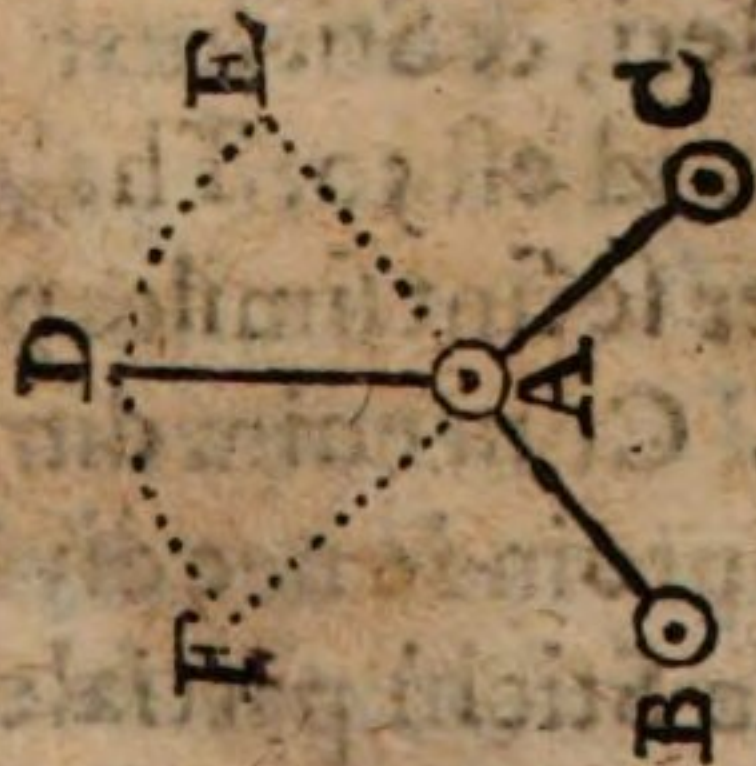
quod nolit, reliquus vel reliqui nulla deficientis habitatione solidum consequuntur, multo magis si ille planè non sit in rerum natura, l. 15. §. 1. l. 16. pr. §. 2. l. 1. Cum verò adhuc possibile est alterum concurrere, omnia ei integra conservantur. Unde pendente Cne cohæredis, unus totam hereditatem non habet. *Ant. Fab. dec. 49. err. 10.* usufructus tamen pluribus Legatus in eum uni totus competit, l. 6. §. 2. de usufruct. accresc. quia quotidie constituitur l. 1. §. 3. eod. Sed cum unus in mora est, unus absque eo totam Cnem implere & totum Cnum auferre potest, l. 13. §. 1. 2. manumiss. Test. Turbat hic l. 74. D. de C. D. ex qua Dd. sibi persuasere Accrescendi Jus non habere, quia ad Legatum speciali jure, seu voluntate Legis contra voluntatem Testatoris admittatur. V.g. si ita Testator scripserit: Titio & Sempronie do lego, si hæc non nupserit. Cum Co non adjecta intelligatur, *inf. th. 38.* nubens mulier habebit nihilominus partem dimidiam legati, nō tamen jus accrescendi ad alteram dimidiam Titii, si forte deficiat, ex sententia doctorum. Quod tamen meritò displicet *Alciato 6. Paradox. 8.* Et certè ita fiet fraus Legibus. Leges enim propterea Conditionem hanc sustulere, ne matrimonia impediantur cum detrimento Reipublicæ, sed stante hac sententia, matrimonium nihil minus impediri potest, si forte coelibatum eligat mulier, ut commodum accrescendi habeat, interim se fortasse vagis libidinibus dabit. Imò in effectu perinde erit ac si Mulieri in eam partem, quæ Titio prius collata erat ascripta sit viduitatis Co, quæ meritò semper habetur pro non adjecta. Quare non obstante Cne mulier etiam ad Titii deficientis partem jus habebit, quod ipsum est Jus accrescendi.

Etiam si igitur Lex contra nos esset, parum moveremur, ob evidentem rationem, sed nec Lex nobiscum pugnat, videamus enim verba ejus & explanatione juvemur. Verba igitur extra Parenthesin erunt Legis; intra eam, nostra: *Mulier & Titio usufructus si non nupserit mulier, relictus est.* (Ea Co afficit tam Mulierem quàm Titium ex sententia Testatoris, sed voluntate Legum Co habetur utrique pro non adjecta; mulieri quidem ne hoc incitamento coelibatus matrimonia impediantur. Titio verò, ne mulier aliquid lucretur ficta impletione, & fictio ei plus præstet quàm veritas, quod fieret, si Co in persona mulieris non teneret, in persona Titii teneret. Quare) *si nupserit, quamdiu Titius & vivit & in eodem statu* (v. g. non deportatus autem in servitutem redactus) *erit* (breviter: quamdiu Titius ipse concurrat ad Legatum usufructum ejusque capax est) *partem* (tantum) *usufructus* (mulier) *habebit* (quia Titius concurrens habebit alteram partem) *tantum enim* (non plus) *beneficio Legis mulieri concessum est, quantum haberet si paruisset.* (Ex quibus verbis duo contra Dd. colligo 1. Cnem etiam respectu Titii pro non adjecta haberi, alioqui mulier acciperet plus quàm si revera paruisset, 2. deficiente Titio, portionem ejus mulieri

mulieri accrescere, alioqui haberet minus quàm si revera paruisset, debet autem, per hæc verba, habere tantundem) *nec si Titius qui Cne defectus est*, (in rei veritate, etsi non effectu Juris, alioqui quomodo posset legatum repudiare, quod aliàs non habet *per l. 3. de R. l. cum tamen repudiare eum posse sequenti verba innuant,*) *Legatum repudiet* (& ita non concurret) *ea res mulieri proderit* (aut plus ei tribuet, quam si revera paruisset, quæ etiam si revera paruisset, eo casu totum haberet.) Et hic sensus est obscurissimæ Legis undique congruus, sed communi prorsus contrarius. Porro fictionem non debere plus præstare veritate *v. l. 4. §. 2. St. L.* Quæ cum ita sint, apparet in re conjunctis frustra induci ullum *Ius vel accrescendi, vel non decrescendi*. Nam nihil ipsis, deficiente altero, accrescere per se manifestum est, retinent enim tantum quod habent: Quæ causa est etiam cur re conjunctis portio alterius accrescat, (id est non decrescat) sine onere & ascripta Conditione, *Modo, fideicommissio, l. 30. C. D.* Neque enim *Jus deficientis* in alterum transit, quia ille nondum *Jus quæsitum* habuit, sed potius alteri *Jus* in totum indivisum manet. Nihil verò decrescere largior sanè, *v. l. 10. L. 3.* sed an propterea peculiare *jus non decrescendi* confingemus? cum per se in *Jure* cuiuslibet ad rem quamlibet contineatur, ut nemo ipsi auferre vel minuere possit, nisi qui plus vel paritè *Jure* instructus sit. Eodem igitur modo constituere licebit jura: retinendi, non onerandi, non lædendi, &c. quod & ineptum & inutile est. Neque verò in verbali Conjunctione esse propriè *Jus accrescendi*, sed tantum substitutionis præsumtæ, infra ostendemus. Hæc igitur voce confusionum genitrice carere facile potuissimus.

Concursu fiunt partes.

Æquales l. 33. 79. 85. L. 1. l. 88. §. 6. L. 2. l. 80. L. 3. l. 56. V. O. Magni momenti est totum hoc theorema, & ab *Juris* veteribus ex ipso *jure naturæ* subtiliter deductum. Age demonstremus genere quodam demonstrationis simul illustrante & probante. Habet enim ea res principium quoddam physicum ex natura motus. Est igitur Corpus A. in quod eodem tempore uni-



formi impetu impingant duo corpora B. C. illud juxta lineam B A. hoc juxta lineam C A. Bisecetur angulus B A C rectâ A D à duobus moventibus B. C. avertâ, & producantur utcunq; lineæ: B A in E. C A in F. a quo corpus A. processurum linea A D. cum enim impulsus moveatur linea impellentis continuata, & lineæ impellentium continuatæ sint, A E. A F. igitur si quidem à solo

B. fuisset impulsus processisset linea A E. sin à solo C. linea A F. Nunc utroque concurrente, non quidem quiescet, quia impellitur, & à pluribus quidem, in eandem non contrariam plagam, nec tamen movebitur alterutra li-

nea impellentium continuata, quia cum impetus eorum sit uniformis, causa non est, cur in alteram potius quam alteram moveatur, nihil autem fit sine causa: multo minus movebitur utrâque, quia nihil simul potest esse in pluribus locis, neque movebitur ulla linea interjecta inter A E & A F præterquam A D. quia cæteræ omnes declinant ad alterutram, cum tamen non sit causa declinandi, sola verò A D. æqualem ad utramque inclinationem seu angulum facit, quia angulum E A F. bisecat, *per constructionem*, solâ igitur A D. movebitur. Q. E. D. Hoc igitur ut ad scopum juridicum applicemus. Duo concurrentia sunt instar Motus B A & C A. Id ad quod concurritur est inclinatio lineæ motus A. ad lineas concurrentium. Quæ quanto major est, tanto angulus est minor, quare cum maxima est, angulus est nullus, sed motus A. & motus alicujus impellentium sunt in una linea recta, quod contingit, cum unum impellentium sine alterius concursu solum impellit. Cui similis est consecutio solidi in jure, & absolutè maximæ partis rei id est totius, quando aliud non concurrat. Id verò quod non concurrat consequitur absolutè minimam rei partem, id est nihil. Uti autem in motu pluribus concurrentibus scinditur inclinatio, & existente impetu uniformi motus impulsus ad motus impellentium æqualem utrique angulum & inclinationem habet: Ita in jure pluribus æquali causa ad eandem rem conjunctis, scinditur res, ita ut æqualis utrique pars assignetur.

(27.) Partes autem concursu fiunt reales cum res dividua est; intellectuales, id est res sit communis, cum individua.

Quia cum res dividua est, constat partibus homogeneis *per d. 28.* nihil igitur interest quas cui assignes. Sed cum est individua, constat partibus dissimilaribus *per def. 29.* quare cum exacta partium inter se & ad totum ratio non datur *d. 29. ἐκθέσει*, imò totum dividendo pereat, (veluti cum puerum Salomon dividere minatus est,) neque exacta divisio institui poterit, stricto igitur jure erit res tota utriusque, seu communis. (Ex æquitate tamen officio judicis, si quis in communione esse recuset, instituetur qualiscunque divisio judicio communi dividundo.) Exemplo sunt duæ res: 100 Thaleri, & Stichus. Si 100. Thaleri duobus sunt communes, dimidium erunt 100. id est 50. Thaleri vel 100. *Thaleri*, seu semithaleri, cumque omnes thaleri inter se sint similes per hypothesein, expedita divisio est, sed aliud de Stichis servo. Cum enim dimidium Stichi non sit Stichus, quomodocunque eum seces, proinde nec dividi Stichus potest. Mentali tamen divisione finguntur tot esse Stichi partiales, quot Domini sunt *per th. 25.* Hæc igitur ut ad Cnes nostras applicemus, si una Co vel unum Ctum in plures Crios aut Personas collatum est, scinditur in partes si eæ homogeneæ, *v. l. 81, §. 1. L. 1. l. 30. usufr. leg. l. 44. §. 8. l. 56. C. D.*

Item

Item Co quæ pluribus in genere ascripta est, in omnibus individuis subintelligitur, cum enim non appareat, cui in specie assignata sit, in omnes ducitur, l. 39. C. D.

(28.) Dispositio dividua est, si & Co & Ctum dividuum est.

(Cum & labor & pecunia dividua est, ut loquitur l. 10. pr. de ann. leg.) Cum enim Co & Ctum sint partes omnes dispositionis, per d. 1. junct. 14. & individuus existentibus omnibus partibus, dividuum sit totum, per d. 28. 29. ipsa Dispositio dividua erit. Contra si Ctum, & in genere res in dispositionem deducta individua sit, individua est dispositio l. 72. pr. V. O. imò & si Co sola individua est, l. 11. §. 23. 24. L. 3. l. 112. C. D. l. 13. §. 2. manumiss. test. sed tum demum.

(29.) Dispositio dividua in U. Voluntatibus actu dividitur, cum dividendi causa subest.

Dispositionem enim dividi est parte Cnis existente partem Cti existere d. 30. quod ex verbis dispositionis non sequitur, in quibus non pars parti, sed totum toti nexum est, non igitur procedit, nisi in subsidium, ex præsumta voluntate Testatoris, quod malit quidem totum suæ voluntatis impleri quàm partem, malit tamen etiam partem potius impleri quàm nihil, quoties totum impleri non potest. Igitur si quis 10. hæredi dare, & fundum sibi habere jussus est, non licet ei 5. offerre, & dimidium fundi ab invito hærede petere, l. 23. 56. C. D. l. 74. §. 1. acq. her. Sed si Cti pars perierit, v. g. dimidia pars fundi sit usucapta l. 46. §. 9. C. D. satis erit partem Cnis æqualem impleri, & minuto commodo minui onus, l. 43. §. 3. l. 62. §. 1. C. D. l. 32. §. 4. ad L. Falc. l. 63. §. 12. ad Sct. Trebell. l. 20. mort. c. don. contra si pars Cnis sine culpa Cti impleri non possit partem tamen Cti accipit, v. g. si quis duobus hæredibus dare 10. jussus est, & fundum habere, mortuusque alter sit, si superstites 5. det dimidium fundi habebit l. 23. C. D. v. sup. d. 34. ubi diximus Connexionem non præsumi, sed hæc tum demum cum totum dividuum est, vera sunt, quod & in ipso theoremate monitum. Nam & hoc observandum: partem æquivocè dici, sc. modo rei, modo orationis. Nam quædam pars orationis non est pars rei aut Actus, sed circumstantia tantum, v. g. si Calendis in Capitolium ascenderis, Calendæ non sunt pars ascensus sed circumstantia. Plura igitur quæ in una oratione conjunguntur, ea vel distincte quasi ponuntur, v. g. Titius & Cajus hæredes sunt, & sic sunt partes, ac Titio nullo in rerum natura existente, locum habet divisio, & Cajus nihilominus hæres est, quia resolvi poterat in duas propositiones: Titius hæres esto, Cajus hæres esto. Et hoc casu verum est utile inutiles non vitari l. 34. H. l. l. 8. §. 4. C. 1. Et Cnis dividuæ pars deficiens reliquum non vitiat l. 12. de Dot. præleg. vel ita ponuntur, ut se afficiant v. g. si Titius Cajo 100. dabit, hic Titius & Cajus non sunt partes dispositionis sed correlata, igitur si

nullus Cajus existat in reeum natura, Co est impossibilis. Et hoc casu resolvi non potest in duas propositiones, nec locus est divisioni, unde circumstantia impossibilis totam Cnem facit impossibilem. Illustrari potest similitudine Numerorum, conjunguntur enim Numeri vel ut duæ partes unius totius: 2. + 3. id est 5. ad constituendam additionem, (similiter de subtractione,) vel ut duo factores unius facti 2. $\times$ 3. id est 6. ad constituendam multiplicationem, (similiter de divisione,) si igitur numero addatur 0. v. g. 2. + 0. productum est numerus 2. si verò numerus multiplicatur per 0. productum est 0. 2. $\times$ 0. facit 0. circumstantia autem circumstantiæ sic ferè jungitur ut multiplicans multiplicando, non per appositionem, sed ut afficiant se mutuò & penetrent. Huc pertinet, quod si Co in plures collata est, non necesse est unum alios expectare, (quod ne quidem individua existente Cne necesse est v. explic. th. 26.) sed si partem solvat, partem Cti accipit l. 56. C. D. libertas autem unius, libertatis duorum pars est, l. 11. §. 1. manum. test. Et hæc quidem dicta sunt, quando divisa Co dividat Ctum, vel contra. Interdum Co divisa non dividit Ctum, sed tamen considerandum relevetne an non, & esto theorema:

(30.) Cnis ordinatè conjunctivæ vel disjunctivæ pars perturbatè impleta non relevat.

Esto Co ordinatè conjunctiva: si Titius primum Cajo, dein & Sempronio 10. dederit, vel disjunctiva ordinatè. Si Titius Cajo, aut si non potest, Sempronio 10. dederit. Titius primum Sempronio dat 10. ajo illa 10. non relevare, & nihil actum esse, sed si primum Cajo data sint, vel Cajus in eam Cnem veniat, ut dari ei non possint esse adhuc semel Sempronio danda. Cum enim ordo deductus sit in Cnem per hypoth. & def. 34. Quare & existere debet per th. 6. ex quo fluit, si pars perturbatè impleta sit irreiterabilis, v. g. Titius primum Stichum, dein Davum manumittito, si manumittit primum Davum, defecisse Cnem, quia cum libertas Davo non nisi semel dari possit, impossibile est imposterum primum Stichum, dein Davum manumittere, quare per def. 36. Co defecit, stricto jure. Quando particularis solutio permessa sit, ut non quidem dividat Dispositionem, sed tamen relevet Cnem, v. l. 3. §. 5. 6. St. L.

(31) Verbis conjuncti tantum præsumuntur substituti invicem in eandem causam.

Hoc non ex jure naturæ aut gentium sed Romanorum placito descendit. Habet tamen rationem quandam, cum enim verbis conjuncti mediis sint inter omnino disjunctos & re conjunctos, pars vacans accrescit illis quidem, ne ad omnino disjunctos deprimantur, sed cum suo onere, ne re conjunctis per th. 26. æquiparentur. Sed nec in his locum habet Jus quoddam accrescendi, accrescit enim non res personæ, sed res rei seu portio portioni, si vim vocis spectes ut.

res, uti in Alluvione: Hic verò res rei accrescere non potest, quia re conjuncti non sunt. Videamus an liceat paulo altius rem penetrare. Duo sunt velut phænomena quæ in Verbis Coniunctis observo: (1.) portionem unius vacantem alteri cum suo onere, v. g. Cne accrescere, quod multis locis disertè dicitur, vid. interim quod Cnem attinet, l. 54. §. 1. C. D. quanquam & ad cohæredes extenditur in l. un. §. 10. C. de Cad. toll. (2.) verbis conjunctis re conjunctis præferri, v. g. Titio & Cajo fundum æquis partibus do lego. Sempronio fundum do lego. Moritur Titius, & portio ejus non Sempronio, sed Cajo accrescit. Horum ratio nescio an concinnius reddi possit, quàm si dicamus: præsumi Testatorem eos sibi invicem substituisse. Quod & in ipso th. hoc 31. & ejus demonstratione confirmavimus, nec abludit l. 61. v. quasi substitutus in f. de L. 1. substituti enim (1.) cum re etiam onus recipere debent l. 74. L. 1. d. l. 61. L. 2. l. 4. C. de Sc. Trebell. (2.) præferuntur conjunctis l. 39. §. 2. V. P. S.

(32.) Si duæ Cnes contrariæ eidem Cto disjunctim ascribuntur, dispositio pura est.

Sin conjunctim nulla. Esto enim hoc modo: si A. erit si non erit, B. esto. Ajo talem Dispositionem esse puram, perinde ac si dicas: B. esto. Nam disjunctæ h. l. contradictoriæ sunt, & unam ex contradictoriis veram esse necesse est, unam igitur Cnem existere necesse est, quia autem unam ex disjunctis existere sufficit per th. 26. & Co quam existere necesse est pro non adjecta est per th. 17. & 64. independenter ab hoc demonstratum, dispositio pura erit, v. l. 60. pr. Cond. indeb. l. 8. §. 1. peric. & com. rei vend. l. 10. de Lib. & posth. l. 87. §. 3. ad L. Falc. l. 13. qu. d. l. C. l. 37. de stat. lib. Unde si quis in eodem testamento ex parte purè, ex parte sub Cne institutus est, nec habet cohæredem concurrentem, ex asse purè institutus intelligitur, l. 33. H. l. l. 52. §. 1. l. 53. pr. Acq. Her. nam si ve existat Co, habet gravatam partem ex verbis Testatoris, si ve deficiat, jure non decredendi, quasi conjunctus sibi ipsi.

(33.) Si plures Cnes eidem Cto separatim ascribuntur,

(Nam si in continenti subjunguntur sibi, nulla aut mutatio aut suspensio voluntatis, sed conjunctio utriusque Cnis intelligitur l. 45. manumiss. test. l. 89. C. D.) v. g. Si A. erit B. esto, & alio loco: si C. erit B. esto. in institutione & statu libero præsumuntur disjunctæ, seu una incerta, ita ut unam impleri sufficiat. Et hoc ipsum est, quod in Legg. dicitur eo casu levissimam Cnem in Libertate intelligi, levissimam autem non absolutè, sed quæ facilius ad libertatem perducit, l. 35. §. 1. pr. l. 87. 88. C. D. id est, quæ prior existit, ut in materia Institutionum loquuntur l. 27. §. fin. 2. H. l. l. 17. C. l. in legato & fideicommissio, (& per id data libertate l. 90. C. D. l. 5. manum. test.) & tutela, (l. 8. §. 3.

(l. 8. §. 3. de testam. tut.) una certa, nempe novissima l. 16. V. P. S. l. 12. §. ult. L. 1. l. 51. pr. 87. 89. C. D. in contractibus sunt conjunctæ, & impleri utraque debet. Ejus ratio hæc est: minoris est Co conjunctiva, seu duplex certa, quam una simplex certa, & hæc minoris quàm disjunctiva seu una incerta, per th. 6. 7. fin. independenter ab hoc demonstratum. Similiter Contractuum favor nullus est, Legatorum, fideicommissorum, tutelarum aliquis, institutionum & libertatum maximus, pro gradibus igitur favorum valor Cnum distribui debet, & quia, si stricto iure rem æstimes, duæ Cnes separatim positæ conjunctæ semper intelligi debent, ideò in contractibus intelliguntur conjunctæ in legatis una certa, & novissima quidem, αἱ δευτερεῖς γὰρ φεροντὶ δὲ σφωά τεγαῖ add. l. 16. 17. adim. leg. l. 90. C. D. l. 3. C. de Codicill. in institutionibus una incerta. Ex his elegantis instar Corollarii sequitur: si quis in uno testamento alio loco purè, alio sub Cne institutus sit, purè institutum intelligi l. 27. §. 2. 67. H. I. si verò alio loco purè, alio sub Cne idem ei legatum sit, & prius purè, Cle est legatum, si prius sub Cne, purum est, l. 40. §. 2. l. 89. C. D. Sunt enim quasi duæ Cnes; una *Aliqua*, altera *Nulla*, & in institutionibus quæ prior existit valet, prior autem existit, *Nulla* quàm *aliqua*, quia antequam impleatur aliqua, semper existit nulla; in Legatis quæ posterior scripta est,

(34.) Si à puro subtrahatur Cle, residuum est

Cle contrarium.

V. g. Titio 100. do lego, si navis ex Asia non venerit 100. quæ Titio legavi, Sempronio do lego. Perinde est ac si dixisset: 100. si navis ex Asia venerit Titio, si minus Sempronio lego, v. l. 36. Reb. cred. l. 7. 10. 14. pr. de adimend. leg. l. 107. C. D. l. 6. qu. d. l. c. l. 13. §. f. stat. lib. Cum enim duæ Cnes contrariæ sibi sint complemento ad purum per th. 32. & verò si à toto partem auferas, residuum sit complementum subtractæ partis ad totum, per κοινὴ ἐννοία, subtracto igitur Cli à puro residuum contraria Cne affectum esse necesse est, Q. E. D. Notandum tamen, si Co ademptionis talis sit, ut non possit existere, nisi res ad eum cui purè data est pervenerit, videri ei non sub contraria sed ad contrariam Cnem datum, v. l. 3. §. 4. adimend. Leg. Item si Servus alicui legetur purè, & Legatarius Tertio rogetur servum restituere pure, denique Legatarius servo rogetur libertatem dare sub Cne, placuit statim tradendum servum fideicommissario seu Tertio, sed ad Cnem, seu dummodo caveat existente Cne restitutum iri, ut legatarius eum manumittere possit, l. 47. §. 3. fideic. lib. Cur igitur non & alibi placuit, ut purè datum, Cliter ademptum, ad Cnem illam seu sub modo contrario datum intelligatur, quod mihi videtur naturæ convenientius, aut si alibi non placuit, cur hic placuit? Multum enim interest utrum quid ad Cnem, an sub Cne datum sit.

(35.) Si à

(35.) Si à Cli subtrahatur tota sua Co, residuum est purum.

Quia si à Cli dematur tota sua Co, nulla Co residua est. Ubi autem nulla Co est, dispositio est pura per d. 1. l. 53. C. D. l. 3. §. 9. adimend. leg.

CAP. VI.

Ab Interpretatione generali veniamus ad specialem, propositionum partialium Formam & Materiam. Forma ut in qualibet propositione, ita & in vel Cto consistit in *Quantitate* seu Signo, & *Qualitate* seu Copula; vel in utraque. *Quantitate* propositio dividitur in *universalem* & *particularem*. Nam indefinita propositio aliqua est non in re autem etiam in conceptu nostro, sed in verbis tantum, dum signum omittimus, quod animo tamen subintelligimus. Singularis verò non æquipollet particulari, sed universali, quod contra communem Logicorum sententiam demonstravimus in *dissertatione nostra de arte combinatoria*, novis nisi fallor, non tantum sententiis, sed & artificiis locupletata, *problem. 2. in usum. 23.* sumta tamen universalis voce strictius potest addi *singularis*, quæ habet circumstantias individuantes, inter quas sunt subiectum, objectum, locus, tempus, v. infr. th. Ratione Copulæ seu *Qualitatis* propositio dividitur in *Affirmativam* & in *Negativam* I. de V. O. *Negativa* summus gradus 43. & *merè negativa*, quam veram esse non constat nisi interitu subiecti, v. g. Titius non bibet vinum; hoc certò scire non possumus, servaturusne sit an non, impossibilis fiat contraria, seu donec mortuus sit. Quanquam enim, si vina omnia tollantur è rerum natura, etiam sic bibere amplius non possit, id tamen minimè metuendum est, & nos in moralibus ista aut non, aut non facilè futura, tametsi absolutè possibilia, parum curamus. Deinde etiam species negativa est 44. *indefinita*, id est loco & tempore non definita, de qua vulgò regulam intelligunt: quòd negativa probari non possit, v. *specim. Quæst. Phil. q. 2.* deinde iterum ratione *Qualitatis* propositio dividitur in *veram* & *falsam*; *determinatam* & *indeterminatam*, & vera determinata dicitur 45. *necessaria*, falsa determinata 46. *impossibilis*, (eius species est *falsa* strictè dicta l. 72. §. 7. C. D. cuius nempe circumstantia aliqua non est in rerum natura, v. g. si in Uttopiam iverit hæc esto, l. 104. §. 1. L. I. l. 6. pr. l. 27. C. D. l. 41. §. 16. *fidei lib. l. 26. §. 1. Stat. lib. sic* & demonstratio falsa dicitur, v. l. 33. C. D.) Impossibile est vel absolutè, vel secundum quid, secundum quid ratione habita vel certi temporis, hinc oritur *impossibilis impræsentiarum*, quæ certo tempore & statu possibilis non est, quo mutato possibilis est v. th. 40. vel ratione habita certæ regulæ agendi huic politicè impossibile dicimus, quod qui faceret, stulte faceret. Iure impossibile est quod servato Jure tanquam agendi regula, existere non potest, v. th. 38. Vera indeterminata 47. *contingens* falsa indeterminata 48. *possibilis*, pro gradibus autem possibilitatis res dicitur *facilis* vel *difficilis*, de quibus

quibus tum erit dicendi locus, cum de Crium æstimatione dicemus. *Divisio* hæc in determinatas & indeterminatas est quasi in *Theoremata*, id est propositiones ex terminis veras, & *observationes*, id est propositiones ex sensu vel inductione veras: illæ sunt rationis, v. g. totum esse majus sua parte, hæ facti, v. g. dari mundum, ut & omnes historicæ propositiones. *Observationes* verò sunt vel *præterita*, vel *præsentia*, vel *futura*, suntque aliqui in ea sententia, non omnes adjectiones harum varietatum æquè capaces esse, sed causam esse in præteritum, partem in futurum l. 12. C. D. l. 2. de his quæ pæn. nom. Demonstrationem quoque præteriti esse solere, Cnem futuri l. 34. §. 1. C. D. l. 6. §. 1. de L. 1. sed ut demonstratio in futurum esse potest l. 34. de aur. & arg. leg. ita Co in præteritum l. 16. de inj. rupt. test. l. 122. §. 4. V. O. l. 51. §. 1. de manumiss. test. Et quanquam Co moralis incerta esse debet, v. th. 17. Ex quo dissentientes inferunt eam non nisi in futurum collatam esse posse, tamen hoc non sequitur. Nam etiam quædam præterita & præsentia incerta sunt, v. g. sit ne mundus conditus in autumno, an non, sicut ignoremus utrum ex his contradictoriis verum sit; tamen si scimus alterutrum verum esse: Et similiter in futuris, scimus mundum aut elapso sexto millenario conflagraturum aut non, tamen si utrum ex his verius sit ignoremus. Et hæc quidem de scientia nostra. Sed si ipsam rei naturam spectes non solum præteritorum, sed & futurorum contingentium determinata est veritas vel falsitas, v. l. 28. D. de iudiciis. Nec obstant Leges quæ innuere videntur Cnem in præteritum conferri non posse, v. §. 6. l. de V. O. l. 37. l. 39. de R. C. l. 3. §. 13. de bon. qualib. l. 10. §. 1. Cend. Inst. l. 34. §. 1. C. D. l. 69. H. l. l. 100. 120. V. O. Nam si Co in præteritum & præsens comparatur ei quæ in futurum est, in effectu juris propius accedit puræ, jus enim ex ea transmittitur & retrahitur, v. infra th. Id verò contra naturam aliarum Cnum est in U. V. quæ neque transmittuntur neque retrahuntur. Cujus rei causa est, quia Co quæ jam extitit aut defecit & si suspendat donec certum sit, extiteritne an defecerit tamen non differt. Ob, hanc igitur causam, quia proximè accedunt ad puras, puræ appellantur. Propositionum verò contingentium, & has præteriti præsentis aut futuri differentias recipientium dispositio ad veritatem vel falsitatem determinatam dicitur 49. *Eventus*, cujus ratione vel sit vera, & per consequens necessaria, quia factum infectum fieri non potest, & sic dicitur 50. *Existere*, vel sit impossibilis, & sic dicitur 51. *Deficere*, C. D. & persona defecta Cne l. 31. C. D. quando nulla amplius spes superest, extituram 52. *Pendet* Co ante eventum l. 34. pr. de V. usufr. l. 36. R. Cr. l. 16. Cond. ind. l. 8. qu. d. l. c. l. 14. qu. ex c. in poss. dicitur etiam suspendi, l. 34. famil. hercisc. l. 72. §. 4. C. D. v. sup. d. 7. quod tamen propriè ad Ctum pertinet v. sup. d. 7. quemadmodum & pendere, quod propriè ad Cnem pertinere diximus, applicetur Cto in l. 60. §. 1. Cond. ind. interdum

autem

autem pendere Co dicitur cum extitit quidem vel defecit, sed id adhuc est incertum, quo casu melius suspendi diceret. 53. *Contraria* est propositio propositioni, quæ simul cum ea neque vera neque falsa esse potest, l. 8. §. 1. *stip. prat.* l. 121. R. l. *add. th.* 34. Scholastici contradictoriam vocarent, *contraria* enim illis est, quando non potest simul esse vera, potest tamen simul esse falsa, & ita sumitur quoque in l. 86. pr. H. l. 13. §. 3. *de reb. dub.* Ex his jam fluunt

THEOREMATA:

(36.) Co negativa tempore indefinita moralis habenda est pro
Universali quod tempus attinet.

Contra Sabin. l. 115. §. 1. 2. V. O. Nam esto Co negativa tempore indefinita moralis, v. g. si Titius consul non fiet per d. 27. ajo eam habendam pro hac: Si Titius consul nunquam fiet. Alioqui enim habenda erit pro hac: si Titius consul aliquando non fiet, quæ est necessaria, quia omnibus momentis consul fieri non potest, necessaria autem non est moralis per th. 17. quod est contra suppositum. Potestativa tamen si est in servum collata, & adjecta libertati favore ejus, etsi non prorsus particularis facta, tamen nec penitus universalis relicta est, sed impleta videtur cum primum commodè in eam peccare potuit nec fecit, v. g. si Stichus in capitolium non ascenderit liber esto. Quamprimum potuit nec fecit, liber fit, l. 17. §. 1. *man. test.* cujus rei ratio est, quia alias tales Cnes interitum demum personæ implebiles habentur pro modis, v. supra th. 15. sed tunc cavendum est Crio, quod imposterum non sit peccaturus, quia verò servus cavere non potest, alia, & hæc, quam dixi, ipsum juvandi via inventa est.

(37.) Necessary contrarium est impossibile.

Quia cum necessarium sit determinatè verum, v. g. hominem esse animal per d. 46. contrarium ejus hominem non esse animal erit determinatè falsum per d. 53. id est impossibile per d. 47. v. l. 7. de V. O. Unde Co in non faciendo impossibilis, v. g. si cœlum digito non artigeris, est necessario, l. 50. H. l. 50. V. O.

(38.) Jure impossibile si existentia sua alioqui meliorem facere aliquis Cnem esset facturum, ne faciat, simpliciter
impossibili æquipollet.

L. 15. C. l. v. g. restatur quis ita: Titius si Sempronium occiderit, hæres esto. Quod est jure impossibile, per d. 46. *explic.* quia salvis legibus etiam naturæ fieri non potest. Ajo igitur dandam operam esse tum Legislatori, tum Magistratui omnino, ut nihil utilitatis consequatur, Titius ex cæde Sempronii, neque magis hæres sit, si Sempronium occidat, quàm si non occidat. Nam Legislatoris, & omnino Magistratus est peccata in Republica, seu ea, quæ contra jus sunt, quoad ejus fieri potest impedire: ad impedimentum autem peccati pertinet sublatio incitamenti: Incitamentum autem peccati est utilitas ex peccato.

Danda igitur Legislatori opera est, & Leges sic ferendæ sunt, ut nulla ex peccato utilitas sit, & per consequens, etsi impleta sit Co, tamen pro impleta non habeatur, & ita cum effectu impleri non possit, & ita quod effectum attinet, impossibili æquipolleat. Q. C. D. Idem obtinet etsi sit jure civili impossibile. Nam quanquam possibile sit relaxationem à principe impetrare, tamen difficile est, & quia Reipublicæ damnolum, habetur interim à Dd. pro impossibili *Zafius ad l. cum serv. §. fin. de L. i. n. 6.* (quemadmodum autem injustum impossibile dicimus, ita Virgilius facto impossibile *Nefas* appellavit: *Quem neq; fas igni cuiquam nec sternere ferro 7. Aen.* Ex hoc velut exemplo patet ut obiter observem, rectissime ab Hermanno Conringio in civilibus principiis perspicacissimo Viro passim monitum rationem Legum civilium strictè dictarum, (id est quæ non sunt simul meri juris) non aliunde melius quam ex usu Reipublicæ peti posse: est enim prudentiæ Nomotheticæ primarius finis Civium virtus; alter *αὐτοῦ ἕνεκα*, quia egestas ut plurimum improba est. Ex quo fuit instar Corollarii, cum simpliciter impossibilis in U. V. sit pro non adjecta, v. th. 63. idem in jure impossibilibus vel quasi obtinere, quæ & remitti dicuntur, v. l. 9. l. 14. l. 15. C. l. 29. §. 2. *Test. mil. l. 88. ad L. Falc. l. 2. §. 44. et Sc. Tertull.* imò cum videatur impossibilis simpliciter in testamento manitus non remitti, sed dispositionem vitari, de Cne tamen jure? impossibili constat, quod remittatur, d. l. 29. §. 2. 3. *de test. mil.* Obtulit porro Theorema nostrum tum de eo, quod est contra jus naturæ, (& dicitur propriè *peccatum*,) l. 9. l. 14. v. *legis vicem. l. 15. v. pietatem G. l. l. 35. V. O.* tum de eo, quod est contra legem civilem, ejusque vel verba, (diciturque *Prohibitum*,) d. l. 14. v. *contra leges*, exemplum v. in l. 88. pr. *ad L. Falc.* vel mentem (diciturque adjectum esse in fraudem legum, l. 29 30. *de legibus v. in rem nostram, l. 43. V. P. S. l. 7. C. I. l. 37. 64. C. D. l. 2. C. de inst. & subst.* quod habetur pro non adjecto, d. l. 7. C. I. l. 10. *de his quæ ut indigni l. 64. §. 1. l. 79. §. 4. C. D. Obst. §. 2. I. de fideic. har.* ubi dicitur solitos olim homines quibus per leges relinquere non poterant, iis per fideicommissa reliquisse, idque Augustum approbasie. Sed respondetur leges alias utiles esse Reipublicæ, & eas non eludendæ sunt, sed juvandæ interpretatione l. 64. §. 1. C. D. alias futes aut subtiles propter certas quasdam tamen causas toleratas, quales illæ veterum Romanorum nonnullæ subtiliter minus potestatem relinquendi re voluntate constringentes, quæ proinde rectè per fideicommissa eludebantur. Observavi verò hanc distinctionem in quæstione aliqua circa Cnes Practica non contemnendi usus fuisse. Non procul Lipsia mulier quædam rustica filium Clericum sub hac Cne exhæredarat usque ad legitimam, si de Gerada cum sororibus participare vellet. Videbatur hoc esse in fraudem legis in jure Saxonica de Gerada Clericis danda, sed Scabini Lipsienses nihilomi-

us responderunt institutionem sub hac Cne validam esse, referente Amplif-
 simo Dn. Bornio Scabinatus nunc Assessor in Dissert. de Iure Gerada Lips. anno 1665. ha-
 bita. Cujus sententiæ ratio ex his principiis reddi potest, non certè alioqui sa-
 tis obviam: Legem de Gerada in Clericos transmissibili, non ob usum Rei-
 publicæ, sed antiquam consuetudinem retineri. Olim enim Clerici variis ar-
 tibus quavis occasione potentiæ suæ gradus struebant, & in genere tales leges
 præfertim duras eludi posse & debere, extat in *l. un. pr. v. multas invenientibus vi-*
as, C. de Caduc. toll. quia minus Rempublicam turbat insensibilis quædam elu-
 fio, quam directæ Legis mutatio. Hæc & illa refertur Conditio, quæ non qui-
 dem contra jus, contra honestatem tamen est, & dicitur *contra bonos mores*, quæ
 latè sumpta includit cæteras *d. l. 15.* strictius pro inhonesta *d. l. 9. Paul. Sent. III.*
4. 15. (strictissimè pro ea, quæ est contra mores hominum *l. 42. V. S. c. 1. extra*
de Cond. App. ejus Reipubl. *Corn. Nep. præf. Vit.*) item turpis *d. l. 15. 79. de Iure*
Dot. Quæ non de perfectione Legis, imperfectio est, & semper illicita, humanis Le-
 gibus *l. 144. R. I.* Nam illud quoque ad prudentiam Legislatoris pertinet, in
 quibusdam rebus homines non pœnis, sed ne nimis constrictis magis jugum
 excutere nitantur, pudore continere. Co autem jurejurandi cum turpis dici-
 tur, *l. 20. 26. C. D.* non intelligenda est per se turpis, sed incitamentum turpi-
 tudinis esse, nam facilitatem jurandi & perjurie contentum paulatim inclu-
 dit juramentorum frequentia. Maturo igitur consilio juramentum Calum-
 niæ singulis litibus præmittentur, in foro Saxonico sublatum est, quod alibi
 leve procuratorum genus haud dubiè innumerabilibus perjuriis foedat. Per-
 missum tamen est Cnem jurejurandi implere, *l. 62. acqu. her.* sed si quis nolit
 remittitur ei *l. 8. C. I. l. 29. §. 2. mil. test. l. 20. C. D.* non obstat *l. 97. C. D.* Nam
 respondet nihil ibi aliud dici quàm de facto possibile esse ut municipales jura-
 rent dubitari enim poterat, utrum universitas jurare posset. Remissa igitur
 jurejurandi Cne objectum tamen ejus seu id quod quis præstiturum se jurare
 debebat non remittebatur, quia id & volebat Testator, nec nolebant Leges.
 Illud igitur restabat quærendum, Objectum juramenti, (v. g. Si Titius juret
 se mihi monumentum extruendum hæres esto; objectum juramenti est mo-
 numentum extruere,) per modum Cnis, an Modi ascriptum intelligatur.
 Cumque Testator non noluerit eo usque hæredem onerare, ut ante aditio-
 nem hæredis ædificet monumentum, sed ope juramenti saltem certus esse,
 eumque adstringere ad monumentum in posterum ædificandum; sublata
 per Leges cautione juratoria satisfiet nihilominus menti Testatoris, si alia Cau-
 tio nempe satisfactoria, seu realis adhibeatur, quod ipsum est in effectu per *d. 21.*
Cnis jurandi objectum in modum transiisse, l. 7. §. 6. C. I. l. 26. pr. C. D. confer
ab. 15. Ex hoc ipso autem, ut est mira rerum penitus cognitarum concate-

natio, colligitur porro et si cæteris pro cautione juratoria realis interponenda fuerit, servis tamen mansisse jurandi necessitatem, *l. 7. pr. §. 2. Oper. Libert. l. 36. man. test. l. 13. §. 3. de St. L. l. ult. 44. de liberal. caus. l. 13. pr. de acceptit.* Quia Co aut ejus analogum implendum est antequam sit Liber, (liber enim factus ob irrevocabilitatem libertatis cogi non potest,) & ita dura est servus, quod expressè jubet *d. l. 44.* Servus autem cavere non potest. (Quia ubi nulla est obligatio, nulla est ejus per cautionem confirmatio, servi aurem obligatio nulla est,) relinquitur igitur ut juret. Sed hac ipsa in re obstare nobis videtur *d. l. 7. pr. & d. l. 13. pr. de acceptit.* quibus dicitur si servus juret obligationem inde nullam esse, quare ad hoc, ut contrahatur obligatio, necesse esse ut juret libertus. At salva res est, hoc ipsum enim largior obligationem ex juramento servi esse tantum naturalem, neque actionem parere. Sed quia Testator aliam à servo cautionem non exegit, quam religionis vinculum, etiam hæres eo contentus esse debet. Accedit perjurio cohærens in omnem vitam infamiæ metus, & publicæ etiam in perjuros pœnæ. Et hæc de Cne jurejurandi exquisitius diximus, quia multa ei similia habet Co mutandæ religionis, v. g. Titius hæres esto, si ad Romanam ecclesiam redierit, per se non turpis, quia licet cuilibet sententiam, quam veriore arbitratur amplecti, & firmata Religionis pace perpetua, quod politicos effectus attinet religionis mutatio intra concessas partes, olim Pontificiam & Augustanæ Confessionis tantum hodie & reformatam, est actus indifferens, quemadmodum & juramentum. Sed quemadmodum pecuniæ acquirendæ causa turpe à veteribus habitum est, jurare homini præsertim ingenio; ita multo turpius est, hæreditatis alicujus vel Legati causa mutare religionem, quod præsumitur is fecisse, qui cognita tali sibi ascripta Cne mutavit. Sed illud admodum dubites, Co talis vitietur an vitiet, seu dispositio fiat pura an nulla. Nam captatoriis Cnibus simillima hæc est, Captatur enim alterius non pecunia sed sententia seu animus res pecunia præstantior longè. CAPTATORIA autem Co est quæ eo fine adjecta præsumitur, ut quis alicui aliquid ultima voluntate relinquat & vitiat, seu dispositionem reddit nullam, videl. 70. H. I. (improbis quippe sollicitus est de viventis hæreditate *l. 2. §. 2. V. P. S.*) *l. 1. de his qua pro non script. l. 61. V. O. l. 34. C. de Transact. l. 4.* (C. de inut. Stip. ne ultimæ voluntates constringantur, sed ut liberum sit quod non reddit, arbitrium. Co autem in præteritum collata non est captatoria, v. g. si Titius me hæredem instituit, hæres meus esto. *v. l. 20. 71. 81. §. 1. H. I. l. 20. C. I.* vox habuerit in *d. l. 29.* ambigua est, trahibilis prorsum & retrorsum seu ad præteritum & futurum, sed in dubio benignius interpretandum: Ob hanc causam & Testamenta reciproca non sunt captatoria, quia in præsens collata, *l. 11. C. de Test. mil. & ibi*

Gothofred. Captatoriarum autem Cnes vitiant, non vitiantur. Credo quia captatoriarum per se non sunt illicitæ, neque etiam contra Reipublicæ usum directæ, sed quia tamen alterum in scrupulos conjiciunt, ejusque constringunt ultimam voluntatem, quam liberam esse tranquillitatis animorum interest, effectum, ut dispositio sit nulla, quod magis videtur velle Testator, quem ut sit pura, quia Co finis est Ctori, medium Crio, Ctum contra, v. infr. th. 46. In cæteris verò quibus Testator aliquid intendit quod per se est Reipublicæ) inutile, velut pœnæ loco placuit, ut Co, quæ tamen finis Testatoris est, habeatur pro non adjectam. Hæc igitur considerandi mihi dubitandum videtur de Cne religionis mutandæ vitiet an vitietur. Et sanè responsum hætenus est vitari, idque & Clis placuit, quorum loca attulit *Dn. Zieglerus disp. de Condit. n. 75.* Sed cum ita puniatur quodammodo Testator, qui tamen cujuscunque religionis sit, non malum sed bonum aliquod intendit, dixerim contrariam veriore, scilicet dispositionem esse nullam. Etsi fortasse prior sententia nostris hominibus sit utilior, sæpius enim Pontificii, nobis quàm nos illis aliquid relinquemus, sed in his rebus sine studio partium judicandum. Ex his fundamentis igitur hanc regulam & velut Theorema elicio. Si Cnis jurè improbatæ malitas, (ut ita loquor eum l. 5. D. quod met. caus.) vel id, ex quo ea malitas per se sequitur, a disponente intenta est, Co vitiat, seu habetur pro non adjecta. Velut in pœnam disponentis, cujus finis est Co & Ctum, medium est Crium ad finem illum malum impellendi, sui intenta non est, & per accidens tantum sequitur malitas, interim malitas omnis recideret ad Crium de Cnem implentem; Ibi vitiat *Conditionatum*, id nempe quod Crii finis est, & per consequens dispositio. Idem enim est Cnem vitare, & Crium vel dispositionem vitari. Hoc Theorema in ordinem theorematum & numerum non admisi, quia mea tantum velut hypothesis & conjectura est, in legibus, in terminis non fundata. Non tamen fallit. Hinc enim Co cœlibatus & divortii non vitiant, sed vitiantur. Quia viduitas vel cœlibatus aut divortium per se mala sunt, Reipublicæque damnoſa, quæ imò disponens v. g. testator directè intenderit, meritò velut in pœnam pro non adjectis habentur. De Cne cœlibatus, seu si non nupserit, v. l. 22. 62. §. f. l. 63. 72. §. 5. l. 74. 79. §. ult. C. D. l. 134. V. O. Si arbitrio Titii nupserit, l. 72. §. 4. C. D.) l. 3. & t. t. C. de indict. viduit. add. *Antonium Hottomannum Rit. Nupi. c. 22. & M. Vertranium Maurum tr. de jure trium Liberiorum*; Si Titio nupserit, valet l. 1. 2. C. de inst. & subst. l. 91. C. D. item ut Titio nubat, l. 71. §. 1. C. D. cum si Titio non nupserit, l. 64. eod. cum nupserit, l. 10. l. 68. eod. Novellarum jure valida est Co viduitatis, *Novell. 22. c. 43. 44. invalescente tum amore vitæ Monachalis v. Paganinum Gaudentium, tr. de moribus seculi Justiniani.* Similiter vitiat *divortii Co* l. 5. C. de inst. & subst. l. 2. C. de Cond.

de Cond. insert. Porro ob eandem causam remittuntur, quæ Libertatem infringunt. Hinc enim si quis ita leget, ut à monumento meo non recedat 100. do lego, pro non ascripto habetur modus *Co l. 71. §. 2. C. D.* Et accipit quod collatum est, Et in conventionibus eandem ob causam stipulatio talis, si non illic habitaveris, 100. dare spondes est nulla. Et non altenta Cne, ut hic accipit, ita illic retinet 100. Similis autem est libertati infractæ *Nominis ferendi Co*, quam etsi si honestum nomen est, *l. 7. ad Trebell.* desiderat prætor ab hærede, non tamen exigit, sed nolenti præstat bonorum possessionem & utiles actiones. Nam hi, quibus *Co* fictione tantum & condonatione pro impleta habetur, non hæredes ad bonorum possessores fiebant, *l. 63. §. 10. eod.* non obstat. *l. 88. §. 6. l. 2. l. 108. C. D.* aliud enim est homini, aliud rei nomen imponere & petere, ut de nomine familiæ ne exeat. Hæredes interim si nomen honestum erat, quale Testatori parebant, certè & Augustus hæredes nomen suum ferre iussit. *Sueton. in August. c. ult.* Cnibus hæctenus recensitis affinis est ea quæ jurisdictionem Magistratus involat. Unde in stipulationibus si quis pœnam stipuletur ejus rei, quæ à magistratu jam prohibita est, dicitur in *l. 10. V. O.* stipulationem esse nullam. Etsi obstare videatur, *l. 2. C. de cond. insert.* Hac etiam fortasse de causa relicta pœnæ nomine olim improbata, *t. t. D. de his, quæ pœn. nom. l. 43. §. 2. l. 1. Fragm. Vlpian. tit. 25. §. 16. (obst. l. 6. l. 27. C. D. l. 3. l. 2.)* quod mutatum *l. un. C. de his, quæ pœn. nom.* Huc quidam referunt, *vanam Cnem*, quam existere prorsus nullius refert, v. g. si dextrum pedem prius domo extuleris. Sed cum eo ipso Ctoris intersit alterum obedientiam præstare, non puto pro non adjecta habendum. Nec obstat, quod remittitur *Co* abjiciendi pecuniam in mare, v. infra th. 48. quia ea solum inutilis, sed & damnosa est. Huc pertinet *Co odiosa*, quæ vitiat, qualis est *Mortis*, v. g. si Titius ante Sempronium morietur, 100. dare spondes *l. 19. l. 30. C. de Pact.* Et quæ morti æquiparatur (*l. 209. de R. l.*) *servitutis* si Titius servus factus erit, id enim nefas expectare, *§. idem juris 2. l. de inut. stip. l. 34. §. 2. contr. emt. l. 83. §. 5. V. O.* Cnem tamen *Mortis* hodiè continet *Confraternitas*, seu pactum successorium, v. *Gothofred. ad d. l. 19.* & concessio feudi viventis, seu *gratia expectativa* *Gerhardus c. 1. §. si quis de Feud. limitat*: nisi fiat Titii consensu, sed contra *d. l. 19. Bald. in d. c. 1. & H. Pistor. 2. quest. 25.* limitant, nisi aliter quam successionem res ad Crium venire possit, sed contra v. *Vultej. 1. Feud. 7. n. 48.* Rectius dicetur illam veterum observationum in desuetudinem abiisse, præsertim ubi timor insidiarum abest.

(39.) Impossibile est cujus circumstantia est impossibilis.

Ejus rei & causa & usus traditus est in *th. 29. add. def. 46.* Unde defecit *Co* cujus tempus præter lapsum est, *l. 11. l. 2. l. 41. §. 12. fid. lib. l. 23. pr. St. L. add. th. 42.*

(40.) Im-

(40.) Impossibile impræsentiarum absolutè est possibile.

l. 58. 59. §. 1. l. 104. C. D. Ut enim qui facere potest, ut possit jam potest, l. 174. R. I. ita quod fieri potest ut possit, jam fieri potest. Et si possibilitas ejus sit inferioris gradus.

41.) In momento existentiae Co adhuc pendet, seu nondum extitit.

Quia quod fit, nondum est, si quid existit nondum extitit, *arg. l. 15. D. de Stat. Hom. ubi ii quos pariens mater eo ipso libera facta est, ex serva nati intelliguntur, & ipsi sunt servi. Similiter in momento mortis vivere intelligimur. l. 42. §. 2. de mort. caus. don. l. 18. §. 1. manumiss. test.*

(42.) Co Negativa existit in ultimo momento possibilitatis contrariae affirmativæ.

Nam affirmativa & negativa non possunt simul veræ esse, dum igitur una sit impossibilis, altera v. g. Negativa sit necessaria, *per th. 37. Eo ipso autem dum necessaria fit, existit per def. 50. Q. C. D. Cum autem impossibile fiat cujus circumstantia sit impossibilis per th. 30. manifestum est in reritu rei vel personæ Clis, Cnem negativam existere, v. g. si Stichum non manumisseris. Marte Stichi impossibilis sit ejus manumissio, necessaria verò manumissio, extitit igitur Co, l. 103. C. D. add. th. 15.*

(43.) Si Co plusquam extitit, absolute extitit.

Quia majori inest minus *l. 120 pr. de R. I. existentis porro æquatur, quando pro non adjecta est, l. 74. C. D. v. sup. th. 27. item quando sponsalia per copulam jurificata finguntur, c. 30. de Sponsal.*

CAPUT VII. DEFINITIONES.

Formam Propositionum Partialium Materia excipit ea in se continet; Personas, *cap. 7. hic res, cap. 8. F;* ipsum deductum in Cnem aut Crum, & Circumstantias loci aut temporis. *Persona* cujus in Dispositione Cli mentio fit, seu Persona Clis est, vel § 4. PRINCIPALIS, quales sunt eæ inter quas negotium geritur; vel minus Principalis, quæ dicitur § 4. TERTIUS. Persona Principalis est vel Conditionator, vel debiturus, vel Conditionarius, § 5. CTOR est Persona cujus ultimo actu voluntatis declarativo valida est dispositio, Clis in U. V. ipse Testator est Ctor, in negotiis inter vivos ille, qui sub Cne aliquid promittit, ut in Verb. Oblig. reus debendi. Cumque verba judicis sententi-
onantis censeantur verba partis, id quod sibi injunctum est, promittentis, *Bald. ad l. 74. §. 1. de Evict.* Co apparet eum, cui aliquid Cliter in sententia injunctum est Ctorem videri. Non igitur semper loquens est Ctor, contrarium enim
L apparet

apparere in Iudice, nec semper proponens, contrarium enim est in reo stipulandi. Porro uti Autor dividitur in primum & secundum in *l. 4. D. de Evid.* Ita §6. Ctor similiter est vel PRIMUS vel SECUNDUS. Illic declaratione voluntatis dispositio tam valida est, ut tribuat tamen Jus revocabile tantum hic, ut eum quæsitum. (quæ quomodo differant infra explicabimus def. 77.) v. g. in Legato Conditionalis Testator est Conditionator primo gradu, Hæres est Ctor secundus, quia Testator nondum tribuit jus quæsitum, expectanda enim est aditio hæreditatis, quæ nisi sequatur, Legatum in irritum recidit. In aliis coincidit Ctor primus & secundus. Nam in actibus inter vivos statim promissivè tribuitur jus quæsitum; in institutionibus Testamentum dat jus revocabile, mors Testatoris quæsitum. §7. DEBITURUS est, qui rem Ctam debet, existente Cne v. g. in Legatis Testator est Ctor, non tamen Debiturus, sed Hæres; in Institutionibus nullus datur debitor, in Actibus inter vivos debitor & Ctor coincidunt. §8. CONDITIONARIUS, est cui res Cta debetur existente Cne. Quales sunt in Institutionibus Hæres, in Legatis Legatarius, in V. O. stipulator. §9. IN PENDENTI jus esse dicitur, cujus Crius est disjunctivus; seu cum duobus jus competit, utrique sub Cne alterius Cni contraria. Ita rei litigiosæ dominium est in pendenti, utriusque litigantes sub Cne victoriæ, in effectu tamen unius hæcenus incerti. Rei quoque legatæ pendente Cne, *l. 3. pr. ut leg. c. cav.* Potestas patria, §. *si ab hostibus §. 1. quib. m. jus patr. pot. toll.* 60. Jus CLE TRANSMISSIBILE est, quod ita comparatum est, ut detur etiam hæredibus Crii, & contra hæredes debitori, §. *cujus debitor & Crius sunt non solum expressi sed & hæredes eorum.* 61. Tercius cujus in dispositione Cui mentio fit, ut plurimum pertinet non ad Ctum, sed Cnem. Et habet se vel activè, vel passivè, vel neutro modo, sed tantum ut circumstantia. Activè igitur interdum ita persona comparata est, ut ea nolente non existat, *Co l. 9. §. 1. qui pot. in pign. v. g. si Titius Alexandriam ierit,* interdum ut ea volente existat, quæ 61. in ejus potestatem collata dicitur, v. g. *si Titius Capitolium non ascenderit,* estque vel Deus solus, ita dicitur 62. *Co CASUALIS*, v. g. *si coelum cras serenum erit,* quod enim Ethnici in casum nos meritò in Deum referemus; vel homo, actum dicemus. 63. EXPOSITAM (sc. humanis viribus non exemptam.) Expositæ species est 64. POTESTATIVA (alias *promiscua l. 11. §. 1. C. D.*) si homo ille in cujus potestatem collata est, est ipse Crius. Celebris divisio Cnis in Casual. Potest. Mixtam vulgò sic concipitur, ut potestativæ vox æquipolleat. Expositæ & eam quoque comprehendat. Quas in tertii potestatem collata est, imò ipsius debitori (*arg. de l. 9. §. 1. qui pot. in pign.*) Sed non solum ipsi Doctores sæpissimè, verum etiam *l. un. §. 7. C. de cad. toll.* in qua est hujus divisionis fundamentum, & *l. 78. §. 1. C. D.* potestativam restringunt ad collatam in accipientem, id est nostro stylo Crium. Sed cum *Co* conferri possit,

possit, vel in hominem vel casum; & illa vel in tertium, vel debiturum vel accipientem, l. 23. §. 2. H. I. l. 60. pr. C. D. erit strictius sumpta potestativa voce celebris illa divisio angustior diviso, expositæ igitur terminum addidimus. Sed veteres necesse est in factum alterius collatam interdum retulisse, ad potestativam, ut cum Dd. dicunt, potestativam non retrahere *arg. l. 11. qui pot. in pign.* ubi tamen in debiturum collata est, interdum ad casualem l. 22. §. 2. H. I. *arg. 30. l. un. §. 7. de caduc. toll. & l. 6. C. de necess. serv.* Quæ autem sit potestativa pender ex facto l. 4. §. 1. H. I. & voluntate Testatoris l. 4. C. D. Co illa: si se filium meum probaverit; non est potestativa l. 83. C. D. Mixta propterea a nobis omissa est, quia semper est vel Casualis tantum vel exposita tantum in rei veritate, quod & agnovit *Angelus de Gambellionibus, tr. de Testam. gloss. 58. n. 12.*

65. MIXTA enim CASUALIS est, ut plurimum occurrens, quæ an exposita futura sit in casu situm est, v. g. si *Alexandriam ieris*, hic navigantem tibi rectum ne emisum tenere venti permitturi sint in casu est, l. 4. C. de inst. & subst. 66. MIXTA exposita est, quæ an casualis sit futura in humana potestate est, v. g. si 100. dederis. Fingo te 100. nunc ad manus habere, quare implere Cnem, & exsolvere & evitare incerta sortis in tua potestate est, sed si differs potest fieri, ut tu aliquo casu facultatibus spoliatus frustra diversæ fortunæ calvitiem prenses. Ut igitur mixta casualis ad casualem ita mixta exposita ad expositam pertinet. 67. HONORATUS est tertius, cujus vi dispositionis interest Cnem existere, v. g. si Titio 100. dederis; hæres esto. Honoratum appello Titium distinctionis gratia, alioqui *Honorati* vox tribuitur ipsi Crio, in l. un. §. 7. C. de Caduc. toll. in U. V. dicuntur in Legg. *mortis causa capere*, t. t. de Mort. c. q. & capionibus add. l. 30. §. 7. l. 67. pr. l. 91. ad L. Falc. Ubi dicitur quod hæredi implendæ conditionis causa datum est, non imputari ei in Falcidiam, sed in Trebelianicam. 68. Denique ratione Personarum Co est vel *ambulatoria* l. 34. pr. d. St. L. vel *personæ coherens* 24. adimend. leg. id est imitatis personis existere potest vel non potest, de qua vide nostrum theorema.

THEOREMATA:

(44.) Ad Ctorem requiritur, ut res Cta sit in ejus potestate.

Omnis enim res sit dispositionem cadens debet esse in potestate disponentis. Res igitur Cta debet esse in rerum natura, l. 135. R. I. in commercio l. 34. §. 2. *contr. emt.* l. 83. §. 5. V. O. ita ut si mea non sit saltem mea esse propinqua potentia possit, quo casu vi ipsius spei mihi de re, nondum mea disponere licet. Spes autem rei sacræ, aut hominis liberi acquirendi improba est d. l.) Unde rem alienam promittere possunt, sed non nisi sub Cne l. 7. §. 1. *qui pot. in pign.* & alii rem ipsius sub Cne legare aut promittere possunt, quia potest ejus esse desinere, l. 61. de *cont. emt.* l. 41. §. 2. L. 2. l. 31. 98. V. O.

(45.) Ad Crium acquiritur ut sit rei Ctx capax.

Saltem cum cum inde exurgit Jus quæsitum, unde nil nocet quod Testamenti conditi, temporis non sit capax dummodo postea fiat, l. 59. §. 4. H. l. l. 59. l. 104. C. D. neque enim in Conditionalibus obtinet regula Catoniana, l. 4. de Reg. Caton.

(46.) Co Ctoris & debitori, Crium Crii causa adjectum est.

Hujus theorematibus usus erat insignis in *ib.* 38. Ubi ostendimus fundamentum, ex quo discerni posset, utrum Co legibus improbata vitaretur an vitaretur, sc. quando vitaretur puniretur Crium, quando vitaretur puniretur Ctor, dispiciebamus igitur ex cuius parte directè peccatum intercederet, eumque puniendum esse concludebamus: Crium autem Crium prodesse contra Cnem obesse manifestum est, quæ ipsa prodest debitoro, cui solvendi moram præstat. Cumque Ctor & debitorus coincidunt exceptis U. Vtibus, apparet idem de G. ore dicendum, Imo in U. Vtibus Co Potestativa seu in Crium collata est finis Ctori seu Testatori & Medium Crium, per quod ad Crium perveniat. Contra Crium Crium ut dixi finis est! medium verò Testatori per quod Crium ad Cnem præstandam pertrahat, *ad Vultej. in Consil. Marp. T. 1. p. 124.* Testatori igitur operanda est, ut Crium Crium magis proferat, quàm ei obest Cnis præstatio. Quis enim non rideat illam dispositioem, si filium meum ab Al-girianis captum redemeris 10. florenos habeto, cum 10. florenis id perfici non possit! aut illam, si 100. dederis, 100. habeto. l. 65. ad L. Falc. quales dicuntur *derisorie*, in l. 14. de C. l. add. inf. *ib.* 63. Quales erant Tabulæ nescio cuius: Mater mea hæres esto, Charidemo filiam meam do lego, ejusque fidei committo, ut dotem quantam optimam maximamque potest. Nicostrato matrem meam alendam do. Quod tu illi executi leguntur. Sed & alium ipsum Theorema nostrum habet, nempe ejus vi concluditur ex Cnibus disjunctivis electionem esse Crii, ex Ctis disjunctivis electionem esse debitori, quia quilibet rei illius, qua gravatur, disjunctivè propositæ electionem habere debet. Nam alter ab eo non nisi unum incertum poscere potest. *add. supr. ib.* 22. Habet & usum *ib.* 20.

(47.) Ctor sub Cne est Crium ad Cnem, & contra.

Id est, qui rem alteri sub Cne debet interim habet rem, sed ad Cnem conf. *def.* 21. 22. 23. Exemplum insigne est in hærede, quatenus rem sub Cne Legatam detinet. Pendente Cne Legatarius videtur Dominus Cnis, quia ex placito Justiniani subalta Legatorum differentia recta via in ipsum transit Dominum, & competit ipsi tam personalis, quàm realis actio. Sola enim existentia Cnis, Dominium tribuere non potest. Sed tamen & hæres interni est Dominus, l. 12. §. 2. *famil. herisc.* l. 4. *si usus fr. pet.* l. 1. §. 4. de *Sil. Silan.* alioqui Cnes defe-

Quis Cnis esset modus acquirendi Dominium hæredi, est autem Legatarius Dominus sub Cne Hæres ad Cnem. Non igitur duo sunt ejusdem rei Domini, diversa enim sunt genera & velut gradus Domini. Quia & sic res concipi potest. Cum defunctus una persona fuerit, similiter & hæreditas jacens, debere omnes personas ad partem honorum defuncti concurrentis unam personam intelligi. Et quia hæredis institutio est, caput Testamenti, erit Hæres caput hujus personæ concurrentis jure universalis, cæteri velut membra minus principalia, jure particulari. Unde Legatarius adire in hærede, & Dominum ejus, quod sibi assignatum est, nancisci intelligitur, Uti autem fructuarius & proprietarius rem communem habere finguntur, *l. 25. §. 4. D. de V. usufr.* ita adita hæreditate hæres & Legatarius, si ut diversos iutuebimur. Existente autem Cne jus habet Legatarius quasi ad divisionem provocandi, & rem suam vindicandi *add. infr. ib. 56. fin.* Pendente verò Cne, cum in re communi potior sit Cnoprohibentis, hæres rem non alienare constitutione Justiniani, admonetur in *l. 3. §. 3. C. com. de Legat.* Sed se fecerit, valor venditionis erit in pendenti, & quia resolutio jure dantis resolvitur jus accipientis, *l. 3. quib. in pign. solv.* idè hæredis actus onerosi seu legatario præjudicantes resolvuntur, quales sunt alienatio, pignori datio, servitutis impositio *l. 16. quib. in usufr. amitt. l. 11. §. 1. quemadm. servit. amitt. l. 81. pr. l. 1. §. 1. C. D.* (unde si Hæredi moveatur controversia hæreditatibus, præstat interim Legata ad Cnem, seu caventibus, *l. 44. §. 6. C. D. add. t. 1. de Litigios;*) sed liberi actus hæredis permanent, *l. 11. §. 1. quemadm. serv. amitt.* videtur enim hæres Legatarii negotia gessisse, *arg. l. 39. neg. gest.* quare exceptio rei erga hæredem judicata prodesse, Legatario potest, nocere non potest, *arg. l. 7. famil. hercisc.* Quod de Hærede diximus, id in genere verum est, ut pendente Cne res Ctoris sit, & etsi Cnrius eam possideat, usucapere tamen non potest, *l. 2. §. 3. pro Emt.* sed Ctor potest petere, si caveat de restituendo existente Cne *l. 5. de dol. mal. & met. except.* & si solverit pendente Cne ignorans, condicere potest, *l. 16. cond. indeb.*

(4.) Honoratus deterioris quàm Legatarius conditionis esse potest, melioris non potest.

Alioqui quod quis per modum Legati capere non potest, capiet indirectè tanquam honoratus & fiet fraus Legibus *l. 9. mort. & don. non obst. l. 55. C. D.* ubi Mævio legatur, si Callimacho det 100. Callimachus autem non habet testamenti factionem, quare nec Legatum capere potest, ergo nec mortis causa, quid juris? Respondet Jctus Cni parere debere, & ei 100. dare, etsi pecunia non fiat ejus, sed tantum apud eum ponatur velut in mari. Objicit *Meyerus Coll. Arg. n. 14.* absolutè credi quod voluerit Jctus pecuniam in mare abjici. R. in eo conveniunt, quod utrumque est possibilis differunt, quod re-

mittitur

mittitur abjectio in mare (publicæ utilitatis causa, nemini enim posteapro-
desset, v. *Eman. ad Costa Com. ad L. Gallus n. 20.*) sed depositio pecuniæ apud
Callimachum non remittitur; cum enim non fiat ejus vindicari iterum à Mæ-
vio potest. Ex his patet Honoratum melioris Cnis quàm Legatarium esse
non posse. Videamus an non interdum sit deterioris. Ita sanè nam si hæres o-
missa causa testamenti ab intestato possideat hæreditatem, in eo inferior est Le-
gatario, quod ei non subvenitur à Prætore, l. 8. D. *si quis omiff. caus.* cui gravi-
ter obstat l. 1. §. 8. *ead.* & quod mirum utrobique loquitur Ulpianus. Mihi
in promptu esset conciliatio, si vellem ad speciales casus configere, sed tacere,
quàm ineptire malo.

(49.) Hæres & Legatarius in fraudem Honorati colludere
possunt, nisi sit cohæres.

Rationem hujus Theorematis reddere non possumus, nam si Jus stri-
ctum intueor, apparet nullum hoc loco esse cohæredis privilegi-
um; sui æqui-
tatem, etiam extraneo subveniendum arbitror. Sed ita Jctus placuit. Casus
esto: Testator ita scripsit: Hæres meus Titio 100. dare damnas esto, si Titius
Mævio 50. dederit. Titius & hæres ita conveniunt, ut Legatarius hæredi re-
mittat Legatum, & ab eo velut alia ex causa, stipuletur sibi 80. dari, purè mit-
to illius Cnis respectu. Ita hæres 20. Titius 30. lucrabitur. Contra hoc stra-
tagema quæritur an Mævio remedium suppetat, & respondetur quod non in
l. 57. C. D. ubi hoc dicitur sapienter factum, (credo uti Christus filios mundi
filiis lucis prudentiores dicit.) item l. 3. §. 3. *de St. L.* secus in cohærede d. l. 3.
§. 4. Verùm obstat l. 3. §. ult. 9. *cond. caus. dot.* ubi majori cum æquitate sine
distinctione, læso datur contra hæredem actio in factum. De conciliatione,
alii laborent.

(50.) Mero jure jus Cle quæsitum transmittitur, non quæ-
situm non transmittitur.

Jus autem quæsitum est, quod alterius voluntate aut facto auferri non
potest. Idque quia personæ velut coaluit meritò transmittitur. Jure unde jus
Cle ex ultima voluntate non transmittitur, sed si pendente Cne moriatur
Crius, (aliud est, si moriatur debitor, qui hæredem suum obligatum relin-
quit, l. 65. C. D.) deficiit Cnum, l. 59. §. 6. H. l. l. 65. §. 1. L. 1. l. II. §. 6. L. 3. l. 31.
l. 40. §. 2. l. 59. 69. C. D. similiter dilatum in diem incertam quando v. *supr.*
th. 14. l. un. §. 7. Caduc. toll. Si verò purè datum sit suspensa tantum petendi
potestate, tum transmittitur, l. 5. C. *qu. dies leg. ced.* dilatum jus esse intervivos
transmittitur ad hæredes creditoris etsi pendente Cne moriatur §. 4. I. *de V.*
O. §. 25. I. inut. stip. l. 57. V. O. denique res transmittitur & transit cum sua cau-
sa, l. 60. §. 1. C. D. l. 9. *ad Silan. l. 6. Fisc.* uti statu liber v. d. 70. *fin.* Honorati au-
tem hæredi frustra datur. l. 94. C. D. nisi à servo, *th. 60.*

CAP. VIII.

DEFINITIONES.

A personis transeamus ad res, quæ in Cnem vel conditionatum deducuntur. Res autem in conditionatum minimè deducibiles seu quæ sub Cne conferri non possunt dicuntur, 69. *Inconditionabiles*. Res verò conditionabiles sunt Hæreditates Legata, Pecunia &c. de quibus mox. Quo pertinet Libertas Clis, & persona ipsa dicitur (70.) *Statu Liber*, quem definitio servum testamento manumissum sub Cne. *Servum* dico est enim servus hæredis purè, l. 11. l. 2. l. 9. 16. St. L. Sed tamen ad Cnem (v. sup. defin. 21. sqq.) seu non plenè, unde qui hominem debet statu liberum solvendo non liberatur l. 63. *Condict. indeb. l. 38. §. 2. Sol. & Lib.* Jus enim ad Cnem puro minus est. Si tamen quis statu liberum in eadem causa sistere promittit, ut liberum impleta Cne sistit. non committit stipulationem, l. 6. D. *si ex noxal. C.* Ea ipsa enim causa in qua tunc erat, id est statu libertas eum in hanc causam, in qua nunc est, id est plenam Libertatem perduxit. Puniendus verò est statu liber, tanquam jam liber, l. 14. de *quæst. l. 9. §. fin. de Pæn.* obstat graviter l. 29. pr. de St. L. in quibus conciliandis sudent licet, qui Antinomias pati capitale esse arbitrantur. Statu liberum igitur diximus 1. *Servum*. 2. *manumissum*, quo excluditur Libertas fideicommissaria ibi cum manumissio alteri demandata est, & servus, cui fideicommissaria libertas data est, est libertus manumittentis seu ejus cujus fidei restator commisit, sed statu liber est, Orcinus Libertus l. 2. pr. St. L. Excluditur etiam Servus institutus cum libertate, l. 2. §. 3. St. L. is enim à se ipso libertatem accipit, & proinde nulla manumissione, potest enim sine damno in sui ipsius servitute manere, & est suus Libertus. v. l. 6. §. 4. H. I. addè quæ diximus *dissert. de Cas. perplex. §. 15.* Tertium requisitum ut sit manumissus Testamento. Inter vivos enim vindicta nemo Cliter manumitti potest, est enim dictus Legitimus, v. infr. *ib. §. 2.* Notandum hic Libertatem Testamento datam multum differre à Legato, imò ei opponi, l. 12. §. 2. *famil. herc. 47. §. 1. 81. 86. 87. C. D. l. 8. m. c. don. l. 19. l. 20. §. 3. t. t. St. L.* (et si sub eo contineri dicatur in l. 80. de V. S.) nam si accuratè intueamur Libertatem dari nihil aliud est, quam vincula adimi, quando Libertas in mera absentia vinculorum consistit, Legata verò positivum aliquid continet excepto Legato liberationis, quod libertati datæ persimile est. 4. Denique requisitum est, ut sit manumissus testamento, sed sub Cne, de quo multifariam jam dictum est. Ita constituto statu libero præjudicari non potest, alienatur enim cum sua causa l. 2. pr. St. L. l. 13. C. de *Test. manum.* non obstat l. 30. D. de St. L. ubi alienatione definit esse statu liber, quia hoc ipsum est Co libertatis erat, si non alienaretur.

(51.) Quicquid facti est, inconditionabile est.

Hoc theorema patet ex definitione dispositionis Clis moralis, in qua de jure aliquo disponi debet *sup. def. 8. & 9.* Possessio igitur cum sit facti, quod multis textibus constat & fuse discussum est in *Papponii dissertat. utrum possessio juris an facti, & Venet. ann. 1600.* Cui capax non est. Quanquam enim dissentire videatur *Ant. Faber in codice Sabaudico lib. 1. tit. 2. def. 57. n. 2.* Solet tamen ei & aliis possessionis voce jus ex ea ortum significari. Similiter jura sanguinis sunt inconditionabilia *Dn. Carpzov. p. m. Respons. VI. 8. 77. 12.* item assertio seu propositio qua id, quod facti est narratur. Ita juramentum sub Cne fieri non potest, nec confessio, nec acceptilatio, quippe confessio de solutione facta, *l. 4. §. de acceptit. l. 77. R. I.* nec Tutor autoritatem suam, seu confessionem de suo consensu conditionaliter interponere potest, etsi actus Clis sit *l. 8. de aut. Tut.* Porro quia possessio ideo & actus possessorii sunt inconditionabiles, ut traditio, investitura propria feudi (aliud de abusiva) aditio hæreditatis *l. 77. R. I.* Depositio & pignoris oblatio. *Negusant de pignori V. 3. 2. 10.* Etsi ipsum jus pignoris sub Cne contrahi potest, *l. 11. §. 2. pignora tit. act.* Hujus theorematibus vi etiam servitus saltem ex hypothesi Jurorum Veterum videtur Cnem recipere non posse, *l. 4. de Servit.* Consistit enim in perpetuata constitutione, *l. 1. §. 3. de V. usufr. accresc.* quæ est facti.

(52.) Actus Legitimi sunt inconditionabiles,

Legitimi id est solennes, in quibus ipsius decoris causa receptum est, ne Cne adjecta in incerto relinquantur, cum verò tacita Cnis adjectione non ita lædatur autoritas, ea sæpe admittitur *l. 77. de R. I.* Expressa enim nocent, non expressa non nocent, vid. *sup. th. 17.* Tales erant, qui transferebant jus Quiritum seu mancipium, & fiebant per imaginariam emtionem, id est Legis actiones. Fæ non poterant fieri per procuratorem, fiebant semel, certis verbis &c. De his *l. 77. de R. I.* in qua fundatur theorema nostrum ita loquitur; *Actus Legitimi qui recipiunt diem vel Cnem in totum vitiantur temporis vel Cnis adjectionem.* Ita Pandectæ Florentiniæ Halvandrina editio legit: *qui non recipiunt, priorem lectionem defendit Cujac. 15. obs. 16. posteriorem, Fr. Hottomannus Illustr. quest. 32. fol. 219. sqq.* Sed utraque in idem recidit. Nam priori non recipiunt, significat incapaces sunt; & sensus est actus legitimos Cnis incapaces ea adjecta vitiari in posteriore: recipiunt idem est, quod accipiunt & sensus est: si Actus Legitimi (sua natura inconditionabiles) conditionem nihilominus de facto ab aliquo accipiant, totum actum vitiari. Recensentur autem in d. l. 77. Mancipatio quam ex corp. juris Justinianus sustulit; acceptilatio, de qua jam *supra th. 51. per l. 4. D. de accept. hæreditatis aditio add. sup. d. th. tutoris datio l. 6. §. 1. de Tutel.*

(53.) Jus

(53.) Jus publicum est inconditionabile.

Nam Co omnis confertur aut in casum aut potestatem hominis, v. *sup. def. 61. sqq.* quorum utrumque juri publico, quod ex facto privatorum, multo magis casu pendere non debet, indecens. Et si, quod casui commissum est, in Deum collatum replices, est tamen hoc tentatio Dei, ut in probationibus vulgaribus. Quare inconditionabilis est Tutela dativa, v. *th. precedens. 53.* Jurisdictio, *judicium l. 35. D. de Judiciis. Sententia l. 1. §. 5. quand. appell. sit.* Excommunicatio *c. adhuc de appell. c. 2. §. & hac eadem de sent. excom.* Et quia jus sacrum etiam ad publica pertinet, illud quoque inconditionabile esse conveniebat. *c. un. fin. ut Eccles. benefic. sine dilat. confer. non obst. c. significatum de Præbend. c. significasti. de Elect. c. relatum de Clev. non res. in Eccles. vel præb.* Sunt enim Cnes extrinsecæ de quibus *supr. def. add. Clement. un. pr. de concess. præb.* Sed hæc intelligenda sunt de ordinario, *c. 2. de Elect. in 6. c. 20. per Laico, 16. q. 7.* Summus Pontifex reservavit sibi sub Cne & ex die beneficia conferendi potestatem, *c. pastoralis 7. q. 1.* Hic incidit quæstio subjecto Theologica, prædicato juridica, sed quia ex natura prædicati etiam res decidi debebit, licebit etiam nobis excutere, scilicet *an Baptismus sit conditionabilis.* Canones infantem repertum, de cujus baptismo dubitaretur, ita baptizandum censebant: *Si baptizatus es, ego te non baptizo, sin baptizatus non es, ego te baptizo, in nomine &c. v. c. 2. de Baptismo c. presbyteri, §. quod ergo fin. dist. 68.* Contrarium statuunt Theologi nostrarum partium, vid. *Brochmand. System. Theol. Loc. de Baptismo, c. 6. §. ult. cas. 7.* Et videtur Cnis adjectio non necessaria, quia Co inest pro jure, *per th. 17.* Baptismus enim repetitus invalidus est vel ex Canonistarum sententia, (quâ baptismus characterem indelebilem imprimit,) sed quia peccatum timent, bona intentione hanc Cnem addunt, nam baptismus secundus, etsi non habeat bonum effectum in baptizatum, habet tamen malum in baptizantem; Sed hoc loco, quia adest ignorantia, ne vano metu infans sine baptismo relinquantur, scrupulositate non videtur opus esse. Apud Deum enim cordium scrutatorem, si cum ipso directè agatur, protestatio mentalis & verbalis æquipollent. Ut taceam canones in simili exemplo conditionem omisisse. Nam cum ignoratur, an Ecclesia sit consecrata, consecranda est, non C'iter, sed purè C. *Solemnitates, 16. §. de Ecclesiarum, C. Ecclesia 18. de consecr. dist. 1.*

(54.) Denique inconditionabile est, quicquid jure civilitate esse jubetur.

Ita Legitimam esse inconditionabilem manifestum est, quæ nullo modo auferri aut diminui potest, ne quidem sub Cne potestativa, & Co habetur pro non adjecta, *l. 32. C. de inofficios. Testam. obstat l. 83. C. D. l. 4. C. de inst. & subst. Nicol. Vigelius in Method. jur. controuv. præfatione de Rat. Legendis column. 9 putat l.*

rat l. 83. & 4. per l. 32. esse abrogatas. Sed nondum huc confugere necesse est. Nam in l. 83. & 4. nihil aliud dicitur, quam si Pater filium instituat hæredem sub Cne non potestativa, testamentum invalidum esse. Quia eo casu planè præteriit. Si enim sub Cne tantum nominat, sub contraria Cne, non nominat seu præteriit. Quo fit testamentum multum & injustum, l. 1. de inj. test. l. 4. H. 1. (excepta Cne; si voluerit hæres esse, quæ nihil ipsi adimit, sed dat potius libertatem ne sit necessarius hæres, (v. inf. de Tutore ibi 58. fin.) l. 86. H. 1. l. 12. C. 1. l. 10. 28. C. 1. l. 16. l. 29. passim. de Lib. & Posth. d. l. 83. C. D. d. l. 4. B. de inst. & subst. Ut præteriisse autem intelligatur acquirunt Leges Cnem non potestativam l. 15. 28. C. 1. & loc. cit. Alioqui nuda filii inobedientia reputatur. Ita patet, quantum inter l. 32. G. de inoff. Test. & d. l. 83. C. D. & d. l. 4. C. de inst. & subst. inter sit. Illic Co adjicitur Legitimæ hic hæreditati, illic rejicitur potestativa, hic admittitur; illic igitur nihil prohibet Cnem vitari, hic vitare. Huc pertinet, quod codicillo Co adjici non potest hæreditati, si testamento purè data est; unde si Cliter data est, codicillo Co neque tolli, neque mutari potest, vid. §. codicillis 2. l. de Codicill. l. 6. D. de jure Codicill. l. 27. §. 1. C. 1. Quia hæreditas codicillis nec dari nec adimi potest, ascripta autem Cne in ealum deficientiæ per th. 6. adempta intelligitur. v. d. V.

(55.) Cætera jura vel actus Cnem recipiunt.

V. g. Dominium l. 8. R. C. l. 12. 70. §. 1. usufr. l. ult. 18. Com. prad. l. 29. m. C. don. l. 1. C. de pact. inter Emt. & Vend. et si Clis titulus dominium non transferat, Tiraequell. de constit. Possess. p. 2. ampliat. 15. n. 3. 4. V. Vesembec. tr. de pact. n. 10. Solutio l. 16. Sol. & Lib. Investitura abusiva Feudi, Rosenthal. c. 6. concl. 23. Societas l. 1. 70. 75. D. pro Soc. Mortis C. don. l. 10. D. de m. c. don. fidejussio. l. 7. §. 1. 16. D. ibi. Emtio, Venditio, §. emtio 4. l. ibi. l. 7. contr. emt. Locatio, l. 20. §. 1. Locati. Mandatum, l. 3. ibi. Votum, C. non solum fin. 32. q. 8. Actio, l. 5. C. quando dies leg. ced. Et quis comprehendere fando cuncta queat?

(56.) Res irrevocabilis ad Cnem, seu sub modo dari non potest.

Ad Cnem enim seu sub modo dari est existente Cne seu modo deficiente finire vel revocari, def. 21. 22. 25. Rem autem irrevocabilem revocari implicat. Talis autem est libertas, quæ semel data adimi non potest, unde nemo ad tempus vel Cnem liber, seu sub Cne servus esse potest, l. 33. 34. 52. man. test. Modus tamen adjectus libertati si potestativus est, transit in obligationem, & compellitur liber factus officio judicis ad eum implendum, l. 44. man. test. Similiter qui semel hæres est, nunquam esse desinit, seu hæreditas ad tempus dari non potest, quare nec ad Cnem, l. 34. H. 1. aliud tamen in testamento militis, l. 15. §. 4. l. 19. §. 2. l. 41. pr. D. de Test. Mil. l. 8. C. eod. Dominium (quod non ipso jure, sed traditione revocabile est,) an ad Cnem esse possit, ita ut existen-

te Cne

re Cne ipso jure resolvatur, quæsitum est. Quidam putant existente Cne dominio possidentis non resolvi, sed alteri tantum jus ad rem dari, donec traditio accedat, *arg. l. 3. C. de pact. inter Emt. & Vend. Vasquius ill. contr. c. 69.* Quia non pactis, sed traditionibus rerum dominia transferuntur, *l. 20. C. de pactis, v. g. vendo tibi fundum cornelianum, sed convenit statim inter nos, ut re intra biennium aliquid non præstante meus iterum sit fundus.* Hic illi dicent elapso biennio actionem tantum personalem ex vendito competere, ego & realem arbitror. Nam hic pacto dominium non transfertur, sed ita res accuratius concipienda est. Dum venditor tradit fundum, eo ipso transfert dominium, sed modificatum pacto, ita ut ipse retineat dominium Cle, alteri tribuat purum, sed ad Cnem seu nondum plenum. Existente igitur Cne, apparet dominium purum plenum apud venditorem esse, quod hactenus incertum fuerat. Certè in pacto legis commissoriæ statior competit rei vindicatio, *l. 4. C. de pact. inter Emt. & Vend. & in diem adpictionis pactum rem medio tantum tempore, donec Comes melior offeratur emtoris esse permittit, l. 4. §. 3. D. de in diem addict. add. l. 41. R. V.* Addantur textus citati *th. precedenti 55.* ubi de domini conditionabilitate, *conf. & th. 47.*

(57.) Periculum rei Clis est apud Crium perfecta dispositione.

L. 8. pr. l. 10. de peric. & com. rei vend. l. 14. de novat. perfecta inquam dispositione, arg. l. 10. §. 5. j. dot. confer quæ dicemus th. 68. ubi de Retrotractione.

CAP. IX.

DEFINITIONES.

Supra diximus *princ. c. 7.* Materiam propositionum partialium constare personis, Rebus, deducto in propositiones & circumstantiis loci & temporis. De personis & rebus dictum est *cap. 7. & 8.* deductum in conditionatum continetur tractatione rerum, restat igitur 71. *deductum in Cnem*, quod est ille ipse status vel motus qui existere vel deficere debet, v. g. si in capitolium Titius ascenderit; ascensio est deductum in Cnem, &c. Ratione hujus dividitur Co, quod sit 72. *vel facti vel juris.* Quæ divisio interdum æquipolleet divisioni in extrinsecam & arbitrariam, *l. 21. C. D. v. sup. def. 8. 9.* Sed hoc loco idem est ac si diceret, Cnem aliam esse facti meri nudi seu physici, aliam facti prægnantis ut loquuntur, seu effectum quendam juris habentis. Et hoc sensu, quæ facti sunt, negantur transire ad hæredes, vel ad Dominum, *§. 2. l. de stip. Serv. l. 44. pr. C. D.* (sed ibi abusus est regulæ, actus enim dandi non est meri facti,) *l. 31. solut. add. th. 19. & operæ præstari per alium non possunt, l. 39. §. 5. St. L. add. th. 12.* Quanquam autem etiam qui dat facit *l. 18. V. S.* Et dandi vox ipsum motum de persona in personam aliquando significat, *l. 44. pr*

C. D. etiam ad illam, qui rem suam facere non potest, l. 55. C. D. Tamen 73. Dare usu communi significat efficere quantum in se est, ut aliquid alterius bonis accedat. Unde actus corporalis non requiritur in eo, qui compensat l. 20. §. 2. St. L. & cui acceptum fertur, l. 81. §. 5. L. 1. & tamen dictis locis dedisse dicitur, Deinde nec alterius acceptatio requiritur, satis est summum conatum in implenda Cne adh buisse, (vid. inf. th. 69.) id est obtulisse, l. 45. C. D. & statu libero sufficit pecuniam consignatam deposuisse l. 4. pr. St. L. Unde qui repudiavit frustra deinde pœnitet l. 7. C. de Cond. infort. De Cne reddendarum rationum quæritur, sitne potius dandi an faciendi. Rationes addere, nihil aliud esse, quam reliqua solvere, & per consequens: dare, vult l. 32. C. D. *Casius* putat in l. 1. §. 2. n. 23. V. O. rationes reddere esse principaliter facere, sed aliud est *edere*, aliud *reddere* rationes. Et hoc præter editionem rationum in faciendo consistentem etiam reliquorum redditionem in dando absolvendam continet, l. 29. §. 2. V. S. Mixta igitur ex dando & faciendo rationum reddendarum Co est, l. 6. §. 7. St. L. Co faciendi est vel intrinseca vel extrinseca. Intrinseca vel Intellectus v. g. si arbitratus fuerit & similes, vel voluntatis, ut: si voluerit. Ita Dn. Ziegler. n. 40. de condit. Extrinseca: si feceris, intrinsecam, si volueris, includit alias, differunt ut tacita & expressa, l. 68. H. I. sed permiscet & æquiparat l. 1. pr. L. 2. l. 32. C. D. l. 46. §. 2. fideic. lib.. Extrinseca faciendi Co in Crium collata seu potestativa vel præcise paritionem vel saltem obedientiam, seu summum conatum parendi postulat, contenta etsi affectus non sequatur, & hæc dicitur 74. *Jussum*, in genere neutro enim jussum usurpatur, & in l. 62. §. 1. de acqu. her. Unde JCti in talibus Cnibus jubendi voce utuntur, v. g. l. 14. pr. §. 1. C. D. & aliis locis infinitis. 75. *Per aliquem stare, vel non stare*, est summo alicujus personæ conatu adhibito rem fieri posse, vel non posse. Per eum igitur stat, qui cum possit efficere non vult: per eum non stat, qui vult efficere & summum conatum adhibet, seu vult voluntate efficaci, nec potest. Hujus phraseos textus sunt innumeri, vid. interim, l. 13. de ann. leg. l. 34. v. per heredem steterit St. L. quo pertinet illa veterum formula: per se non fieri, l. 50. V. O.

THEOREMATA.

(58.) Co volendi, personam principalem, in quam collata est, gravamine Dispositionis Clis liberat.

Theorema hoc probandum simul & explicandum est. Personæ principales sunt, debitoras vel Ctor ab una, & Crium ab altera parte, v. def. 54. Gravamen autem Ctoris ex dispositione Cli ortum est Crium, seu necessitas id præstandi per se vel heredem, gravamen Crium est Co seu necessitas eam implendi: utrumque per th. 46. Esto igitur Co volendi primum in debiturum collatas:

collara: si voluero, vel si hæres voluerit, Titius 100. habeto, vel, si volueris, 100. dare spondes. Ajo Cnem efficere, ut hæres vel promissa non sit obligatus ad Cnum præstandum, & ita gravamen ejus tollatur, & per consequens dispositio sit nulla v. l. 43. §. pen. L. 1. (aliud est, cui ex illis volueris dato, l. 24. L. 2. aut utri voluerit, hæres dato, cogitur constituere, l. 16. L. 1. sed utri voluerit, Tutor esto, ita dare non potest, quid enim si nolit constituere, l. 23. pr. Test. tut. sed cur non & his cogitur constituere? aut cum volueris, illic enim personæ, hic temporis tantum arbitrium datum est, & hic dies cedit morre, l. 41. §. 13. l. 11. §. 6. L. 3. l. 17. fideicommiss. lib. l. 11. §. 7. L. 3. Valet tamen fideicommissum: nisi hæres noluerit, l. 11. §. 5. L. 3. Imò ipsa libertas fideicommissaria dari potest, si voluerit hæres, l. 46. pr. fideic. lib. Nec exempla desinit in quibus actus nullus pronunciat, quia in promissorem collatus est, l. 7. contr. emt. l. 8. O. & A. l. 17. l. 46. §. 3. l. 108. V. O. Si autem stipulor à te, cum volueris, inutilis (satis durè) dicitur stipulatio, si antequam constituas, moriaris l. 46. §. 2. V. O. Et ita vidimus, quando Co volenti debitum à Cto solvendo liberet, videamus quomodo Cnum relevet à præstanda Cne, seu dispositionem faciat puram, uti, si volueris, hæres esto, pura dispositio est, l. 69. H. l. 1. 12. C. I. Similiter; si volueris, liber esto, d. l. 46. §. 1. fideic. lib. si volueris, tibi lego, Clis dispositio appellatur in legibus. l. 65. §. 1. L. 1. l. 69. C. D. & si volueris, spondeo, idem juris fore ait, Cujac. ad l. 17. V. O. sed Co ipsi volueris, in legatis tantum extrinseca est, propter transmissionem negatam antequam legatarius declaret se voluisse, v. sup. th. 10. De Cne in tertium collata per occasionem videamus, institutio in tertii voluntatem conferri non potest, sed vitatur, l. 32. l. 68. H. l. Legatum verò, si Titius voluerit, tibi 10. do lego, subsistatne acris inter ipsas leges pugna est; negat modestinus, l. 52. C. D. cujus conclusioni simul & argumentis directè contradicit Ulpianus, l. 1. L. 2. idem Ulpianus in genere dicit legatum in aliena voluntate, præterquam hæredis poni posse, l. 43. §. 2. L. 1. Tutor si voluerit, testamento dari potest, l. 23. §. 1. test. tut. quia alioqui cogitur, dat igitur hoc ipsi libertatem, velut necessario hæredi v. sup. th. 54. Denique, si cum morietur voluerit, pro U. Vte est Voluntas viuentis non retractata l. 77. §. 10. L. 2.

(59.) In Cnem potestativam ex U. Vte obedientia seu animus parendi deductus intelligitur.

Testator enim erga capientes ex testamento, est ut superior erga subditos. Jam superior eum remunerare solet, qui non casu & ignorans, sed intentione certa boni, quiddam fecit. Quare qui Cnem fato implet, non videtur obtemperasse voluntati, l. 2. C. D.

(60.) Co potestativa ex U. Vte jussum est, seu, si per Crium non stet pro impleta habetur.

Quia enim benignissimè interpretamur, U. Vtes per *th.* 20. idèd melius est partem dispositionis existere, nempe Crium, quam nihl; quando Co existere non potest, accedente jam Crii obedientia, quam & superior interdum pro facto habet. Est hoc theorema in hoc argumento frequentissimum, se l confunditur vulgò cum *th.* 16. à quo nos diligenter distinximus. Videantur, *l.* 3. §. 9. *Cond. c. dat.* *l.* 20. 23. 24. *C. l.* *l.* 54. §. 1. 2. *l.* 92. §. 1. *L. l.* *l.* 34. §. 4. *l.* 76. §. 6. *l.* 88. §. 3. *L. l.* *l.* 6. 14. 31. 40. 56. 66. 78. 81. 84. *C. D. l.* 5. §. 5. *qu. d. leg. ced.* *l.* 39. §. 3. *fid. lib. l.* 1. *D. de inst & subst. l.* 8. *C. de legat. l.* 1. *Q. de his, quæ sub mod. Add. c.* 41. 66. *de R. l.* in 6. Unde etsi continuari Co negat, continuatur legatum, v. g. Stichol libertatem do, & alimenta do lego, si cum filio meo moratus fuerit. Filius paulo post ferre eum apud se non potest, vel moritur; nihilominus Stichol alimenta dum vivit debentur, per expressum imperatoris Antonini rescriptum, vid. *l.* 30. §. 5. *L. l.* 29. *pr. de ann. Leg. l.* 13. §. 1. 2. *l.* 20. §. 3. *alim. leg. l.* 1. *C. de Legat.* etsi de mente Testatoris subdubiter, *l.* 84. *C. D.* addatur & *l.* 101. *C. D.* singulariter receptum in pupillos, ut si tutor impletionem Cnis impediat, pro impleta habeatur, *l.* 78. *C. D.* Magnus quoque libertatis favor, unde si Co libertatis in hæredem collata est, hæres videtur facere jussus, & si moram facit, habetur Co pro impleta, *l.* 41. §. 1. *fid. lib.* & si moriatur honoratus extraneus nulli dando consequitur libertatem, quod secus est in Legatario cujus ea ratione conditio deficit, *l.* 94. *C. D.* *l.* 20. §. 3. *l.* 39. §. 4. *St. L.* Si iusto tempus Cnis antequam scire posset præter lapsum est, non nocet sed tempus prorogatur *l.* 3. §. 31. *ad St. Silan. l.* 41. §. 12. *fid. lib.* Unde si tempus numero seu arithmeticè determinatum est, v. g. si intra 100. dies casuam iveris; extremum ejus est, ut ita dicam, utile non continuum. Puta si extremis 10. duobus à latronibus detinear, illi nondum præteriisse censebuntur, & ita tempus mihi in effectu prorogabitur. *l.* 40. *pr. C. D.* non obstat *l.* 6. *C. l.* ibi enim Co ab initio est impossibilis. Requiritur autem ut per Crium non stet, seu non sit, in mora aut culpa. Justinianus quoque constituit in *l.* 7. *C. de cond. insert.* ut si verbi gratia statu libero pecuniam quam hæredi libertatis causa affert, latrones auferant, ipse nihilominus fiat liber, sed postea tamen obligatus hæredi maneat in eam summam, quam testata imposuerat. Affine est theoremati huic nostro, quod advocati hæredes restituere honorarium non tenentur, si per ipsum morte interceptum non stetit, quò minus causam ageret, *l.* 38. *Loc. cond. l.* 1. §. 13. *extra ord. cogn.*

(61.) Arbitrium certæ personæ in U. Vtibus boni Viri arbitrium esse intelligitur.

Et ita Co si Titius arbitratus fuerit, pro non adjecta est, *l.* 75. *pr. L. l.* *l.* 11.

§. 7. (ubi

§. 7. (ubi & discrimen observari potest inter hæc : si volueris, & , si arbitratus fueris, seu inter verba intellectus & voluntatis,) L. 3. l. 14. l. 41. §. 3. l. 46. §. 3. *fideic. lib.* Quia est quasi arbitrium boni viri, d. l. 75. L. 1. Jam verò U. V. valet cujuslibet boni viri arbitrio, l. 43. L. 3. in contractibus si Titius non arbitraretur Justinianus statuit ut deficeret, §. 1. l. *emt. vend. l. ult. C. contr. emt.* concordat l. 25. D. *locati*, nisi à Triboniana interpolata est. Si verò arbitrium alicujus personæ cujus interest in conditionem deducitur, tum interdum intelligitur arbitrium viri boni, l. 7. *contr. emt.* interdum actus habetur pro imperfecto, l. 35. §. 1. *eod.* idem juris est, ubi arbitrium alterius adjicitur, velut modificans circumstantia v. g. si arbitratus Titii non perferis, l. 28. C. D. sit ita, explicuimus deductum in Cnem, addamus aliquid de circumstantia temporis, ut partitionem nostram impleamus.

(62.) Corepetibilis sciente Testatore frustrà existit ante Testamentum.

Cum enim testator & sciat quid factum sit, & declaret quid fieri idem velit, putet eum adhuc semel fieri velle, l. 9. II. §. 1. l. 68. C. D. l. 45. §. 2. L. 2. dico, *repetibilis*, nam si sua natura repetibilis non est, idque Testator scit, impossibilem Cnem adjecisse videtur, quæ in U. V. est pro non adjecta. per th. 63. & ita impleta intelligitur, l. 11. G. D. deinde *sciente Testatore*, nam si nescit extitisse, satisfactum videtur, nam fortè si scisset non fecisset mentionem, l. 10. §. 1. l. 11. pr. C. D. denique, *ante testamentum*, nam post testamentum validè existit quandocunque, etiam vivo testatore, l. 2. 10. pr. l. 61. 68. B. D. l. 18. *manum. test.* l. 7. C. *de inst. & subst.* Quia cum ex post. facto, ubi constitit testamentum revocatum non esse, testator statim post testamentum conditum mortuus fingatur, vi regulæ Catonianæ, etiam quæ vivo eo existit post testamentum, mortuo eo existere intelligitur. Sanè testamenti & mortis tempus fictione, conjunguntur, & vel testamento immoto mors ad id *retrotrahitur*, ut *hic*, vel morte immota testamentum ad eam *protrahitur*, ita quæ vivo testatore defecit Cn videtur ab initio defecisse, l. 9. §. 7. C. I. in primis quæ ante testamentum, l. 39. §. 4. St. L. utrumque ruendæ voluntatis causa. An quis Cnem implere validè possit, priusquam sciat testatorem jussisse, vid. th. 59. circa tempus duo adhuc notari volo, diem adjectum Cni liberratis in dubio non intelligendum esse *quo*, sed intra quem existere debeat, v. g. si calendis Stichus dederit, sensus erit, si ante calendas siue calendis dederit, l. 41. §. 1. *man. test.* deinde conditionis temperariæ, computationem fieri in dubio à die perfectæ dispositionis, sc. quando tribuat jus quæsitum, ut in legatis ab adita hæreditate, l. 46. C. D.

DEFINITIONES.

HActenus de propositionum conditionalium forma & partibus, partiumque iterum forma & partibus, & singularum etiam effectu & vi juris diximus, restat ipse effectus totius dispositionis, seu propositionis conditionalis qui est: Jus 67. Jus est vel *nullum*, vel *Cle*, vel *purum*. Quæ differunt ut in numeris cyphra, fractio, integrum. Et variant pro causis, quæ sunt: Coimpossibilis, contingens, necessaria. Erit schema

Coimpossibilis, contingens, necessaria,

o

$\frac{1}{2}$

1

Jus nullum,

Cle,

purum,

Nam uti fractio inter o & integrum media est, ita, jus Cle inter nullum & purum, & uti fractiones variant quæ infra $\frac{1}{2}$ est propius accedit o. quæ supra propius accedit ad 1. ita jus Cle æstimationem variam recipit, & modo puro modo nulli variis gradibus accedit, cujus rei fundamenta à nullo animadversa ex philosophiæ principiis. *th.* 66. mox trademus. Notandum etiam jus Cle esse, velut conceptum, purum velut natum, Nam v. g. qui servus fit, mori videtur, *l.* 209. R. I. Ergò qui liber fit. nasci intelligitur. Statu liber igitur velut conceptus est, Jus Cle aliud est à puro, *l.* 196. §. 1. R. I. item pars ejus, (unde qui purè habet, Cle iter acquirendo nihil agit, *l.* 7. *pr. rescind. vend.*) confer sup. *th.* 32. 34. Non tamen Cle iter testatus pro parte testatus dici potest. *l.* 56. H. I. aliud enim *rem*, aliud *spem* dividi. Et si verò jus purum Cle plenius sit, aliquando tamen præstet Cle iter aliquid quàm purè fieri, quando scilicet purè fieri non potest, *vid. th.* 44. *add. l.* 38. H. I. *l.* 4. *Reg. caton. l.* 104. C. D. *l.* 10. §. 4. *test. jur. l.* 29. L. I. 77. Jus porro est vel *revocabile*, vel *quæsitum*. Hoc personæ aut inest, auferri non potest, nisi proprio facto, illud ita comparatum est, ut ab alterius adhuc voluntate non quidem positiva, (alioqui nullum jus, sed tantum *spes* est, v. g. donec alter aliquid mihi velit donare,) sed privativa, si scilicet non revocet, pendeat, & tale jus revocabile acquiritur U. Vte, unde nec acceptatione indiget, quia quæsitum nondum est. Ita postulatio superiori nondum porrecta, postulato jus quæsitum non tribuit, sed revocari à collegio potest, *c. bon. 4. de postul.* In U. V. morte testatoris hæres habet jus quæsitum, legatarius verò demum aditione hæreditatis, tum enim hæres ipsi obligatur. Statu liberi causam similiter servus non nanciscitur, nisi hæreditate. *l.* 2. *pr. St. L. add. simile, th.* 62. Jus quæsitum porro ne à principe quidem tolli posse, *vid. Petr. Anton. de petra ty. de Jute quæsito per principem non tollendo.* 78. Præterea Jus Cle vel *simplex* est, vel *diem continet*. Simplex nihil aliud dicit, quam tu 100. habeto, si verum est navem

est navem ex Asia venturam. At Cle diem continens, ita resolvendum est; tu 100. tum demum habeto, cum navis ex Asia venerit. Ita ut adventus navis non solum sit Co, sed & terminus solutionis. Magnum inter hæc discrimen est, nam Co simplex suspendit tantum, diem habens etiam differt, add. l. 6. §. 1. qu. d. l. ced. quod magni momenti est in doctrina. Retrotractionis. 79. Retrotrahi dicunt, quando existente Cne, perinde habetur, ac si ab initio statim cum dispositio facta est, extitisset. Idque in concursu creditorum, quæstionibus Gabellæ & alias usum habere infra patebit. Imò in iis casibus, quando retrotrahi Co dicitur, non opus est ejus existentia, & sufficit certitudo, v. g. si Titius intra duos menses Alexandriam non ibit, tu 100. dare spondes. Titius incidit in periculosum morbum, vel etiam juramento asserit, se Alexandriam non iturum: Tu statim ad 100. solvenda teneris. Explicant vulgò retrotractionem in conditionibus per factionem, quasi Co, ubi extitit, ab initio dispositionis jam extitisse fingatur, sed hoc supervacaneum est, Ctrum enim statim debetur, si modo Co existet, hoc quippe ipsa verba important, quæ promittunt, 100. purè sine dilatione, si navis ex Asia veniet: Fingo igitur, esse in Republica prophetam probatum, prædictionibus suis nunquam fallentem, cujus ope magistratus in dubiis facti eruendis sæpe sine ullo deceptionis periculo usus sit qualem Poetæ, uti Sophocles in Antigone, Tiresiam apud Thebanos, Homerus, Calchanta apud Græcos, Virgilius Cassandram apud Trojanos introducunt, sed verioribus exemplis scriptura sacra usa est, fingo igitur, declarationis causa, ut retrotractionis natura appareat, talem prophetam autoritatis probatæ prædicere navem venturam, & quia hujus dicta pro facto sunt, jam tum dabitur mihi actio. & hoc est retrotrahi Cnem, id est Ctrum à Cnis, non tempore, sed veritate pendere. Erit quippe Syllogismus: si navis ex Asia veniet, ego 100. habebo, per dispositionem Ctoris, sed verum est prius, per verba Prophetæ, ergò & posterius petere igitur possum. 80. Actus eventualis est, quando omina celebrantur, quæ ad actum pertinent, sed effectus Cne suspenditur. Hoc sæpè fit, ut in appellatione, litis contestatione, l. 1. const. d. elect. Augusti l. 3. ita actus circa rem litigiosam lite pendente sunt eventuales, Nobiliss. Dn. Thoma tr. de concess. litigios. alien. ita circa rem legatam pendente Cne, add. th. 47. institutus aliquis est, si servum hæreditarium manumittat, cum hoc validè antequam hæres sit facere non possit, & antequam faciat hæres, non sit videbatur actus, stricto jure perplexus & irritus esse, sed voluntatis intuitu receptum est, ut exerceat actum solennem manumissionis, effectus verò pendeat, donec fiat hæres, quod quia mox continuè aditione facta fit, meritò hoc permissum est. Sententia Labeonis, in l. 20. §. 1. C. J. Clausula quoque codicillari testamentum fit codicillus eventualis, vid. Dn. Thabor. diss. de clausul. codicill.

(63.) Co impossibilis jus Cle nullum efficit, regulariter
& mero jure.

Cum enim Co existere non possit, *per hypoth.* existere non Poterit Ctum *per th. 6.* Cto autem hoc ipsum continetur, ut jus Crio competat, *def. 5. 9.* Vi hujus theorematis in omnibus actibus inter vivos Co impossibilis actum vitat, §. *si impossibilis* II. l. *de inut. stip. l. 1.* §. II. l. 31. O. & A. l. 7. l. 69. V. O. l. 29. *fidejuss.* Et huc recurrebant pleraque promissa derisoria, *add. sup. th. 46.* qualibus vetus historia plena est, ut si quis Athenis Lemnum vento Borea veniret, cum Athenæ sunt, Lemno Borealiore, *Cornel. nep. Miltiad. c. 1.* Cræso oraculum respondit, fore ut vincatur, si mulus apud Medas regnaret, *Herodot. l. 1.* is autem erat Cyrus matre nobili Meda, & patre ignobili Persa natus. Oraculum erat Florentiam capi posse, tum demum cum boves circa muros volitarent, quod factum est, cum obsessores in vexillis insignibus bovem expressissent. Ita Sylvester Papa uti narratur, se diabolo obstrinxit, si missam Hierosolymis celebraret, erat autem Capella vel sacrarium Romæ, ignorante Sylvestro, quod Hierosolymam vocabant. Ubi cum ille rem divinam peregisset, diabolus jus suum strenuè persecutus est. Oraculum erat Constantinopolin, non nisi per Angelum capi posse, quod factum est, cum hostes latini per turrim Angeli dictam irrumperent. Cum Philippus Valefius, Galliæ Rex, Casletum obsideret, oppidani gallos laneos in muris proposuerunt, tum capturum dictitantes, cum canerent. *Frossard. lib. 1.* Sed hæc derisiones ut plurimum in autorum perniciem versæ. Derisoriis Cnibus similis illa, imò eadem, si 100. dederis, 100. habeto, l. 122. §. 2. L. 1. l. 65. *ad L. Falc.* item tam difficilis, ut pene impossibilis sit, l. 4. §. 1. *St. L. v. g.* si quis servo ita libertatem det, si hæredi millies, id est myriada myriadum numerum dedisset, quæ summum ditissimi hominis patrimonium est in servi peculuo non quærenda. Dicendum hic per occasionem in specie de adjectione; *cum morieris, habeto*, quæ verba derisoriæ Cnem aut dilationem potius videntur sonare, & sanè ususfructus ita legari, non potest, l. 79. §. 3. C. D. l. ult. 3. *in fin. C. de bon. qua lib.* quia personalis est; nec cum effectu aliquis ita liber esse jubetur: *cum morietur*, l. 17. *pr. manum. test. l. ult. pr. eod. l. 4. §. 1. Statu Lib.* alioqui nihilominus tamen effectum habet, in iis, quæ transmissibilia sunt, accipit enim in ultimo vitæ momento, & ad hæredes transmittit, v. l. 4. *qu. d. l. c. l. 72. §. 5. l. 79. C. D.* unde & prætor, qui minima non curans momentaneam acquisitionem curat, l. 127. R. I, sed si ita: hæres, *cum morietur* dato, moriente interim legatario non transmittitur ad hæredes, l. 4. 13. 22. *qu. d. l. ced. l. 1. §. 2. C. D. l. 12. §. 1. l. 77. §. 3. 4. 10. L. 2.* Co si non feceris in effectu æquipollet huic; *cum morieris.* Nam an non facturum sis, sciri dum

vivis, non potest, §. sub conditione 4. l. de V. O. l. 65. §. 1. ad Sct. Trebell. v. sup. th. 15. cum tertius morietur, v. l. 40. §. 2. C. D. Diximus mero jure Cnem impossibilem vitare dispositionem. In U. Voluntatibus tamen receptum est, ut vitietur ipsa Co, & dispositio fiat pura: Favore ut arbitror, ultimarum voluntatum l. 1. 6. C. l. l. 45. 50. §. 1. H. l. l. 16. fin. de injust. test. l. 104. §. 1. L. 1. l. 12. dot. preleg. quod & ad mortis causa donationes porrigi puto, arg. l. 8. §. 3. de mort. c. don. ubi in materia Cnum æquiparantur ultimis voluntatibus. Idem in sponsalibus jure canonico receptum est, t. t. de cond. appof. Porro Cnes jure impossibiles, facto impossibilibus æquiparari ostendimus, sup. th. 38. Ad Cnes impossibiles pertinent etiam perplexæ, id est, quando Co per se quidem possibilis est, sed non cum Cto, ubi Co & Ctum sibi obstant, l. 43. H. l. nec apparet quid à quo perimatur, l. 5. de fidejuss. talia vide in nostra diss. de Gasib. perplex. §. 13. sqq. Huc pertinent lege perplexæ, v. g. quæ sunt contra substantiam matrimonii, nam & illæ vitiant totum actum, c. ult. X. de C. app. uti, si pulchriorem non invenero, ducam te, Damas de Brocard. membr. 3. n. 10. Ducam te, si meliorem non invenero, valida est dummodo certum tempus adjiciatur, Barth. Brixienfis, qu. Vener. 38. Ducam te, si cognovero, quid juris? copula secuta alii putant purificata tantum esse sponsalia, (Copula enim sponsalia purificat, seu Cnem efficit, pro non adjecta, c. 30. de Sponsal. quasi novatione facta, sed in secundo demum coitu esse matrimonium, Innocent. in c. per suas, C. A. At Brunellus de Sponsal. concl. 30. statim primo. Quid si adulter maritus ancillæ stupratæ promittat: ducam te, si uxor mea morietur, v. Dn. Richter Jenenses decisiones.

(64.) Co necessaria jus facit purum.

Nam quicquid necessarium, est per se, id in dispositione est pro non adjecto, th. 17. Quare & Co necessaria pro non adjecta erit. Jam si Co pro non adjecta est, dispositio est pura, per def. 1. Quare & jus ex ea purum erit, §. si impossibilis 11. l. inut. stip. Huc pertinet illa quàm vulgo impossibilem negativam seu in non faciendo vocant, quando factum impossibile est, & Co facti cessionem per se futuram requirit, v. g. si digito cælum non attigeris, hæres esto. Quæ Co potius necessaria quam impossibilis negative dicenda est, tametsi sic appellent Leges, l. 50. H. l. l. 7. V. O. confer huc sup. th. 17.

(65.) Co incerta efficit jus Cle.

Jus enim Cle est medium inter purum & nullum, def. 76. Incertum est, medium inter necessarium & impossibile quoad nos, cum igitur necessaria Co, faciat jus purum, th. 64. impossibilis nullum th. 63. media incerta jus medium Cle efficiet, Q. E. D. l. 9. §. 1. de Novat. siue illa incertitudo sit præteriti aut præsentis siue futuri, sup. def. 48. vid. quæ de incerto an diximus, def. 20.

Et th. 14. Co verò et si incerta, debet tamen sua natura esse certificabilis, ut de veritate ejus & per consequens & Co constet. Co autem, quæ in sensum non occurrit, non est certificabilis, v. g. si quæstio aliqua theoretica deducatur in Cnem; ut, si datur vacuum, si angeli habent tenue corpus. Quarum decisio est indemonstrabilis. Quanquam & ea, quæ quis sibi demonstrasse visus est, ut peripateticus; dari materiam primam, seu ens quoddam habens quantitatem interminatam: juramento non confirmabit, v. Cic. 4. *Academ. quest.* p. 48. ed. Gothofr. In sensus quoque non incurrunt universalialia & indefinita, v. g. *spondeo sub Cne*, neque ullam in specie exprimo, talis Co certificari non potest, tanquam *non p. Co*, unde sponsio nulla est, sed in U. V. tanquam impossibilis habetur pro non adjecta, l. 36. H. I. l. 8. C. de inst. & subst.

(66.) Jus Cle aliquid ponit in esse.

Vulgò dicunt Cnem nihil ponere in esse, sed ejus rei contrarium multis modis demonstravimus, Num & supra ostendimus, d. 76. esse velut fractionem in respectu ad integrum, ita jus Cle ad purum. Nam jus Cle est in bonis, unde cessione omnium jurium non quidem continetur, Bald. in l. 6. C. de O. A. nisi adjectum; prout possumus Cravetta vol. 2. conc. 227. est item in commercio tantiscilicet, quanti illud incertum venire potest, l. 55. l. 73. §. 1. ad L. Falc. Quæ esset velut alex emtio, l. 8. §. 1. contr. emt. quamvis Terentianus ille neget, se spem pretio emere. Quod benè in hunc locum quadrat, nam jus Cle spes dici solet, §. 4. l. de V. O. l. 54. V. S. Potest quis ex eo dici creditor, si quidem jus Cle ex actu inter vivos ortum est, l. 42. O. & A. l. 54. V. O. donari potest, l. 3. C. de donat. cedi, Nobiliss Dn. Schacher. de cess. act. diff. 7. th. 28. satisfactionem per pignora & fidejussores recipit, l. 28. pign. l. 1. §. 11. fin. l. 5. §. 2. ut legat. caus. cav. l. 16. §. 5. l. 29. fidejuss. acceptum ferri potest, l. 16. solut. l. 12. 21. acceptil. l. 77. R. l. potest quis ex eo mitti in possessionem, l. 6. l. 11. quib. ex c. in poss. obstat l. 14. §. 2. eod. Respondemus illic Crium mitti in possessionem, sed ex primo decreto, hic excludi sed ex secundo. Idque vel ratio declarat in l. 14. §. 2. adjecta, quia is demum in possessionem mitti possit, qui queat bona, ex edicto vendere, quod solum immisso ex secundo decreto competit. Institutus quoque pendente Cne, habere bonorum possessionem, secundum tabulas potest, l. 2. §. 1. l. 56. bon. poss. sec. tab. jus tamen Cle nec novat, nisi eventualiter l. 14. pr. l. 31. de novat. nec novari potest, l. 8. §. 1. l. 14. §. 1. eod. Denique quæstio est, an jus Cle actionem producat, sed quæ exceptione tantum elidatur. Hoc non videtur Prætor enim non concedebat actionem, si ex ipso partium fundamento appareret dari non oportere. Idque expressè dicitur in l. 7. §. 14. quib. ex c. in poss. eat, bona debitoris sub Cne, latentis vendi non oportere, quia nondum conveniri possit, add. l. 213. V. S. ubi dicitur pendente Cne, æque cessisse neque venisse diem.

(67.) Jus

(67.) Jus Cle æstimationem recipit ex Cto, probabilitate existentiae Cnis, & denique ex se ipso.

De Juris Clis æstimatione vix quicquam à quoquam dictum est, nobis tamen visa, res non in digna contemplatione. Etsi enim jus Cle sit illiquidum, & proinde puro incompenabile, *arg. l. 7. compens.* Cle tamen Cli compenabile est, si eadem vel commensurabilis utriusque Co sit. Commensurabiles autem Cnes appello, quæ ambæ re fungibili danda instant, v. g. Titius Cajo si 100. accepisset, 1000. debet. contra Cajo Titio si 50. accepisset, 500. debet. Compensatione facto apparet Titium Cajo 450. debere. Quin & jus Cle pendente Cne æstimari potest, *l. 14. §. 1. quib. ex c. inposs. l. 55. l. 73. §. 1. ad L. Falc.* ut tanti scilicet sit, quanti venire potest, *d. U.* Et sanè in bonorum ratione incunda, tum in judicio familiæ herciscundæ, tum in lege Falcidia, difficilis quæstio erat, quid agendum esset oblati legatis debitisve Clibus. Et Proculus quidem censebat æstimari debere, quanti venire posset, *l. 45. ad. L. Falc. add. d. l. 73. §. 1.* quæ hoc non improbat, sed Sabiniani tutiorem viam ingrediebantur, ut interim prorsus pro puro vel prorsus pro nullo haberetur, adhibitis cautionibus, quorum sententia recepta est, *d. l. 45.* ita ut nonnunquam pendeat interim L. Falcidiæ ratio *l. 53. ad. L. F.* Ex his in genere patet, utilitas æstimandi juris Clis. Nunc æstimandi fundamenta explicabimus, ea in theoremate posuimus tria: Ctum, spem Cnis ipsius juris Clis qualitatem. Et ipsius juris Clis qualitas est, ut aliud sit quæsitum, aliud Revocabile, v. *sup. def. 77.* deinde aliud Retrotrahibile, aliud diem habens, *def. 78. 79.* denique aliud transmissibile, aliud personale, *sup. def. 60.* jus autem Cle ex U. V. est revocabile, contra ex conventionem quæsitum, *d. def. 77.* item illud transmissibile hoc non, *th. 50.* denique illud retrotrahibile hoc diem habens infra, *th. 68.* Quare cum jus Quæsitum, Transmissibile, Retrotrahibile pinguius sit opposito, (retrotrahibile tanto quanti est inter usurium medii temporis, *l. 66. ad L. F.* manifestum est jus Cle ex conventionem, jure ex U. V. descendente pinguius esse, etsi enim leges faveant U. Vtibus *th. 20.* tamen in interpretandis tantum verbis testatoris, non in effectu juris per se tribuendo. Alterum fundamentum æstimandi juris Clis est Ctum, hic regula cæteris paribus majoris est jus Cle, quando Ctum est majoris, v. g. sint duæ dispositiones, si navis ex Asia venerit, Sejo 100. Cajo 200. do lego, manifestum est, Legi jus majoris esse, etsi fieri possit, ut Cnis diversitas minus Ctum majoris pretii efficiat, v. g. sunt duo legata: Titio si in Capitolium ascenderit 100. do lego. Cajo si patruelis meus à Tripolitanis captus redierit, 200. do lego. Ajo in hac specie majoris Titii, quàm Caji legatum esse. Quare unde ad æstimationem ipsius Sei Cnis, quæ est tertium, sed principale fundamentum veniamus. Quæ tota pender à doctrina

Logica de gradibus probabilitatis, sed à nullo, quod sciam Logico accuratè tractata est, cum tamen magni sit usus in praxi, non solum hic, sed & quando præsumptiones conferendæ sunt, esto igitur regula generalis: *Quanto major probabilitas est existentia Cnis, tanto majoris jus Cle.* Ex hac patet statim majoris esse Cnem potestativam casuali, quia ejus existentia dummodo velis certa spes est. Ejusque jus Cle jam à gravitate vel levitate ipsius deducti in potestativam Cnem æstimandum. Deinde ex hoc patet: quo magis impedire potest, is cui damnoſa, & quo magis proveheu, is cui utilis Co est, hoc illic minoris hic majoris esse Cnem. Ex hoc patet: Cnem collatam in debiturum esse minoris in casum esse mediam, (Dei enim non interest,) in Crium esse majoris. Denique quo major est latitudo Cnis, seu quo pluribus modis existere potest, hoc est majoris, contra quo major est longitudo Cnis, sed quo plura ad eam implendam requiruntur (transimus enim longitudinem viæ totam, de latitudine quicquid volumus,) hoc est minoris. Illa quantitas dicitur extensiva, hæc intensiva, ex hoc fundamento majoris est jus Cle disjunctivum, minoris conjunctivum. Pluris etiam est cæteris paribus negativa, quàm affirmativa, quia affirmativa tantum non momento existere potest, negativa pene infinitis

(68.) Existente Cne jus Cle retrahitur ad tempus

Dispositionis, mero jure.

Esto enim Dispositio Clis qualiscunque: si navis ex Asia veniet, Titius 100. habeto. Cum hæc dispositio nihil aliud contineat, quam quod verum debeat esse Ctum, sine ulla adjecta dilatione, si vera sit Co, seu navem venturam, manifestum est, si jam tum certi esse possemus, de adventu navis non expectandum illud tempus esse dicit, si navis veniet, habeto. Dicat propheta, (ita fingamus doctrinæ causa,) in Republica probatus: navis veniet, sequitur conclusio. Ergo habeto, Quidni igitur peti possit, quia dilationem verba non continent? cum verò tales Prophetæ non dentur, saltem ex post facto retrahi debere jus Cle apparer. Nam aliud est mora seu dies, aliud Co, l. 6. §. 1. qu. d. l. c. & aliud est diem cedere, aliud venire, l. 213. V. S. Rectè igitur in conventionibus tempus contractus, non existentis Cnis spectatur, l. 144. R. I. & propterea si servus vel filius familias dum in potestate est sub Cne stipuletur, manumissoque illo existat Co, res patri vel Domino acquisita est, (quod in relictis per ultimam volunt, contra est, quæ manumisso debentur, l. 78. V. O. l. 18. R. I. ob eandem causam existente Cne fructus medii temporis Crio debentur, ut in additione in diem, si quis meliorem Cnem offert, prior emtor etiam fructus restituere tenetur, l. 6. de in d. addict. l. 2. §. 4. pro emt. Et si quis sub Cne credat, mox alius purè, debitor fiat inops existente post creditum alterius prioris Cne, nihilominus qui sub Cne credidit prior, & per consequens, potior

potior esse intelligitur, quia ipsum tempus contractus spectatur, *l. 11. §. 1. qui pot. in pign.* Excipiunt hic eum casum, si Co fuerit in potestate debitoris, *l. 9. §. 1. eod.* add. *Dan. Moller. Com. in const. elect. p. 1. const. 28. n. 72.* quæ sententia habet rationem. Nam si in debitori potestate est, nondum Crio seu creditori jus quæsitum est. Quæritur igitur demum existentia Cnis, quare retrorahi non potest. Emptione quoque sub Cne contracta, existente Cne periculum medii temporis emtoris est, quasi perfecta ab initio sit emtio, quam ex post facto validam constituit, *l. 8. pr. peric. conc. rei. vend. add. sup. th. 57.* Et, si cui sub Cne debenti interim acceptum feratur, existente Cne intelligitur jam olim liberatus, *l. 16. Solut. & Liber.* Porro ex hoc sequitur, ut de contractu Cli solvenda sit Gabella illi Gabellario vel publicano, qui fuit, tempore contractus: non qui existentis Cnis, *Bertachin. tract. de Gabell. part. 5. n. 1.* ita de sponsalibus quæ-
runt, an si Co certa sit, differatur tamen matrimonium donec existat: quod aff. *Ioh. Brunell. tr. de Sponsal. concl. 36. n. 2.* Rectius negant *Thomas & Bonaventura in Magistr. IV. sent. dist. 20.* & meritò: sponsalia enim contractibus similia deinde judicandum pro matrimonio, & quid opus dilatione scandati, dissensionum-
que materiam præbente in re certa? ut taceam retractionem hanc vero jure obtinere, ergo pro ea pronunciandum donec jure civili contrarium intro-
ductum probetur. Hoc tamen juris civilis autoribus placuit, ut, si dies Cni ad-
jecta sit, eadem Cto inesse intelligatur, ut certa licet existente Cne, dies tamen expectanda sit, v. g. si Calendis Stichum non dederis. 10. dare spondes. Sti-
chus ante Calendas moritur & extitit Co, calendis enim dari non potest. Dies
tamen expectandus est, *l. 10. §. 2. si quis caution. in judic. l. 4. §. 1. C. D. l. 4. §. 2. St. L. l. 8. V. O. dicta Legi 8. V. O. obitare Dd. arbitrantur, l. 10. V. O. & multa
ἄλλα communiscuntur.* Nam diversitatem inter casus reperire artis non est
artis est ostendere, cur illius demum circumstantiæ diversitas jus diversum
reddat. At *Cujac. p. 2. obs. 9.* plane sumsit, quod in quæstione erat, ait enim in
l. 10. diem Cni non solutione (id est nostro stylo Cto) adjectam esse, cum idem
in omnibus dici possit, & hoc ipsum potius Jcti velint diem ex Cne in Ctum
derivari. Mihi verò videtur nullam pugnam esse. Nam in *l. 10.* dicitur antea
peti non posse, quàm certum sit Titium venire non posse, nullibi verò subji-
tur: sed si certum id sit tum statim peti posse, nondum expectaris Calendis
Majis, hoc solum Dd. argumento à contrario sensu inde eliciunt, quod quo-
ties Antinomias causaret, nullius momenti est, autoritas enim indirecta, di-
rectæ cedito, magis obstat, *l. 3. §. 14. St. L.* sed ibi favor libertatis juris placita
vicit, quanquam cum *l. 4. §. 2. eod.* satis conciliare non possum. Prætereun-
dum hic non est, quoddam genus promittendi vel stipulandi præposterum,
olim invalidum, constitutione Leonis in dotalibus, Justiniani in omnibus ad-
missum,

missum, quo dies *Ct* i prior est die *Cuis*, v. g. si nav s intra biennium non venerit hodiè 10. dare spondes, §. 13. 14. l. inut. stip. l. 40. R. C. l. 64. 126. V. O. l. 25. C. de Testam. Haftenus de Actibus inter vivos. Quod ad ultimas Voluntates attinet sciendum est hæreditatem, *Clem* existente *Cne* retrahari, non solum communi illo mero jure, sed ne interim nullius fuisse videatur, l. 54. acq. her. l. 28. §. ult. stip. serv. l. 138. 193. R. I. Sed Legatum *Cle*, ut aliis multis malis debile est, nam nec transmittitur, v. sup. the 50. ita nec retrahitur, Unde si filio familias vel servo *Cli* ter legetur, & *Co* existat cum potestate exierunt Legatum ipsis non patri, aut domino debebitur, quia legata *Clis* non transmittuntur, quàm ipsam rationem assignat, l. 18. R. I. add. l. 5. C. de cond. insert. Hæc confirmant crebræ illæ legum voces, quid legatum pendente *Cne*, sit hæredis, v. sup. rh. 47. Imò etsi legatum in effectu purum sit, v. g. si ve illud factum erit, si ve non erit, nihilominus dies legato inesse videbitur, ut alteruter eventus expectetur, & si interim moriatur legatarius, non transmittet, tamquam posset in diem incertam quando dilatum, l. 13. qu. d. l. ced. sed mihi hoc admodum durum & præter rationem videtur. Quid verò circa institutiones in hoc casu dicendum, alii viderint. Videntur, ut diximus retrahari, atque ita hæreditas Patri vel domino debebitur elegans hic oritur quæstio, cum legatum *Cle* non retrahatur, an tamen hypotheca in ejus securitatem constituta, pendente *Cne*, cum extitit retrahatur, ut intermedio legatario prior potiorque sit. Ita ait l. 9. §. 28. qui pot. in pign. Etsi in simili legati & conventionis mixtura infirmitas legati prævaleat, ut quando quis stipulatur legatum *Cle*, pendente *Cne* moriens non transmittat ad hæredes, l. 1. §. 14. ut leg. caus. cav. sed hoc mihi suspectum admodum visum est. Legato tum in aliis, tum in hoc similis tutela *Clis*, ut existente *Cne* non retrahatur, l. 45. §. 1. excuss. tut. Actus quoque eventualis non retrahitur, unde pendente litis contestatione eventuali licet libellum mutare, Moller. part. 1. const. 3. fol. 11. Cæterum in genere egit de retractione Joh Baptista Costa tr. pecul. Si verò *Co* defecit, dispositio ab initio nulla intelligitur, l. 8. pr. peric. & c. V. V. unde modum quoque retrahari necesse est, nam deficere *Cnem*, & modum existere, item est sup. def. 21. 22. 23. 24. unde si fundus lege commissorio venierit, fructus elapso die venditori etiam debentur, l. 4. §. 1. de lege commiss. add. l. 79. §. 2. C. D. aliud tamen in additione in diem, ubi si pura venditio est, sub *Cne* resolvenda fructus emtor lucratur, sin *Clis* minimè sed tum nec periculum ejus est,

(69.) Si *Co* defecit, dispositio vitiatur.

Dispositio vitiari dicitur, cum nulla sit, l. 1. C. I. l. 77. R. I. *Co* vitiari dicitur similiter cum ipsa sit nulla, quo casu dispositio non vitiatur, sed pura fit, etsi improprie loquatur, l. 8. C. I. quæ id quod sub *Cne* relictum est, reprobari dicit,

dicat, cum reprobetur tantum Co. Vitiat verò Co, (nam & vitiare aliquid dicitur, l. 20. de Vfur.) quando ipsa firmitate in casu pugnat Ctum tollit, ut contingit in Cnibus impossibilibus, th. 63. vel quando malitate sua id secum abripit, quod faciunt captatoriae, sup. th. 38. Si igitur Co defecit, dispositio vitiatur aut eliditur, (l. 27. §. 2. de Pact.) aut perimitur (l. 43. §. 3. O. & A.) aut infirmatur (et si ab initio quoque invalidum infirmari dicatur, in l. 8. C. l.) Quia enim si Co est impossibilis dispositio est nulla, sup. th. 63. Et si pender, dispositio est in suspenso, th. 6. Si igitur fiet impossibilis seu deficiet, per def. 51. etiam dispositio fiet nulla seu vitiabitur, §. 2. l. quib. m. test. infirm. l. 8. V. P. S. l. 87. H. l. l. 2. pr. l. ult. C. l. l. 33. §. 3. C. D. l. 1. 2. C. de inst. & subst. l. 3. C. concl. insert. l. un. §. 2. 7. C. caduc. toll. Vitiatur item dispositio Cto vitiato, quia Ctum est principale non accessorium, & tota dispositio ad Ctum refertur, add. sup. th. 17. fin. Vitiatur autem Ctum tam cum necessarium, quam cum impossibile est, v. g. si illic Titio liberum aeris haustum, hic si insulas circumpolares legem. Sed hoc quia non ex Cnum doctrina, sed natura negotiorum in genere proficiscitur, non est, cur explicemus peculiari theoremate. Unum annotamus: casus quando Ctum impossibile vel necessarium est, non in se, sed ut conjunctum cum Cne, explicatos esse in diff. de cas. perplex. §. 13. 14. 15. 16. 17. 18. Infirmata verò dispositione Ctum venit ad substitutum, l. 27. 33. H. l. l. 26. §. 1. l. 30. 54. §. 1. C. D. l. 2. C. de inst. & subst. Re conjuncti habent solidum, l. 59. §. 6. H. l. & quod implenda Cnis causa datum est, confici potest, l. 67. cond. indeb. t. t. C. caus. dat.

(70.) Si Co existit, dispositio purificatur.

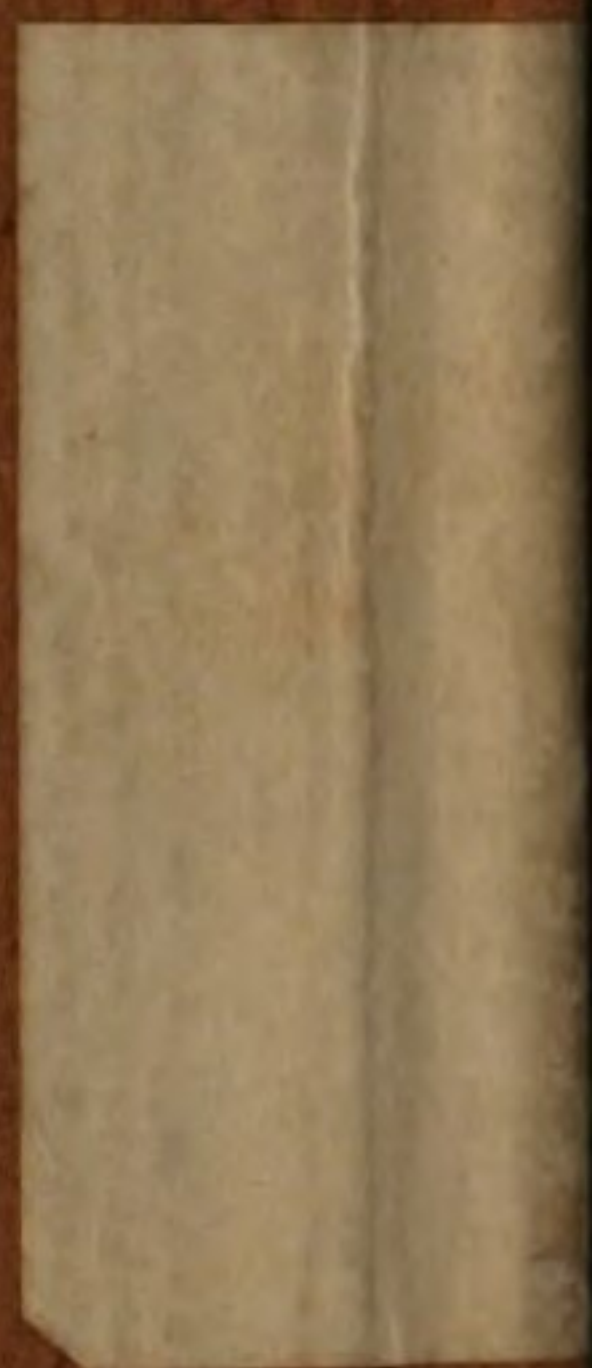
Nam si Co est necessaria, dispositio est pura, per th. 64. Quare si Co fit necessaria, id est existit per def. 50. Dispositio fit pura seu purificatur Q. C. D. Textus in hanc rem facientes praecipuimus sup. th. 1. Nam theorema primum & ultimum sibi invicem respondent, ut melodia hæc eadem soni elevatione incipiat finiatque. Porro existentiae Cnis æquiparatur ipsius vitiatio, nam dum pro non adjecta habetur dispositio, similiter fit pura. Exempla vide sup. th. 38. ita ut neque implentis melior Co sit, quam ejus, qui implere fingitur, seu cui Co habetur pro non adjecta, l. 74. C. D. neque contra melior sit Co ficti quam veri implentis, l. 4. §. 2. l. 18. St. L. vid. quæ contra communem sententiam de sensu L. 74. disputavimus th. 26. Huc pertinet, quod copula sponsalia purificat, perinde ac si Co impleta fuisset c. 30. de sponsal. præsumuntur enim velut novatione facta Cne discessisse, quæ præsumtio est juris, & de jure, & ideo probationem in contrarium non admittit. Purificata jam dispositione relictum transmittitur, l. 28. C. l. l. 13. qu. d. l. c. & legatarius est dominus rei legatae ipso jure l. 80. L. 2. potest vindicare, l. 81. §. 5. 6.

L. 1. l. 3. §. 3. C. com. de Legat. unde traditio alteri interim ab hærede facta nulla est, & ita nullum tribuit jus reale, quod omne recidit in legatarium, *l. 15. reb. dub.* Existencia quoque Cnis facit diem relicti cedere, *l. 8. §. 8. l. 28. C. 1. l. 5. §. 2. qu. d. l. ced. l. un. §. 7. C. de Cod. toll.* Statu liber ipso jure fit liber, *arg. l. 3. l. 9. de serv. expert.* denique qui quid sub Cne debet, existente ea, siquidem id novit statim sine interpellatione creditoris in mora constituitur, tanquam dies interpellat pro homine. Hoc constitutum arbitror, quia satis diuturna dilatio ei concessa erat, ut æquum nunc sit ipsum se admonere. Hoc

Dd. colligunt ex l. 18. de Usur. & l. 12. C.

contr. stip.





Leibniz, Gottfried Wilhelm,

Specimina iuris: I. specimen difficultate in iure, s. diss. de casibus
perplexis, II. specimen encyclopaediae in iure, s. quaestiones ... v. 5. 11
. 1666

Altdorfium 1666

4 Diss. 3360,5

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10962271-4

VD17 12:199695G